

2

2 *Ali nas je v elektrogospodarstvu res preveč?*

Konec minulega leta je v javnosti precej prahu dvignila novica, da nas je v elektrogospodarstvu oziroma predvsem v distribuciji krepko preveč. Na drugi strani pa se v pogovorih po podjetjih pogostokrat srečujemo z izjavami, ki kažejo na to, da ponekod kadrov celo primanjkuje. Kakšna je pravzaprav resnica?

10 *Elektrodistribucijska podjetja pred izzivom*

Dr. Maks Tajnikar, eden od avtorjev študije Projekt koncentracije kapitala in poslovnih funkcij v elektrodistribucijskem sistemu Slovenije, poudarja, da bi bila privatizacija slovenske distribucije, ki ne bi bila povezana z vstopom strateških partnerjev, ne le napaka, temveč bi pomenila tudi veliko škodo.

22 *NEP, bo dober, če bo naš*

Slovenski nacionalni komite Svetovnega energetskega sveta je oktobra lani izdal tako imenovano modro knjižico z gradivom, ki naj bi bila podlaga novemu nacionalnemu programu. Vse pa kaže, da ga ne bomo še tako kmalu dobili, saj naj bi predlagano gradivo šlo še čez številne razprave in usklajevanja.

25 *Lahko Ljubljana ostane v temi?*

Slovenska prestolnica sodi med redka evropska mesta, ki nimajo sklenjene napajalne zanke, kar drugače rečeno pomeni, da lahko ob določenih okvarah elektroenergetskih naprav del mesta ostane v temi. Eles in Elektro Ljubljana skušata že vrsto let ugrizniti v ta problem, a se mu zaradi vedno novih zahtev lokalnih skupnosti ne uspeja resneje približati.

36 *Elektro.TK na pohodu*

Konec minulega leta so v Ljubljani podpisali pogodbo o ustanovitvi skupne družbe elektrogospodarstva, ki naj bi bila namenjena trženju prostih telekomunikacijskih zmogljivosti. Vodja projekta ustanovitve te družbe Borut Razdevšek poudarja, da zanimanje na trgu za potencialne storitve Elektro.TK že obstaja, vendar pa se bo vstopa na trg treba lotiti previdno in s postopnimi koraki.

44 *Minulo leto uspešno za TET*

V trboveljski termoelektrarni so z lanskimi proizvodnimi rezultati zelo zadovoljni, saj jim je prvotne načrte uspelo preseči za 15 odstotkov in so poslovno leto 2002 končali brez izgub. Zanimiv je tudi podatek, da je imela elektrarna v vsem letu le 22 ur nenačrtovanih izpadov, kar kaže na izjemno dobro razpoložljivost in zanesljivost objekta.

25

36

izdajatelj Elektro-Slovenija, d.o.o.

uredništvo Glavni in odgovorni urednik:
Brane Janjič
Novinarja:
Minka Skubic,
Miro Jakomin
Adrema:
Tomaž Sajevec
Lektorica:
Darinka Lempl
Naslov:
NAŠ STIK,
Hajdrihova 2,
1000 Ljubljana,
tel. (01) 474 30 00
faks: (01) 474 25 02
e-mail: brane.janjič@eles.si

časopisni svet predsednik Ervin Kos (DEM),
podpredsednica Ida Novak
Jerele (NEK),
Majda Kovačič (El. Gorenjska),
Nataša Toni (TE-TOL),
Jana Babič (SEL),
Jadranka Lužnik (SENG),
Gorazd Pozvek (TEB),
Franc Žgalin (TET),
mag. Violeta Irgl (El. Ljubljana),
Danica Mirmik (El. Celje),
Jelka Orožim Kopše (El. Maribor),
Neva Tabaj (El. Primorska),
Irena Seme (TEŠ),
Janez Zadravec (ELES),
mag. Marko Smole (IBE),
Danila Bartol (EIMV),
Joško Zabavnik (Informatika),
mag. Petja Rijavec (HSE),
Drago Papler (predstavnik
stalnih dopisnikov).

Poština plačana
pri pošti 1102 Ljubljana

oblikovanje Peter Žebre

grafična priprava STUDIO CTP, d.o.o.,
Ljubljana

tisk Delo tiskarna, d.d.,
Ljubljana

naš stik je vpisan v register časopisov
pri RSI pod št. 746.
Po mnenju urada
za informiranje št. 23/92 šteje
NAŠ STIK med izdelke
informativnega značaja.

NAŠ STIK je brezplačen.
Naklada 7.100 izvodov.

Prihodnja številka
Našega stika izide
28. februarja 2003.
Prispevke zanjo lahko
pošljete najpozneje
do 17. februarja 2003.

naslovnica Foto Dušan Jež

Spremembam naproti

Sodeč po prvih dogodkih v letu, ki se je nedavno začelo, se nam za razgibanost dogajanj v slovenskem elektrogospodarstvu ni bati. Po zapletih in razpletih, povezanih z oddajanjem prenosnih poti, seveda v energetskih oziroma natančneje trgovskih krogih nadvse priljubljeno Italijo, napovedih o začetku arbitražnega postopka za rešitev spora, povezanega z lastništvom jedrske elektrarne Krško, in potrditvijo vladne odločitve za privatizacijo petih distribucijskih podjetij bi bila namreč bojazen, da nas v naslednjih mesecih utegne pestiti dolgčas in nam bo zmanjkalo zanimivih tem, prav bogokletna. Če pa k naštetemu dodamo še dejstvo, da bomo prihodnjo pomlad postali sestavni del nove združene Evrope, da se v tej Evropi vse jasneje kaže obris štirih do petih energetskih multinacionalk, ki bodo v prihodnje krojile energetsko podobo tega dela sveta, ter da se postopoma postavlja na noge tudi razrušeno elektroenergetsko omrežje na jugovzhodu, postane hitro jasno, da bodo prihodnja leta za nas zagotovo med bolj dinamičnimi doslej. Za katerega koli od naštetih dogodkov žal še ni mogoče dati jasnega odgovora o tem, kako se bo razpletel in v katero smer nas bo natančno odnesel, z gotovostjo za zdaj vemo le to, da bo od njih precej odvisna tudi naša prihodnja usoda. Dogajanja v energetskem sektorju so namreč med sabo veliko bolj povezana, kakor se včasih zdi, in dogajanje v njegovem enem delu nedvomno vpliva na sektor kot celoto. Takšna medsebojna odvisnost pa je v elektroenergetskem sistemu še bolj izražena kakor sicer, saj gre za dele, ki preprosto eden brez drugega nikakor ne morejo učinkovito oziroma sploh delovati. V tej luči vidimo tudi prihodnjo vlogo Našega stika kot glasila, ki bo s svojo vsebino še naprej povezoval, seznanjal in obveščal, s spremenjeno podobo pa smo želeli dodati še kanček nove privlačnosti. Koliko nam je to uspelo, boste najbolje presodili sami, mi lahko dodamo le, da to še ni naša zadnja beseda in da bomo skušali vsebino in obliko še naprej izpopolnjevati. V veselje vas bralcev, seveda.

B. Janjič

ALI NAS JE V ELEKTRO-GOSPODARSTVU RES PREVEČ?

Ob iskanju možnosti za zmanjšanje stroškov se podjetja zelo pogosto zatekajo k odpuščanju delavcev, ki ima lahko kratkoročno sicer res pozitiven finančni učinek, a dolgoročno povzroči tudi vrsto nezaželenih posledic. Te so lahko še toliko usodnejše, če se uvajanja radikalnih ukrepov lotimo brez tehtnega premisleka.

Tokratne teme meseca smo se lotili s prepričanjem, da bi vsa podjetja, pa pri tem ne mislimo le elektrogospodarska, preden so lotijo kakršne koli racionalizacije in reorganizacije, morala imeti najprej jasno izdelane poslovne cilje in v skladu z njimi tudi opravljene analize kadrovskega potreb in potrebnih finančnih sredstev za izpolnitev vseh zastavljenih ciljev. Ob tem si je tudi težko predstavljati, da bi lahko takšne ocene namesto poslovnih struktur posameznih podjetij podale kakšne zunanje institucije, ki so lahko v najboljšem primeru le odlični svetovalci, nika- kor pa ne tisti, ki naj bi krojili prihodnost podjetij in sprejemali končne odločitve. Po drugi strani pa se tudi zdi, da se v zadnjem času v medijih vse prepogosto pojavljajo posplošene ocene o tem, da nas je v elektrogospodarstvu občutno preveč in da doslej v smeri racionalizacije in zmanjševanja zaposlenih sploh nismo nič storili. Takšno posploševanje mimo upoštevanja vseh dejstev pa lahko zelo negativno vpliva na splošno vzdušje in samo storilnost v podjetjih, saj številne psihološke študije kažejo, da množična odpuščanja ne prizanesejo niti tistim, ki jih preživijo. Tudi sami se namreč začnejo spraševati o svoji vlogi, pomembnosti ter obstoju v podjetju ter ukvarjati z iskanjem priložnosti, da bi sami čim prej zapustili potapljačo se

ladjo, namesto da bi se v celoti posvetili izpolnjevanju svojih nalog. V končni fazi pa se lahko celo zgodi, da iz podjetja začnejo odhajati najboljši strokovnjaki, kar postopoma lahko pripelje do propada celega podjetja.

Ob upoštevanju naštetega bi tako lahko dejali, da sprožanje govorice o velikih kadrovskega presežkih v elektrogospodarstvu in načinu njihovega reševanja, ki je povezan predvsem s podobo ljudi na cesti, ne prinaša nič pozitivnega in tudi ne gre v prid nadaljnjemu razvoju podjetij in rasti produktivnosti, ki smo ji v elektrogospodarstvu sicer priča že nekaj zadnjih let. V takšnih razmerah je zato še toliko pomembnejše, da zaposlene čim podrobneje seznanimo s prihodnjimi usmeritvami in našimi načrti ter potrebami na tem področju ter jim damo jasno vedeti, kaj lahko sploh pričakujejo. Poglejmo nekatera mnenja in razmišljanja, ki nam jih je tokrat uspelo ujeti, pri čemer gre za temo, s katero se bomo v prihodnjih mesecih zagotovo še srečevali.

Eles brez predvidenih presežkov

Gibanje števila zaposlenih Eles že vrsto let usklajuje z dejanskimi potrebami, pri čemer velja splošno načelo, da skuša dodatne naloge opraviti predvsem s pre- razporejanjem že zaposlenih oziroma notranjimi razpisi, z drugačno organizacijo dela in razpo-

rejanjem nalog ter z dodatnim izobraževanjem in usposabljanjem. Nadomeščajo se le tisti delavci, za katere ni notranjih rezerv in brez katerih ni mogoče zagotavljati nemotenega poslovanja oziroma opravljanja nujno potrebnih nalog, s tem da se zaposlujejo predvsem lastni študenti, ki se že v času študijskih let in z določitvijo tem za diplomske naloge usposabljujejo za opravljanje določenih nalog. Kot nam je povedala vodja kadrovske službe v Elesu *Irena Skubic*, so se v Elesu že leta 2000 odločili za postopno zmanjševanje zaposlenih, in sicer z izločanjem oziroma ukinitvijo stranskih dejavnosti (prehrana, čiščenje, varovanje) in z že omenjenim omejevanjem nadomeščanja upokojenih in drugih delavcev, ki so zapustili podjetje. Pripravljeni sta tudi analiza poteka upokojevanja za naslednjih pet let, po kateri naj bi se do leta 2007 upokojilo kar 52 ljudi ali desetina vseh sedanjih zaposlenih, in analiza o možnem dokupu delovne dobe za tiste delavce, ki bi jim dokup omogočal upokojevanje z vsemi izpolnjenimi pogoji. Sicer pa naj bi del zaposlenih prešel tudi v novo nastale družbe, kot je denimo ELEKTRO.TK, s preoblikovanjem v Zavod pa naj bi se izločili tudi zaposleni v ICES-u. Ob tem je treba še poudariti, da je Eles ob reorganizaciji slovenskega elektro-

Gibanje števila zaposlenih v Elesu v obdobju 1998-2002

Leto	Št. zaposlenih
1998	522
1999	534
2000	499
2001	498
2002*	509

**Eles je s 1. januarjem 2002 prevzel del zaposlenih iz nekdanjega EGS-R.I. Maribor.*

gospodarstva sicer res izgubil del prejšnjih nalog, a hkrati dobil vrsto zahtevnih novih nalog, pri čemer precej delovnega časa zajemajo tudi različne analize in priprave pravilnikov za potrebe Ministrstva za okolje, prostor in energijo ter Agencije za energijo, močno pa se je povečal tudi obseg mednarodnega sodelovanja, ki se bo v prihodnjih letih zagotovo še krepilo.

V Dravskih elektrarnah ljudi ponekod celo primanjkuje

Rezultate tako imenovane »avstrijske kadrovske študije«, ki jo je leta 1991 izdelala avstrijska svetovalna družba Verbund-Plan v zvezi z optimiranjem števila zaposlenih v Dravskih elektrarnah, so po besedah pomočnika direktorja **Marjana Šmona**, ob nastanku študije v Mariboru obravnavali zelo resno. Študija je predvidela, da naj bi se v roku 10 do 12 let število zaposlenih v DEM znižalo na 317. Ker so imele takrat Dravske elektrarne zaposlenih 450 delavcev, je bilo predvideno zmanjšanje zaposlenih za 133 delavcev za mnoge povsem neuresničljivo. Po enajstih letih pa, pravi Marjan Šmon, lahko ugotovimo, da smo predvideno znižanje števila zaposlenih celo preseгли, saj je bilo v DEM konec leta 2002 zaposlenih le še 309 delavcev. Takšno znižanje smo dosegli z dejavno politiko upokojevanja (predčasne upokojitve, dokupi delovne dobe, trajnimi presežki ipd.), restriktivno politiko zaposlovanja, prekvalifikacijami (20 delavcev) in prehodi v druge družbe (HSE, HSE Invest).

V Dravskih elektrarnah se zavedamo, poudarja Marjan Šmon, da so rezultati omenjene študije danes deloma zastareli, ker so bili izdelani glede na takratno stopnjo avtomatiziranosti naših proizvodnih agregatov. Potrebo po reviziji oziroma dopolnitvi študije narekuje tudi prenova teh agregatov, uvajanje daljinskega vodenja ter uvajanje tržnih elementov v poslovanje, pri čemer naj bi to delo opravili še letos. Ob tem ocenjujemo, da bo revizija kadrovske študije še pokazala določeno prezaposlenost oziroma strukturno neskladje kadrov na nekaterih področjih poslovanja. Prepričani pa smo, da bomo z

V lovu za študijo

Zbrane informacije kažejo, da so se v večini elektrogospodarskih podjetij resno lotili reševanja kadrovske problematike v povezavi z visokimi zahtevami po reorganizaciji podjetij in zmanjševanju stroškov. Upamo le, da bodo tudi v tistih energetske okoljih, kjer trenutno še ni jasne predstave, kako se spopasti s sodobnimi izzivi, čim prej našli primerne rešitve. Trenutno so problemi najbolj pereči v distribuciji, kjer so doslej zelo previdno šepetali o nujnem zmanjševanju števila zaposlenih v posameznih elektrodistribucijskih podjetjih. Sčasoma se je v strokovni javnosti nakopičilo vse več vprašanj, na katera ni bilo možno dobiti jasnih odgovorov. Zato ne preseñeča, da je ob koncu minulega leta v Financah odletel zamašek iz steklenice z naslovom Čez tisoč elektrodistributerjev trepeta za svojo službo. Kmalu zatem je sam dr. Maks Tajnikar, vodja skupine avtorjev študije o koncentraciji kapitala in poslovnih funkcij v elektrodistribuciji, javnosti pojasnil, da je točno število presežnih delavcev 195. Ker so medijski prispevki vznemirili elektrodistribucijsko javnost, smo skušali ugotoviti, kakšen je načrt zmanjševanja števila zaposlenih v elektrodistribuciji. Za dodatne informacije smo januarja zaprosili vodilne predstavnike vpletenih strani. Ti so nam le na splošno pojasnili nekatere stvari, glede najpomembnejših vidikov pa so menili, da je za njihovo osvetlitev še prezgodaj. To ne zveni prepričljivo, saj je duh že ušel iz steklenice. Kakšna je njena prava vsebina, nam kljub najboljši volji ni uspelo izvedeti. Kako naj komentiramo aktualno dogajanje, če nismo seznanjeni s konkretnim načrtom zmanjševanja števila zaposlenih v distribuciji? Ker gre v medijskih prispevkih za različne podatke, se v elektrodistribucijski javnosti v zadnjem času še toliko bolj zastavljajo občutljiva vprašanja, ki segajo v globino človekove osebnosti, dela, plače, eksistence ter usode posameznikov in družin. V tem primeru ne gre samo za gole ekonomske izračune in vprašanja o uvajanju racionalnih gospodarskih ukrepov. Pri iskanju rešitev v procesih privatizacije in liberalizacije je treba upoštevati tudi socialne in osebne vidike zaposlitve. Delo je namreč za vsakega delavca dolžnost v odnosu do sebe, bližnjih, družine in družbe, hkrati pa tudi njegova pravica, ki mu je dana že po naravi. Kako so omenjeni vidiki upoštevani v študiji dr. Tajnikarja?

Miro Jakomin

brez varovalke

nadaljevanjem dosedanje kadrovske politike uspešno rešili morebitne presežke delavcev. Dravske elektrarne so namreč v povprečju precej star kolektiv, in sodimo, da bomo večino težav lahko rešili z upokojevanjem zaposlenih, vključno z dokupi delovne dobe. Število zaposlenih pa bomo zmanjševali tudi z oddajanjem nekaterih del zunanjim izvajalcem, seveda le v primerih, ko bo to smotno. Sicer pa pomankanja potrebnih kadrov, dodaja Marjan Šmon, doslej v družbi nismo posebej občutili, saj fluktuacije kadrov praktično ni bilo. Določen problem nam povzročajo le prehodi nekaterih delavcev v druge družbe, pri čemer si pomagamo z dejavno politiko štipendiranja in zaposlovanja pripravnikov, problem pa je v tem, da je čas usposabljanja teh kadrov zaradi specifičnosti naprav in objektov razmeroma dolg in lahko traja celo nekaj let.

Gibanje števila zaposlenih v Dravskih elektrarnah v obdobju 1998-2002

Leto	Št. zaposlenih
1998	353
1999	348
2000	344
2001	336
2002	309

V TEB načrtujejo kadrovske kariere

V začetku osemdesetih let, ko je TE Brestanica obratovala s tremi plinskimi turbinami z močjo 3 krat po 23 MW in dvema parnima turbinama, ki niso bile avtomatizirane, je bilo za njihovo upravljanje potrebnih večje število zaposlenih. Takrat je v termoelektrarni delalo 195 delavcev. V letih pozneje je sledilo zmanjševanje števila zaposlenih, tako da jih je bilo leta 1990 že 158. Ko so bili leta 1993 objavljeni rezultati tako imenovane avstrijske študije, ki je predvidela za TEB 152 zaposlenih, so navedeno število zaposlenih že dosegli.

»Kljub temu, da takratne usmeritve od nas niso pričakovale dodatnega zmanjševanja števila zaposlenih, smo ob pripravi programa razvoja elektrarne, ki je poleg investicije v dve novi plinske turbine s po 114 MW predvi-

deval tudi avtomatizacijo tehnološkega procesa, pripravili tudi program zmanjševanja števila zaposlenih in dvig izobrazbene strukture. Za nalogo smo si zadali, da bi imeli po zaključeni naložbi med 125 do 130 ustrezno strokovno usposobljenih delavcev,« je o dosedanji kadrovski politiki TEB povedal **Gorazd Pozvek**, vodja splošno kadrovskega sektorja v elektrarni.

Zmanjšanje števila zaposlenih so dosegli predvsem z naravnim odlivom. Izobrazbeno raven zaposlenih pa so dvignili s tem, da so že med izvajanjem investicije zaposlili manjše število visoko izobraženih strokovnjakov s tehničnega področja, hkrati pa so vseskozi mlajše zaposlene spodbujali k dodatnemu izobraževanju in pridobitvi visoke in višje izobrazbe. V zadnjih osmih letih je kar deset njihovih delavcev končalo fakultetni študij sedme stopnje in osem šeste. V TEB je trenutno zaposlenih 125 delavcev, med njimi jih ima slaba tretjina več kot šesto stopnjo izobrazbe.

»Podatki in rezultati obratovanja elektrarne kažejo, da nam je zadane cilje o številu zaposlenih in njihovi strokovni usposobljenosti uspelo doseči. Glede na trenutni status naše elektrarne v elektroenergetskem sistemu, ko imamo s svojimi petimi plinskimi in dvema parnima turbinama, vlogo predvsem minutne rezerve in konične elektrarne za intervencije v primeru izpada drugih proizvodnih enot in pokrivanja drugih potreb po električni energiji, menimo, da je sedanja kadrovska zasedba in struktura zadovoljiva, ne pa tudi optimalna,« nadaljuje Gorazd Pozvek. Prav zaradi slednjega v prihodnosti načrtujejo dodatne optimizacije, predvsem pa nameravajo vseskozi skrbeti za izobraževanje obstoječega kadra in načrtovanje karier obstoječih perspektivnih delavcev in po potrebi tudi za pravočasno prestrukturiranje zaposlenih, kjer bo delovni proces to zahteval.

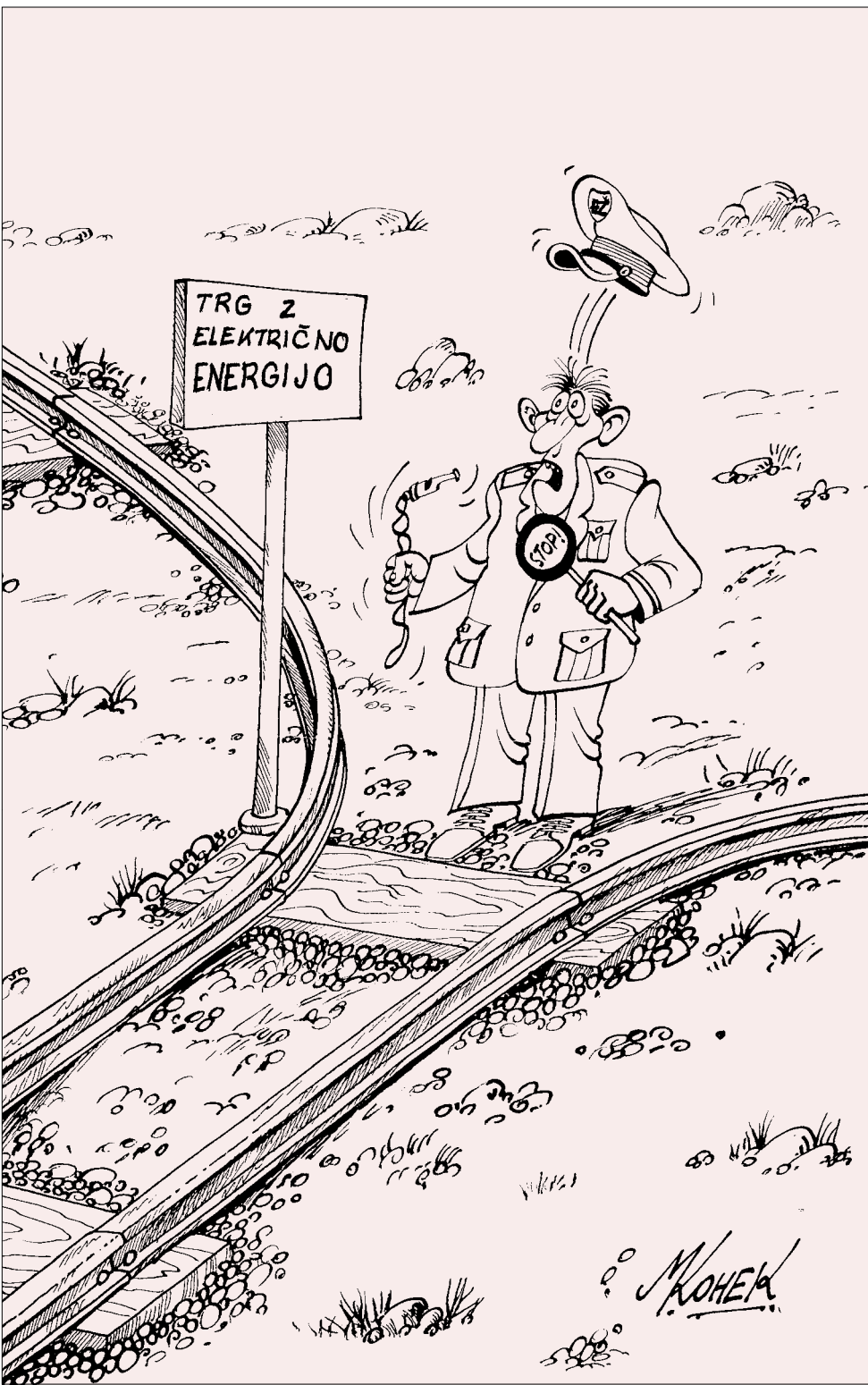
Za NEK je lastni delavec najcenejši

Trenutno je v NE Krško zaposlenih 600 delavcev, načrtujejo pa, da do leta 2006 oblikujejo organiziranost podjetja s 550 zaposleni-

mi. Kot pravi direktor **Stane Rožman**, ambicije organizacijske preobrazbe postavljajo pazljivo, ker so edini jedrski objekt v državi. Opažajo, da ima celotno znanje na vseh ravneh trend upadanja in da tudi panoga ne kaže možnosti za zaposlovanje mladih. Tudi zato morajo pazljivo ohranjati storitve, ki jih bodo imeli sami, in vedeti, za kaj angažirajo zunanje izvajalce. »Naša poslovna politika je, da v lastni organizaciji ohranjamo ključna znanja, ki so potrebna za kakovostne delovne procese. Za marsikatero storitev v elektrarni je težko dobiti zunanje izvajalce, ker je naša organizacija posebna. Ocenjujemo, da bi bilo 550 zaposlenih razumno število za jedrsko elektrarno, ki deluje v naših razmerah,« je pojasnil direktor NEK.

Drugo dejstvo, s katerim se srečujejo v krški jedrski elektrarni, je, da že od lani pa do 2010 prihaja v elektrarno do zamenjave generacije. V tem obdobju se bodo upokojili delavci, ki so objekt gradili ali bili pri testiranju elektrarne pred začetkom njenega komercialnega obratovanja. V teh letih bo iz elektrarne odšlo na leto od 15 do 20 zaposlenih. Namesto njih morajo poskrbeti za ustrezno in pravočasno zamenjavo z novimi ljudmi. Da bodo zmanjšali število zaposlenih v NEK za slabih deset odstotkov v naslednjih letih, v elektrarni ne predvidevajo metod odpuščanja, ampak bo za to zadoščal naravni odhod delavcev v pokoj.

»V družbi imamo natančno časovno sliko upokožitev naših delavcev, drugi odhodi bodo ostali na ravni enega odstotka na leto. Vemo tudi, katera dela in storitve nameravamo zadržati sami in kaj bomo oddali drugim. Ekonomska računica nam je pokazala, da je za nas lastno zaposleni delavec cenejši od najete storitve. Naše vodilo je, da se zaposleni pri nas dobro počutijo, da imajo dolgoročno stabilnost zaposlitve. Za to je vodstvo elektrarne zainteresirano. Ljudi ne moremo neprestano vzgajati in izobraževati, da bi odhajali drugam. Pri nas je proces učenja predolg, predrag, delo specifično in objekt prezahteven za veliko fluktuacijo in neustrezno kadrovske zasedbo,« je še povedal Stane Rožman.

Karikatura M. Kohek

TET najprej racionalizira procese, nato kadre

V TE Trbovlje gre h koncu študija o racionalizaciji procesov v termoelektrarni. Ko bo ta februarja narejena, bodo odgovorni v elektrarni jasneje videli, kako bodo v prihodnje racionalneje potekali delovni procesi tako v proizvodnji, vzdrževanju, financah in računovodstvu, pripravi poslovnega načrta kot tudi oljnim gospodarstvu.

»Ko bomo imeli v rokah študijo, bomo videli, kateri procesi so za naš objekt racionalni in kakšno

je potrebno število delavcev za njihovo izvajanje ter potrebna znanja za to delo. Šele potem bomo lahko ugotavljali manjkajoče oziroma presežno število delavcev in manjkajoča znanja. Da bi delali kadrovske analize brez osnov racionalnega poslovanja, ni smotno, ker za to ni temeljev.

Vedno je treba začeti tovrstne analize pri osnovah,« meni **Bojana Pirkovič Zajc**, direktorica kadrovskega pravnega sektorja v TE Trbovlje. Analizo racionalizacije procesov delajo v sodelovanju s Fakulteto za organizacijske vede

v Kranju, njen nosilec je dr. Kern.

V TET predvidevajo, da bodo februarja dobili nalogo, zatem se bodo dogovorili, kako priti do uresničitve predlaganih rešitev. Izdelali bodo načrt dejavnosti, ki jih bodo pripeljale do končnega stanja. Bojana Pirkovič Zajc meni, da lahko proces kadrovskega prestrukturiranja izvedejo v dveh letih. V TE sicer imajo kadrovske načrte, ki so sestavni del strateškega poslovnega načrta elektrarne. Po teh načrtih so želeli postopno zmanjšati število zaposlenih do 13 na leto. Tako bi do konca leta 2007, ko naj bi prenehali v TET kuriti zasavski premog, zmanjšali sedanje število zaposlenih, to je 330 delavcev, za 38 odstotkov in izboljšali kadrovske strukture zaposlenih. Po sedaj sprejetih načrtih naj bi bilo leta 2010 v TE Trbovlje zaposlenih še 200 delavcev na energetskem objektu. Hkrati pa želijo v novih dejavnostih zaposliti 50 do 100 delavcev.

Tehnologija in kapital TE-TOL

odločilna za delavce

Ko je nastopil svoj mandat v TE-TOL direktor **Aleksander Mervar**, je ugotovil, da v podjetju nimajo izdelane dolgoročne kadrovske analize. Želel pa je ugotoviti, ali lahko opravijo več dela sami z angažiranjem lastnih delavcev. Da bi dobil odgovor na to, se je pred letom in pol odločil za analizo poslovnih procesov in funkcij. Nato pa naj bi na podlagi dobljenih rezultatov izvedli reinženiring obojega. Poleg tega je izdelana analiza podlaga tudi za izvedbo drugih sprememb.

»Letos bomo spremenili makro in mikro organizacijsko shemo podjetja, napravili novo ocenitev delovnih mest in postavili model vertikalno horizontalnega napredovanja. Trenutno ima fiksna delovna mesta več kot sto delovnih mest. S horizontalnim napredovanjem bomo omogočili dodatna napredovanja na podlagi pridobljenih izkušenj in znanja. Uvedli bomo tudi delovna mesta univerzalcev, predvsem v proizvodnji in vzdrževanju. To bodo tisti delavci, ki lahko opravljajo več del, za kar imajo znanje in izpite, in ti bodo bolj ocenjeni,« pojasni glavnino letošnjih del na po-

dročju kadrovske politike direktor TE-TOL. Navedene spremembe bodo podlaga za uresničitev treh ciljev podjetja, in sicer združevanja obstoječih funkcij, zmanjševanja števila zaposlenih in boljše pretočnosti podatkov in informacij kot podlage za učinkovito vodenje podjetja. Naštetim spremembam bo sledila tudi sprememba plačne politike družbe. Izdelan imajo že pravilnik o stimulativnem nagrajevanju s petimi vrstami stimulacije.

O zmanjšanju števila zaposlenih pa direktor TE-TOL pravi, da je lani poleti vodstvo podjetja predložilo nadzornemu svetu v sprejem dolgoročno kadrovske politiko podjetja od leta 2002 do leta 2015. Mervar pravi, da se bo ta zagotovo spreminjala, ker sprejeta temelji na premogovni tehnologiji. Na spremembe bosta vplivala vsaj dva dejavnika, in sicer izbor vrste tehnologije, ki bo v prihodnje v TE-TOL, in prihodnje kapitalske spremembe. Je pa iz sprejete kadrovske politike med drugim razvidno, da je bilo leta 1990 v Mostah 397 zaposlenih, konec lanskega leta 310, konec drugega leta naj bi jih bilo 302 in konec 2015 še 285 delavcev.

Po direktorjevih besedah je v zadnjih dveh letih strošek zaposlenih eden od stroškov in pri zmanjševanju števila zaposlenih ni edino merilo število zaposlenih, ampak koliko in kakšne dejavnosti ti zaposleni opravljajo. Pomembna je vrednost njihovega dela, da za njihovo delo ni treba zaposliti tuje, dražje storitve. »Naša strategija je, da najprej očistimo druge stroške in na račun večjega števila zaposlenih zmanjšamo število in strošek tujih izvajalcev. V zadnjih dveh letih smo za 30 odstotkov znižali nadurno delo in znižali stroške tujih izvajalcev z lastnim delom. Številke so razvidne iz izkazov tekočega poslovanja,« nadaljuje Mervar. Poleg tega so pregledali strukturo zaposlenih, opredelili zaščitene kategorije, izdelali pregled, kdaj se bo kdo upokojil in na tej podlagi naredili strategijo za proizvodnjo in režijo. Pri proizvodnji ne načrtujejo zmanjšanja števila zaposlenih. Načrtujejo pa vlagati v avtomatizacijo proizvodnih procesov in dvigniti izobrazbeno raven na peto in šesto stopnjo izobrazbe ter pomla-

di kader. Starejši delavci v proizvodnji dobivajo več bonitet, dopusta in bolniškega staleža, kar vse otežuje proizvodnjo. V režiji pa z uvajanjem informacijske tehnologije in specialističnih znanj vidijo možnost zmanjšanja zaposlenih. Poskrbeli bodo tudi za zaščitene kategorije delavcev, predvsem z angažiranjem pri varovanju in urejanju okolice objekta. V TE-TOL zagovarjajo mehko varianto zmanjševanja števila zaposlenih. Prepričani so, da je bilo že doslej dosti narejenega na tem področju. Dolgoročno kadrovske politiko pa nameravajo izvajati usklajeno in ne bo predmet naglih rešitev.

Uprave, odgovorne za kadrovske politiko

Z vprašanjem, kakšno je stališče MOPE do zmanjševanja števila zaposlenih v elektrogospodarskih podjetjih, smo se obrnili na državnega sekretarja za energetiko mag. Djordja Žebeljana. Dejal je, da je njihova naloga oblikovanje učinkovitih uprav v podjetjih, ki rešujejo težave, tudi kadrovske, in jih ne odlagajo pod preprogo z različnimi kalkulacijami. Neučinkovite uprave jim očita tudi sindikat. Žebeljan je ponovil znano resnico, da so uprave pod vplivom politike in da je bil javni

sektor dolga leta tampon za socialno politiko države z vodilom: stroški in dobiček je cena, namesto cena manj strošek je dobiček, kar prinaša tržna ekonomija. Tržno je usmerjena tudi študija dr. Maksa Tajnikarja, ki jo je naročila distribucija. »O rezultatih študije smo se pogovarjali z distributerji in se dogovorili, da se distribucijska podjetja opredelijo do ugotovitev študije. To sedaj poteka. Vemo, da se problem ne da rešiti čez noč, zato je treba ugotoviti, kje distribucija je, kam želi priti in s kakšnimi postopki. Zagotovo pa je nastalo preveč razburjenja, ker govorimo o številu delovnih mest in ne o stroških poslovanja. Nekaj je, če ljudje nimajo dela, in drugo, če ne delajo učinkovito, oziroma se poraja vprašanje, ali je prav njihovo delo potrebno. Na vse to je opozoril dr. Tajnikar. Če bi njegovo študijo vzelo v roke zasebno podjetje, bi hitro začelo ukrepati. Zato smo tem bolj začudeni, da so distribucijska podjetja sodelovala pri izdelavi študije, sedaj pa ne vedo, kako bi se odzvala na njihove rezultate. Ne znajo opredeliti problema, koliko imajo dela in koliko je prostih zmogljivosti. Zagotovo pa je ljudem treba dati delo in ne imeti ljudi zaposlenih na zalogi, če bo

Foto Dušan Jez

prišlo delo,« je povedal državni sekretar za energetiko in dodal, da so za prestrukturiranje, prešolanje, dodatno izobraževanje zaposlenih pristojne uprave podjetij.

Kakšni so pogledi distribucijskih podjetij?

Vodstva vseh petih elektrodistribucijskih podjetij smo v začetku januarja zaprosili za informacijo v zvezi s problematiko na kadrovske področju v njihovih delovnih okoljih. Zanimalo nas je, ali so v posameznih podjetjih v novejšem času pripravili kakšen program oziroma analizo o stanju kadrovske strukture glede na sodobne procese in zahteve na področju privatizacije in liberalizacije v elektroenergetskem sistemu. Vodstva smo zaprosili tudi, če nam lahko predstavijo njihovo zamisel oziroma predlog o reševanju problematike na tem področju. Zanimalo nas je tudi, kakšno mnenje so podjetja zavzela glede študije o koncentraciji kapitala in poslovnih funkcij v elektrodistribucijskem sistemu, ki so jo pripravili strokovnjaki z ekonomske fakultete pod vodstvom dr. Maksa Tajnikarja. Po navedbi dnevnika Finance (23. december 2002) bi po tej študiji utegnili izgubiti delo čez 1.100

ljudi, kar pa je dr. Tajnikar v polemičnem odgovoru zanikal.

Ciljno vodenje že prinaša rezultate

Iz uprave *Elektra Ljubljana* so sporočili, da je njihovo podjetje preučilo projekt koncentracije kapitala in poslovnih funkcij v elektrodistribuciji in mnenja podalo Ministrstvu za okolje, prostor in energijo. Glavni cilj je predvsem transparentno poslovanje in učinkovito vodenje na eni strani in povečanje prihodkov na drugi strani. Sama reorganizacija podjetja, ki je sledila energetskega zakonu, je pripeljala do transparentnosti in boljšega vodenja. Elektro Ljubljana je ločilo regulirani in tržni del in dalo prioriteto boljši kvalifikacijski strukturi zaposlenih in aktivnemu znanju tujega jezika.

Notranji ukrepi, ki jih je sprejela uprava družbe za izboljšanje in racionalizacijo poslovanja, se odražajo v povečanju produktivnosti, ki se je od ustanovitve podjetja leta 1990 povečala z 215 odjemalcev/zaposlenega na 309 odjemalcev/zaposlenega. Z upoštevanjem energetskega zakona in z razmejitvijo zaposlenih na regulirane in druge tržne dejavnosti pa se je to število dvignilo na 475 odjemalcev / zaposlenega. Ustrezni pozitivni premiki so razvidni tudi iz drugih kazalcev produktivnosti, kot so prodaja električne energije na zaposlenega, vzdrževanje in izgradnja določenega števila kilometrov omrežja na zaposlenega itd.

Elektro Ljubljana je začelo tudi s ciljnim vodenjem in letnimi pogovori, kar že prinaša rezultate. Podjetje je v fazi izdelave nove sistemizacije, ki ima za podlago večje stimuliranje zaposlenih. V primerih potrebnih prerazporeditev na bolj zahtevna delovna mesta daje podjetje prednost že zaposlenim v Elektru Ljubljana. Sicer pa je bilo leta 1999 v podjetju 1006 zaposlenih, sedaj pa jih je 956. Zmanjševanje števila zaposlenih rešujejo s prerazporeditvami. Nove sodelavce v podjetju zaposlujejo le izjemoma, predvsem njihove štipendiste in pripravnike.

Trenutno še ni končnih odločitev

Po podatkih uprave podjetja

Elektra Maribor pri njih že več kot deset let zmanjšujejo število zaposlenih. Leta 1992 so imeli 1017 zaposlenih, leta 2002 pa le še 909 zaposlenih. To so dosegli z redno fluktuacijo (upokojitve, odhodi), novega zaposlovanja je bilo zelo malo.

Zaposlovali so le tiste delavce, ki so opravljali dela, ki jih je prinesel novi energetske zakon, predvsem s področja trženja. Takšnega kadra v družbi niso imeli, zato so morali zaposliti nove ljudi. V podjetju ugotavljajo, da zdajšnja kadrovska struktura ne ustreza potrebam in zahtevam uveljavljanja na trgu z električno energijo. Sedanje delavce bo zaradi tega treba dodatno usposabljanje, kar seveda zahteva dodatna sredstva za izobraževanje in usposabljanje. Drug problem pa je privatizacija, ki jo napoveduje vlada RS. Lastniška struktura kapitala v podjetju Elektro Maribor je takšna, da je Republika Slovenija sedaj lastnica skoraj 80 odstotkov vseh delnic, zaposleni so lastniki manj kot enega odstotka delnic, ostalo pa odpade na sklade in pooblaščenice investicijske družbe. Država namerava prodati nekaj manj kot 25-odstotni delež v podjetju, tako da bi sama ostala še vedno večinski lastnik v podjetju. Kaj bo prinesla privatizacija, je težko ugibati. Če pogledamo po Evropi, so modeli različni, vsem pa je skupno to, da je prišlo do racionalizacije poslovanja. Novi delničar bo zagotovo želel, da se njegov vložek povrne, če se ne oplemeniti z dividendami. V podjetju sedaj pripravljajo določene ukrepe, ki bi pripeljali do racionalizacije poslovanja. Predvsem imajo v mislih združevanje delovnih opravil, ki se sedaj pojavljajo na večih lokacijah, in analizo poslovanja, z vidika stroškov. Vprašanje je, ali je racionalnejše imeti ekipe za opravljanje storitev v distribucijskem sektorju organizirane v družbi ali pa kot hčerinsko podjetje. Odločitve o tem niso sprejeli.

Študija Ekonomske fakultete v Ljubljani o koncentraciji kapitala in poslovnih funkcij v elektrodistribucijskem sistemu je upravi družbe le pripomoček pri razmišljanju o reorganizaciji družbe. Uprava družbe te študije ne razume tako, da bi v elektrodistribucijskih podjetjih izgubilo delo

čez 1.100 ljudi. Študija je napotilo, da se v družbah elektrodistribucije opravljajo samo gospodarske javne službe, medtem ko se za opravljanje tržnih dejavnosti ustanovijo hčerinska podjetja, ki bi opravljala različna dela na področju storitev. Zato je navedba, da naj bi izgubilo delo 1.100 delavcev neupravičena in preuravnjena. Res pa je, da bodo ti delavci opravljali dela na trgu in bodo izpostavljeni zakonitostim trga. Pa tudi delo delavcev v matičnem podjetju bo narekoval trg in njegove zakonitosti. Tako bodo vsi delavci v enakem položaju glede na delovanje trga.

Kaj bodo pomenile takšne drastične poteze, pa v Elektru Maribor, kot so nam povedali, lahko le ugibajo. Zagotovo pa se bodo zmanjšale investicije, delo bo racionalnejše in ne bo izgradnje za predvidene prihodnje odjemalce, temveč le za trenutne potrebe, ki bodo tudi prinašale dohodek.

Za mnenja za zdaj še prezgodaj

Kot so povedali v vodstvu podjetja *Elektro Celje*, na področju zaposlovanja že od leta 1990 izvršujejo usmeritve postopnega zmanjševanja števila delavcev. Od leta 1992 naprej so kot podlago za zmanjševanje upoštevali priporočila avstrijske študije, po kateri bi bila optimalna zaposlenost v podjetju 737 delavcev, kar so dosegli z naravno fluktuacijo. Pri tem so upoštevali tudi priporočila pristojnega ministrstva po še dodatnem zmanjševanju števila zaposlenih, tako da je bilo konec leta 2002 v podjetju zaposlenih 702 delavcev.

V zadnjih letih so novo zaposlovanje praktično zaustavili, prisiljeni pa so bili v razmišljanje in delovanje na področju uvajanja racionalnejših ukrepov, iskanja notranjih rezerv in prerazporejanja. Vendar pa so bili vsi kadrovske ukrepi vedno izpeljani le do tiste meje, ko je bilo še mogoče normalno obvladovati distribucijski sistem.

Izzivi na področju prestrukturiranja panoge so zahtevni. Cilj in rezultat naj bi bil večja učinkovitost elektroenergetskega sektorja in nižja cena oskrbe z električno energijo. Za uresničitev teh ciljev so potrebne temeljite in premišljene poteze, potrebni so elabo-

rati in strateške usmeritve, svetovni projekti itd.

Kot je znano, je pripravo projekta o koncentraciji kapitala in poslovnih funkcij v elektrodistribucijskem sistemu distributerjem naročila vlada. Prvi del je bil pripravljen jeseni 2001, dodatna študija pa je bila izdelana septembra 2002. Projekt je vsebinsko in količinsko zelo obsežen, obdelani in analizirani so pravni vidiki in vse dejavnosti. Ker je trenutno še v fazi proučevanja, je za dajanje mnenj prezgodaj. Glede citiranega članka v časniku Finance pa v vodstvu Elektra Celje menijo, da potrjuje pravilo, da domišljija ne pozna meja. Seveda je treba v istem časopisu prebrati tudi pojasnila dr. Maksa Tajnikarja.

Zadnje besedo bo imela vlada

V vodstvu podjetja *Elektro Gorenjska* so nam pojasnili, da so spomladi 2002 pripravili analizo stanja kadrov glede na naloge, ki jih morajo opraviti po energetskem zakonu in spremljajočih predpisih ter glede na tržne dejavnosti. Pri tem niso ugotovili kadrovskih presežkov, ampak kvečjemu primanjkljaj, če bi želeli uresničiti vse naloge, delati hitreje in še bolj kakovostno. Upoštevati je namreč treba, da je podjetje v zadnjih desetih letih ob povečanem obsegu dela število zaposlenih zmanjšalo za približno 35 odstotkov.

Študijo o koncentraciji kapitala in poslovnih funkcij v elektrodistribucijskem sistemu so pregledali in nanjo avtorjem posredovali tudi precej pripomb. Študija je poudarila vrsto novih možnosti in pogledov na prihodnje poslovanje, v določenih delih študije pa imajo tudi pomisleke. Menijo, da je ne bi smeli uporabiti kot absolutno dejstvo, predvsem pa ne tako, kot se je pred leti uporabljala Kelagova študija, ko se je iz celote iztrgalo samo ciljno število zaposlenih, čas in pogoji za doseg tega cilja pa so bili zanemarjeni. Študijo bodo uporabili kot smernice pri nadaljnjem analiziranju in čiščenju dejavnosti. Po naročilu Ministrstva za okolje, prostor in energijo so pripravili akcijski program, ki ga name ravajo letos tudi uresničiti. Ali in na katerih področjih se bodo tudi

po izločitvi tržnih dejavnosti pokazali kadrovski presežki, pa bo odvisno od načina in obsega povezovanja Elektra Gorenjska v slovenskem energetskem prostoru, o čemer bo zadnje besedo imela vlada RS.

Vizija je predvsem nadaljnji razvoj podjetja

Tudi predstavniki podjetja *Elektro Primorska* so sporočili, da so temeljito proučili omenjeno študijo in podali nekatere pripombe oziroma predloge za dopolnitev. Njihov odgovor je bil do zahtevanega roka posredovan Ministrstvu za okolje, prostor in energijo. Temeljna opredelitev Elektra Primorske je, da mora vsaka nova organiziranost voditi le k enemu cilju, in sicer k pozitivnemu poslovanju ob zanesljivi dobavi električne energije. Njihova vizija je predvsem nadaljnji razvoj Elektra Primorska. Pri tem naj bi izkoristili predvsem njihovo lokacijo ter specifične in strokovne kadre, ki jih imajo na razpolago. Ugotavljajo pa, da je podjetje Elektro Primorska že pred leti izpolnilo vse zahtevane pogoje Kelagove študije, ki je zahtevala zmanjšanje števila zaposlenih. Z uveljavitvijo energetskega zakona so organizacijo prilagodili zahtevam po ločitvi neregulirane in tržne energetske dejavnosti za opravljanje storitev iz naslova električne energije in druge neenergetske spremljevalne dejavnosti. Postavljena je organizacija z minimalnim številom zaposlenih za izvajanje vseh obveznih novih z zakonom določenih dejavnosti. Zmanjšane so bile tudi ravni odločanja v prid enostavnejši vertikalni shemi. Vse to so rešili z notranjimi razporeditvami delavcev in niso zaposlovali novih kadrov. Ugotavljajo pa, da bi dodatno zmanjševanje števila zaposlenih na področju gospodarskih javnih služb že ogrozilo kakovost dobave električne energije zaradi neustreznega obsega vzdrževalnih del, ki se pokaže šele na daljše obdobje. V skupnem številu delavcev je tudi večje število invalidov, delavcev, ki imajo razne omejitve za opravljanje del, daljše odsotnosti zaradi bolezni in drugo. Poleg tega se viša tudi povprečna starost zaposlenih, ki je danes že 40 let. Ne glede na to omenjeno pa so v tem po-

djetju izdelali program, po katerem bi bilo ob zahtevah lastnikov mogoče do leta 2006 zmanjšati število zaposlenih za 4,5 % ob postopni izločitvi dejavnosti, ki niso nujno potrebne za opravljanje osnovnih dejavnosti družbe.

SDE čaka na uradno predstavitev študije

V zvezi z nekaterimi polemičnimi trditvami v medijih je *Valter Vodopivec*, predsednik sindikalne konference elektrodistribucije pri SDE Slovenije, povedal, da so si doslej sindikalisti v sodelovanju s predstavniki lastnika, uprave družb in zainteresirane strokovne javnosti intenzivno prizadevali, da bi ugotovili, kakšne oblike povezovanja ali reorganizacije družb elektrodistribucije bi bilo mogoče izpeljati. Na štirih delavnicah so pojasnjevali njihove poglede ter utemeljevali predloge možnih oblik reorganizacije in povezovanja družb elektrodistribucije. Žal pri tem niso našli razumevanja oziroma se do njihovih predlogov predstavniki uprav distribucijskih družb niso hoteli ali znali opredeliti. Zato so se pač odločili, da bodo naročili ustrezno študijo, ki bo predstavila njihova stališča. Ob tem je Valter Vodopivec še povedal, da so sicer seznanjeni z osnovno verzijo študije o koncentraciji kapitala in poslovnih funkcij v elektrodistribuciji, vendar še vedno čakajo na uradno predstavitev študije z vsemi pripombami in dopolnitvami, kar so doslej od naročnikov že večkrat zahtevali. V energetskem sindikatu namreč dobro vedo, kaj pomeni izločanje, privatiziranje in ukinjanje posameznih dejavnosti, saj je znano, koliko delovnih mest je bilo izgubljenih z zapiranjem rudnikov rjavih premogov v zadnjih letih. Izguba dela je za vsakega delavca nedvomno ena najbolj bolečih stvari, ki ga lahko doleti v življenju. Zato bo SDE Slovenije pri zasledovanju temeljnih ciljev storil vse, kar je v njegovi moči za zaščito že pridobljenih pravic delavcev in njihove socialne varnosti. O tej tematiki pišemo tudi v članku z naslovom SDE zavrača študijo dr. Maksa Tajnikarja.

***Brane Janjič
Minka Skubic
Miro Jakomin***

ELEKTRODISTRIBUCIJSKA PODJETJA PRED IZZIVOM

Že bežen pogled na nekatera najbolj znana elektrodistribucijska podjetja v Evropi je dovolj, da sprevidimo, kako tudi znotraj tega dela evropskega gospodarstva tečejo procesi, ki niso nič manj razburljivi kot tisti iz farmaceutike, bančništva, avtomobilske industrije, jeklarstva, informacijske panoge in tako naprej. Če ti procesi označujejo evropsko elektrodistribucijsko sceno, bodo morali prej ali slej tudi naša. Zato so naša elektrodistribucijska podjetja nesporno pred največjim izzivom v zadnjih nekaj desetletjih.

Najmanj dva vzroka teh sprememb moramo navesti kot iztočnici za razumevanje sprememb na področju elektrodistribucije. Prvič, zakonodaja in direktive EU uveljavljajo (a) odprt trg električne energije, ki zahteva od elektroenergetskih podjetij, vključno z distribucijskimi podjetji, organiziranje borzno posredniških dejavnosti z električno energijo in zelo običajno trgovanje z njo, (b) tako imenovani prosti dostop do omrežja, ki zahteva, da se upravljanje in vzdrževanje distribucijske mreže loči od trgovanja, nakupa in prodaje električne energije ter da tudi distribucijska podjetja organizirajo ustrezne prodajne službe, (c) vstop zasebnega kapitala, ki odpira možnost številnih strateških povezav, in (č) vseevropska načela oblikovanja cen, ki gospodarski politiki preprečujejo uveljavljanje nenormalnih in samovoljnih gospodarskih kriterijev znotraj podjetij v elektrodistribuciji. Kako je slednje pomembno, kažejo ocene vrednosti slovenskih elektrodistribucijskih podjetij, ki smo jih naredili. Popravek cen električne energije na raven povprečnih cen v EU bi ocenjene vrednosti teh podjetij skoraj izenačil z njihovimi knjižnimi vrednostmi.

Drugič, infrastruktura elektrodistribucijskih podjetij ima značaj tako imenovanega specifičnega premoženja, ki omogoča diverzifikacijo na področje tako imenovanih povezanih dejavnosti. Gre za dejavnosti s področja oskrbe s plinom in vodo, ravnanja z odpadnimi vodami, zbiranja in predelave odpadkov, ponudbe ogrevanja, ponudbe storitev s področja racionalne rabe energije in telekomunikacij. Ker so v hišah in podjetjih že z električno energijo, lahko z veliko prednostjo glede na druge ponudnike ponujajo tudi storitve in proizvode iz navedenih dejavnosti. Danes se pri nekaterih evropskih elektroenergetskih podjetjih da po načelu »one stop shop« kupiti vse, od pogrebne storitve do interneta in seveda električne energije, tudi zelene, če jo želite in ste jo pripravljani plačati. Razvoj povezanih dejavnosti tako predstavlja temeljno obliko rasti energetskih podjetij, se pa navezuje tudi na geografsko diverzifikacijo, saj so trgi na posameznih območjih tako za elektrodistribucijo kot za povezane dejavnosti omejeni in ne omogočajo hitre rasti, ki so jo ta podjetja sposobna financirati, organizirati in uresničevati. Diverzifikacija na področje povezanih dejavnosti tako dela bolj

konkurenčno prodajo elektrike na malo in tudi prodajo storitev iz povezanih dejavnosti. Slovenska elektrodistribucijska podjetja tako ne bodo mogla biti konkurenčna, ne da bi tudi sama posegala na področje povezanih dejavnosti. Analiza teh v Sloveniji kaže na velike možnosti vstopa elektrodistribucijskih podjetij v sektor povezanih dejavnosti, saj te pogosto niso ustrezno razvite. Če že obstajajo, ne vključujejo niti ustrezne tehnologije, značilne za evropski prostor, niti ustrezne usmeritve h kupcu, ki je v ozadju izkoriščanja specifičnega premoženja elektrodistribucijskih podjetij s povezanimi dejavnostmi.

Nujnost strateških partnerjev

S povezanimi dejavnostmi se vodenje razširja tudi na področja, ki jih do sedaj elektrodistribucijska podjetja niso obvladovala in nimajo ustreznega znanja za njihov razvoj. Zato je navezava tako evropskih kot slovenskih elektrodistribucijskih podjetij na strateške partnerje, ki so si z dosedanjim razvojem v Evropi že pridobili takšna znanja, nujnost. Doma takih partnerjev skorajda nimamo. Da bi sčasoma zrastle, pa nimamo časa. Zato so kapitalске povezave naših podjetij s sodobnimi energetskimi podjetji v Evropi nujne in smiselne. Po eni strani so opredeljene z željo velikih evropskih energetskih podjetij po hitri rasti z geografsko diverzifikacijo, po drugi strani so za slovenski menedžment zanesljiva pot, da naša podjetja hitro naredijo podobna evropskim. Zato bi bila privatizacija v slovenskih elektrodistribucijskih podjetjih, ki ne bi bila povezana z vstopom strateških partnerjev, ne le napaka, pač pa tudi huda škoda. Na srečo je Slovenija zanimiva za

geografsko diverzifikacijo velikih energetskega podjetij, in sicer zaradi treh razlogov. Njen zahodni del tvori energetski most osrednje in severne Evrope preko Avstrije z Italijo. Vzhodni del Slovenije predstavlja energetski prehod iz osrednje in severne Evrope na območje Balkana. Poleg tega ima Slovenija nekaj velikih mest z veliko kupno močjo, kar zlasti velja za Ljubljano, ki

imajo v strategiji sodobnih energetskega podjetij še poseben pomen. Na njenih območjih je namreč najlažje izkoriščati prednosti specifičnega premoženja v elektrodistribucijskih podjetjih in uveljavljati sinergije med elektrodistribucijo in povezanimi dejavnostmi.

Zaradi bolj smiselnega vstopa strateških partnerjev, njihovih interesov po geografski diverzifi-

Foto Dušan Jez

kaciji in zaradi bolj sodobnega organiziranja je tako smiselno razmišljati o novi podjetniški organiziranosti slovenskega elektrodistribucijskega sistema v tri podjetja.

Podjetje Elektro Ljubljana bi verjetno moralo biti tipično mestno elektrodistribucijsko podjetje, ki naj bi skupaj s svojo infrastrukturo omogočilo ponudbo, prilagojeno mestnim gospodinjstvom in podjetjem, pri tem pa naj bi čim bolj zasledovalo cilj, da lahko kupec pri tem podjetju dobi vse vrste energije in komunalnih storitev, ki so bolj ali manj povezane z distribucijo električne energije in izkoriščanjem elektrodistribucijske infrastrukture. Sedanja območja zunaj mesta bi bila v takem podjetju odveč. Podjetje Elektro Zahod bi moralo biti energetski most med severom in jugom Evrope, od katerega bi imela velike koristi vsa gospodinjstva in podjetja ob tem »mostu«, v njem pa bi izkoriščali transportne možnosti tudi na področju plina in iskali koristi v dominantnem položaju glede na kupce na jugu Evrope s primanjkljajem energije. Tudi v primeru podjetja Elektro Vzhod gre za vzpostavljanje energetskega mosta med srednjo Evropo in Balkanom ob hkratnem razvoju lokalnih strategij, ki omogočajo z razvojem povezanih dejavnosti novo usmerjenost h kupcu.

Reorganizacija podjetij

Da bi bila slovenska distribucijska podjetja pripravljena na strateške partnerje, da bi bila skladna s tujo konkurenco in gibanji na tem področju in da bi lahko izvedla potrebne strateške zasuke, pa tudi zato, da bi bila čim več vredna za morebitne vstopne strateških partnerjev, bi se, kot kažejo evropski zgledi, morala hkrati centralizirati in

decentralizirati. Centralizacija bi omogočala ustrezno privatizacijo in vstop strateških partnerjev ter izkoriščanje ekonomij obsega pri nekaterih dejavnostih, ki bi jih bilo smotrno centralizirati na čim višji ravni. Decentralizacija pa bi prav tako omogočala izkoriščanje ekonomij obsega pri tistih dejavnostih, ki jih je smotrno centralizirati na lokalni ravni in so usmerjene h kupcu. Poleg tega bi omogočala oblikovanje sodobne energetske ponudbe na lokalni ravni.

S funkcijskega vidika bi morale posamezno podjetje imeti strateški vrh, ki bi povezoval tri skupine hčerinskih podjetij. Prvo bi sestavljalo podjetje za upravljanje in vzdrževanje distribucijske mreže, drugo podjetje za trgovanje, nakup in prodajo električne energije, tretjo skupino pa bi sestavljala podjetja s povezanimi dejavnostmi, ki bi jih elektrodistribucijska podjetja v nekaterih primerih ustanovila sama, drugič pa skupaj s strateškim partnerjem oziroma znotraj njegovih podjetij. Zlasti kapitalsko povezovanje s komunalnimi podjetji je včasih v teh primerih uporabno. Pri tem je pomembno, da strateški partnerji v vseh navedenih primerih pristajajo na večinsko lastninsko pravico države (včasih bi morala to biti lokalna, kar pa ni v skladu z našo zakonodajo) in da želijo biti le največji zasebni lastnik.

Pri dopolnilnih dejavnostih pa evropski zgledi pa tudi sodobna podjetniška načela zahtevajo osamosvojitve v nova podjetja, ki bi se izločila in privatizirala. Gre za projektiranje, številne delavnice, priklop in odklop tarifnih odjemalcev, odbiranje števcov, gradbena in montažna dela, gospodarjenje s počitniškimi zmogljivostmi, mizarska dela, vzdrževanje avtoparka in podobno. Ta podjetja bi lahko nastala tako, da bi zaposleni v teh dejavnostih velik del teh dejavnosti privatizirali z odpravninami. Tako nastala podjetja bi del poslov dobila tudi na trgu zunaj elektrodistribucije, elektrodistribucijska podjetja pa bi jim plačevala zgolj ceno storitve, ki jo potrebujejo neposredno za svoje obratovanje. Del teh podjetij bi iskal delo tudi zunaj elektrodistribucije, tako da bi nova podjetja sama po-

skrbela za morebitno presežno zaposlenost v njih. Strateški partnerji bodo tako izločanje dejavnosti izvedli, če bodo le dobili možnost. Zato je bolje, da jo še pred njihovim prihodom izvedejo v slovenskih podjetjih sami.

Poleg izločanja dopolnilnih dejavnosti bi morala priprava na strateško partnerstvo obsegati tudi povečanje produktivnosti dela z odpravljanjem presežne zaposlenosti, saj pomembno povečuje vrednost podjetij in omogoča, da več iztržimo z vstopom strateških partnerjev. Če si pri ocenjevanju presežne zaposlenosti pomagamo z metodologijo »dobrega zgleda«, kot je znano avstrijsko podjetje Steweag, ki je v mednarodni lasti in deluje v skladu s sodobnimi načeli, upoštevamo razlike med primerjanimi podjetji v gostoti odjemalcev na kvadratni kilometer območja, v gostoti odjemalcev na kilometer omrežja in zelo pomembno kapitalno intenzivnost dejavnosti v podjetju ter odštejemo normativno zaposlenost v dopolnilnih dejavnostih (634 zaposlenih v vseh slovenskih podjetjih), dobimo kar dobro oceno presežne zaposlenosti v osnovnem poslu (distribuciji električne energije) slovenskih podjetij. Pri takem izračunu je v enem od slovenskih elektrodistribucijskih podjetij celo 43 delavcev premalo, v drugih pa jih je 235 preveč. Neto je presežno zaposlenih 192 delavcev. Zaostajanje v produktivnosti dela torej ni tako veliko. Če analiziramo še 32 dejavnosti, ki jih tipično najdemo v slovenskih podjetjih elektrodistribucije, ugotovimo, da je največja možnost racionalizacije na področju vzdrževanja elektroenergetskega omrežja in naprav, pri vzdrževanju in zamenjavi merilnih naprav, na področju dobave in obračuna električne energije tarifnim odjemalcem, pri računovodskih in finančnih storitvah, pa tudi pri splošnih kadrovskih in pravnih storitvah.

Opomba:

Ta prispevek sem napisal na podlagi študije Projekt koncentracije kapitala in poslovnih funkcij v elektrodistribucijskem sistemu Republike Slovenije, ki smo ga v letu 2002 izdelali po naročilu slovenskih elektrodistribucijskih podjetij M. Tajnikar, N. Hrovatin, M. Labovnik, N. Ogrin, M. Rant, P. Došenovič in J. Žorič.

Dr. Maks Tajnikar

EVROPSKA UNIJA

POTRJEN PRORAČUN ZA LETO 2003

Finančni ministri Evropske unije so potrdili skupni proračun za leto 2003, ki mu mora dati zeleno luč le še Evropski parlament. Prejemki petnajsterice v letu 2002 so znašali 99,5 milijarde evrov, dejanski izdatki pa 95,5 milijarde. Največ od tega, in sicer kar 40 milijard evrov, bo Unija namenila skupni kmetijski politiki, nekaj manj (33 milijard) za strukturno pomoč in slabo poltretjo milijardo za predpristopno pomoč. Preostala sredstva so finančni ministri razdelili med področja notranje politike, zunanjih odnosov in administracije. V okviru drugega branja proračuna naj bi ministrska petnajsterica zagotovila tudi sredstva, ki bodo v prihodnjem letu v okviru priprav na širitev potrebna za zaposlitev 500 novih uradnikov, večinoma iz držav kandidatov za članstvo, denar za objavo zakonodaje Unije v jezikih prihodnjih članic pa naj bi ministri črpali že iz proračuna za leto 2002. STA

ŠVEDSKA

O UVEDBI EVRA SEPTEMBRA

Predstavniki švedskih političnih strank so se konec lanskega novembra s premierom Göranom Perssonom dogovorili, da bodo državljani o uvedbi skupne evropske valute na referendumu glasovali 14. septembra letos. Politične stranke se bodo še enkrat sešle in uskladile mnenja o besedilu referendumskega vprašanja ter se dogovorile o sredstvih, ki naj bi jih vlada namenila za kampanji nasprotnikov in podpornikov uvedbe evra. Referendum mora odobriti še švedski parlament, kar je mogoče pričakovati, saj mu trenutno nasprotujeta le dve manjši stranki. Sicer pa javnomnenjske raziskave na Švedskem, ki je poleg Danske in Velike Britanije edina, ki v začetku lanskega leta ni sprejela skupne valute, kažejo, da je za uvedbo 43 odstotkov državljanov, prav toliko jih je tudi proti. STA

RUSIJA

NAFTOVOD ZA IZVOZ V EVROPO IN ZDA

Štiri največje ruske naftne družbe (Lukoil, Sibneft, Tyumen Oil in Yukos) so konec lanskega novembra podpisale memorandum o sodelovanju pri gradnji naftovoda v arktično pristanišče Murmansk na severozahodu Rusije. Projekt, ki bo predvidoma stal približno štiri milijarde dolarjev, naj bi bil končan leta 2007, pripomogel pa bo k povečanju prodaje nafte v zahodno Evropo in Združene države Amerike. Naftovod naj bi do končne točke tekel v dveh stopnjah, in sicer iz zahodnosibirskih naftnih polj do Barentsovega morja, natančneje do Murmanska, ki je edino pristanišče na severu Rusije brez težav z ledom, od tam pa naj bi nafta v Zahodno Evropo in ZDA potovala s tankerji. STA

SDE ZAVRAČA ŠTUDIJO DR. MAKSA TAJNIKARJA

Čprav v vodstvu Sindikata delavcev dejavnosti energetike Slovenije po uradni poti še niso seznanjeni s študijo o koncentraciji kapitala in poslovnih funkcij v elektrodistribuciji, na podlagi trenutno dostopnih podatkov že zdaj ugotavljajo, da študija ni primerno priporočilo za spopad z izzivi sodobnega časa. Največja težava je v tem, ker zamisel dr. Maksa Tajnikarja in njegovih sodelavcev ne upošteva predlaganih socialnih kriterijev pri privatizaciji tega sektorja. Trenutno v SDE-ju dopolnjujejo končni predlog poročila o socialnih vidikih privatizacije elektrodistribucije (izdelovalec IREET), ki naj bi ga kmalu potrdila pristojna komisija.

Kot je v začetku januarja 2003 povedal Franc Dolar, predsednik Sindikata delavcev dejavnosti energetike Slovenije, so v sindikalnem vodstvu za zdaj seznanjeni le s temeljno verzijo študije o koncentraciji kapitala in poslovnih funkcij v elektrodistribuciji, niso pa še seznanjeni s pripombami vodstev distribucijskih podjetij. Študijo je po naročilu Gospodarskega interesnega združenja distribucije električne energije izdelala skupina strokovnjakov pod vodstvom dr. Maksa Tajnikarja z Ekonomske fakultete v Ljubljani. V distribucijskih podjetjih so to študijo proučili in nato v okviru GIZ distribucije podali pripombe. Po besedah Dolarja v sindikatu na podlagi trenutno dostopnih podatkov ocenjujejo, da omenjena študija ni primerna, saj zanemarja socialne vidike prestrukturiranja in zmanjševanja števila zaposlenih. Seveda pa bodo v SDE-ju pripravili končni odgovor takrat, ko bodo tudi uradno seznanjeni s to študijo.

Sicer pa je Dolar še povedal, da vidi pravo rešitev za učinkovito

organiziranje elektroenergetskega sektorja v vertikalni organiziranosti energetskih podjetij (v obliki holdinga), saj ta povezanost ob spoštovanju socialnih vidikov pomeni izziv k boljšemu, ne pa k slabšemu. Pri tem organizacijskem modelu bi lahko na podlagi izkušenj v nekaterih drugih evropskih državah upoštevali naslednje socialne kriterije pri privatizaciji sektorja elektrodistribucije v Sloveniji: jamstvo investitorja, da bo v določenih rokih za naložbe namenil sredstva, ki so predvidena z obstoječimi; stopnja zaposlenosti se mora ohranjati oziroma zmanjševati po predvidenem načrtu in programu

zmanjševanja zaposlenosti; investitor bo podpiral in izvrševal programe diverzifikacije dejavnosti v distribucijskih podjetjih; osebni dohodki zaposlenih se bodo realno povečevali; investitor bo upošteval obstoječe dogovore o prispevku v pokojninske sklade ter ta prispevek realno povečeval; investitor bo upošteval in ohranjal tudi dosedanje usmeritve distribucijskih podjetij v zvezi z zaposlovanjem invalidov ter starejših delavcev.

Kot že rečeno, trenutno v energetskem sindikatu na podlagi ugotovitev, podanih na različnih sindikalnih ravneh, dopolnjujejo končni predlog študije o socialnih vidikih privatizacije družb distribucije električne energije, ki so jo pripravili v Inštitutu za raziskave v energetiki, ekologiji in tehnologiji (IREET). Ko bodo zbrali in uskladili vse pripombe, bo študijo potrdila pristojna komisija, nato pa bodo o sklepnih ugotovitvah razpravljali predstavniki socialnih partnerjev v okviru Ekonomsko socialnega odbora energetike. Skratka, sindikalna študija je odgovor na študijo dr. Maksa Tajnikarja in hkrati poglobilni argument, s katerim bodo predstavniki SDE nastopali na pogajanjih o privatizaciji v distribuciji.

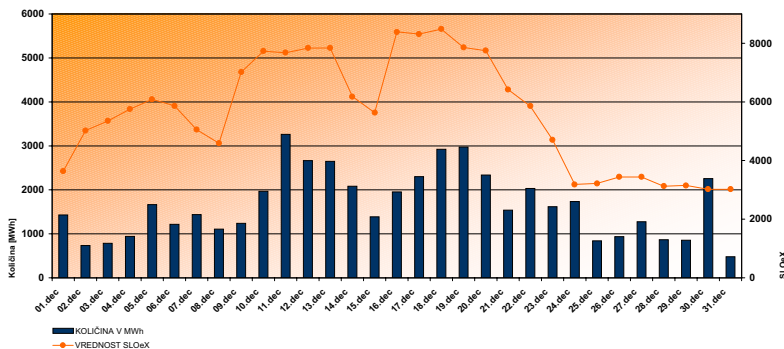
Miro Jakomin

V vodstvu SDE Slovenije pojasnjujejo, da so pri obravnavi socialnih vidikov privatizacije družb distribucije električne energije odprta naslednja ključna vprašanja: Kolikšen je sprejemljiv strošek dela, ki ga lahko prenese omrežje? Kako reševati presežke delovne sile v podjetjih za distribucijo električne energije? Ali je s socialnega vidika boljše en strateški partner ali več? Kakšni so način in oblika povezovanja dejavnosti družb elektrodistribucije?

KONEC LETA OBČUTEN PADEČ CEN

December s sabo prinese praznično razpoloženje in nakupovalno mrzlico, ki se je poznala tudi na trgu električne energije, saj se je rast prometa na trgu električne energije nadaljevala tudi v tem mesecu. Tako je skupni promet na dnevnem trgu dosegel novo rekordno vrednost, in sicer 51486 MWh, kar je za približno 4,4 odstotka več kakor novembra. Delež dnevnega trga je v primerjavi s celotno mesečno porabo električne energije v Sloveniji tako dosegel nekaj manj kakor 5 odstotkov. Ob tem so bile zanimive tudi cene električne energije, saj so proti koncu meseca zaradi praznikov in s tem manjše porabe, dosegle rekordno nizke vrednosti. Indeks SLOeX je tako prav na zadnji dan v letu dosegel svojo najnižjo vrednost in se konec leta ustavil pri vrednosti 3020 točk. Najvišji dnevni promet v decembru je bil 12. decembra, ko so udeleženci trgovanja izmenjali 3261 MWh električne energije, kar je v tem dnevu pomenilo približno 8,5 odstotka celotne porabe v Sloveniji.

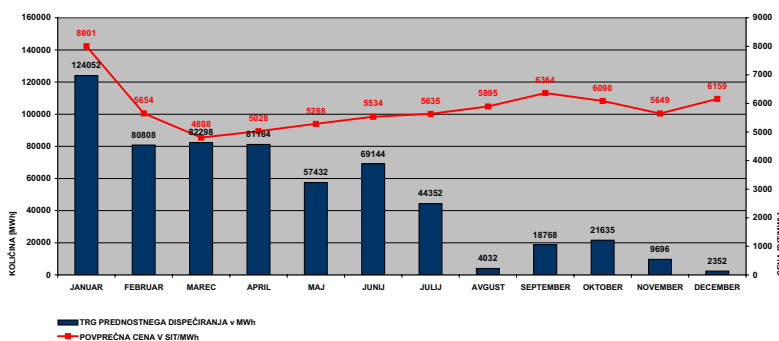
SKUPNI PROMET NA DNEVNEM TRGU IN VREDNOST SLOeX ZA DECEMBER 2002

ORGANIZIRANI TRG SE JE USPEŠNO PRIJEL

Z doseženimi lanskim rezultati trgovanja na organiziranem trgu električne energije smo lahko zelo zadovoljni, saj je organizirani trg z električno energijo uspešno uvedel nove načine trgovanja. Ob tem je skupni promet trgovanja na organiziranem trgu lani presegel 860 GWh, kar sestavlja približno 7-odstotni delež v celotni porabi električne energije v Sloveniji. Trgovanje je potekalo na dveh segmentih trga, in sicer na dnevnem trgu, ki je začel delovati 1. januarja, in na trgu prednostnega dispečiranja. Udeleženci trga so bili na začetku leta še zelo previdni, s povečevanjem porabe pa je nato promet na trgu naraščal iz meseca v mesec, in decembra dosegel rekordno vrednost 51486 MWh. Cene električne energije na dnevnem trgu so se, z izjemo prvega meseca, gibale v območju od približno 4600 do 6280 tolarjev, kar je v primerjavi s cenami energije, kupljene po dolgoročnih bilateralnih pogodbah, zelo ugodno.

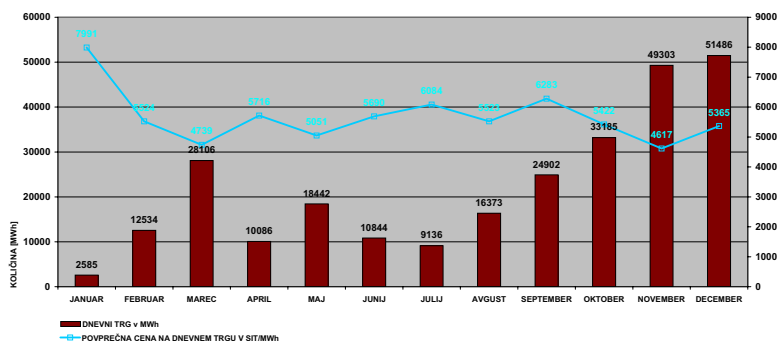
MESEČNA KOLIČINA IN POVPREČNA MESEČNA CENA NA TRGU PREDNOSTNEGA DISPEČIRANJA V LETU 2002

V DRUGI POLOVICI LETA SELITEV NA DNEVNI TRG

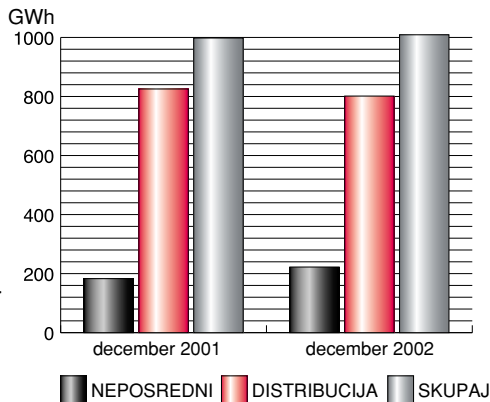
Na trgu prednostnega dispečiranja se trguje izključno z energijo, ki jo je upravljalec prenosnega omrežja dolžan odkupiti od proizvajalcev prednostnega dispečiranja in jo prodati na organiziranem trgu po trenutni tržni ceni. Trgovanje na tem trgu je potekalo vsak četrtek, dobava kupljene energije pa je potekala v naslednjem tednu. V nasprotju z dnevnim trgovom so bili člani organiziranega trga na trgu prednostnega dispečiranja veliko bolj dejavni v začetku leta, nato pa je promet na tem segmentu trga usibal iz meseca v mesec. V prvi polovici leta je bil vzrok za to ponudba energije prednostnega dispečiranja, ki je sezonsko odvisna in je največja v zimskih mesecih. V drugi polovici leta se je povpraševanje po energiji preselilo na dnevni trg, saj je bila cena na njem precej nižja.

MESEČNA KOLIČINA IN POVPREČNA MESEČNA CENA NA DNEVNEM TRGU V LETU 2002

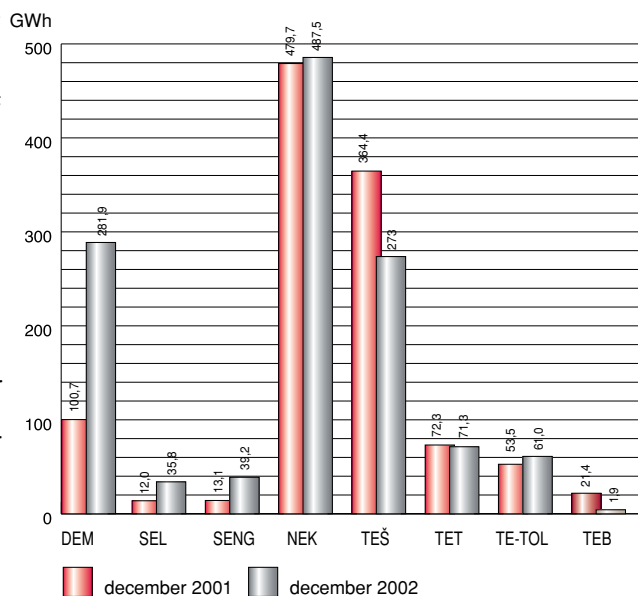
DECEMBRSKI PRAZNIKI ZMANJŠALI PORABO

Letošnji precej dolgi božični in novoletni prazniki, ki so jih v marsikaterem podjetju povezali s kolektivnimi dopusti, so se odražali tudi na zmanjšani porabi, čeprav je bila tudi tokrat višja od primerljive lanske. Tako smo decembra v Sloveniji iz prenosnega omrežja prevzeli milijardo 23,7 milijona kilovatnih ur električne energije, kar je bilo za 2,5 odstotka več kot v istem času leto prej, pri čemer pa je bilo znova zaznati predvsem velika odstopanja pri neposrednih odjemalcih. Ta skupina porabnikov je namreč zadnji lanski mesec iz omrežja prevzela 223 milijonov kilovatnih ur električne energije, kar je bilo za 53,1 milijona oziroma za 31,3 odstotka več kot leta 2001. Sicer pa je bil tudi tokrat v ospredju Talum, ki je s porabljenimi 151,3 milijona kilovatnih ur tudi največ prispeval k tako visoki rasti.

ZADNJI LANSKI MESEC NAKLONJEN HIDROELEKTRARNAM

Po izjemno slabem startu v prvi polovici minulega leta so se hidrološke razmere v zadnjih dveh mesecih krepko popravile in omogočile dobro proizvodnjo hidroelektrarn. Tako smo iz hidroenergetskih objektov decembra dobili kar 356,9 milijona kilovatnih ur, kar je bilo za skoraj 180 odstotkov več kot decembra 2001 in tudi za 55 odstotkov nad prvotno načrtovanimi količinami. Zaradi ugodne hidroprodukcije smo lahko zadnji lanski mesec nekoliko razbremenili termoeenergetske objekte, ki so skupaj z jedrsko elektrarno Krško decembra v omrežje prispevale »le« 895,6 milijona kilovatnih ur oziroma za skoraj desetino manj kot leto prej, čeprav še vedno za 1,4 odstotka več, kakor je bilo predvideno z elektroenergetsko bilanco. Drugače pa smo iz domačih elektrarn decembra zagotovili kar milijardo 252,5 milijona kilovatnih ur ali za dobrih 12 odstotkov več kakor leta 2001.

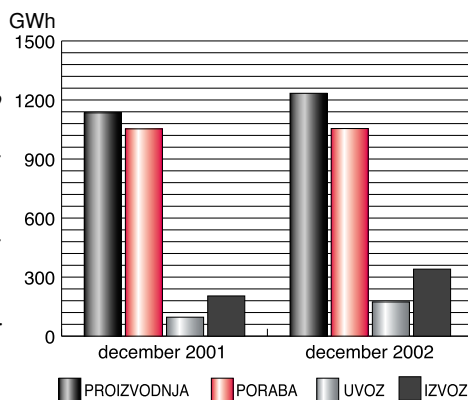

* upoštevana je celotna proizvodnja NEK

* TEB – topla rezerva v sistemu

LANI KAR 7-ODSTOTNA RAST PORABE

Leto 2002 je krepko presenetilo načrtovalce rasti porabe električne energije, saj je bila ta namesto dolgoročno pričakovane 2- do 3-odstotne lani kar 7-odstotna. Konkretnije, v Sloveniji so porabniki leta 2002 iz prenosnega omrežja prevzeli kar 11 milijard 573,5 milijona kilovatnih ur električne energije, kar je bilo za 760,2 milijona oziroma za 7 odstotkov več kot leto prej in tudi za 1,3 odstotka nad prvotnimi ocenami. Na srečo so leta 2002 zelo dobro delale tudi vse naše elektrarne, tako da smo skupno proizvodnjo v primerjavi z letom 2001 lani povečali še za odstotek in v omrežje iz domačih virov prispevali kar 13 milijard 31,7 milijona kilovatnih ur električne energije. Za zagotovitev nemotenega delovanja našega sistema smo morali milijardo 571,5 milijona kilovatnih ur elektrike tudi uvoziti, lanski izvoz pa je dosegel 2 milijardi 709 milijonov kilovatnih ur.

AGENCIJA ZA ENERGIJO

EKONOMSKI NADZOR CEN NUJNO POTREBEN

Zakaj Agencija za energijo RS opravlja ekonomski nadzor cen in donosnosti naložb? Predstavniki agencije so to tematiko že večkrat predstavili, informacijo pa so podali tudi v poročilu o delu agencije v minulem obdobju. Kot navajajo, je Agencija za energijo na eni strani vpeta med potrošnike, ki želijo nizko ceno in kakovostno storitev, na drugi strani pa med regulirana podjetja, ki želijo višjo ceno in predvsem ustrezen donos. Pri svojem delu je agencija implementirala pogoje konkurenčnega trga, da bi s tem motivirala lastnika za ustvarjanje dobička, investiranje novih tehnologij ter zniževanje stroškov in cen. Nadalje omenjajo tiste energetske dejavnosti, ki jih zakon opredeljuje kot gospodarske javne službe (GJS). Te so vezane na infrastrukturo, ki ni predmet konkurence in pomeni naravni monopol, ki omogoča delovanje trga le, če je vsem dostopna pod nediskriminatornimi pogoji. Zaradi obveznega zadovoljevanja javnih potreb, ki jih ni mogoče zagotavljati na trgu, je treba te dejavnosti regulirati. Pri tem je nadzor naravnih monopolov, kot ga izvaja agencija, iskanje učinkovitega ravnovesja med onemogočanjem neupravičenih dobičkov in spodbujanjem večje učinkovitosti. Z nadzorom cen in donosnosti naložb ter spremljanjem strateških planskih odločitev želi Agencija za energijo vzpostaviti stabilno, predvidljivo in pregledno ekonomsko okolje. Uvedba ekonomskega nadzora je nujna, ker sta potrebna opazovanje in nadzor dejavnosti podjetij na tistih delih trga, kjer se ni mogoče zanašati, da bi interese odjemalcev ali druge interese varovala popolna in poštena konkurenca. Ob naravnih monopolih konkurenca seveda ni mogoča, zato je za preprečevanje zlorabe tržne moči obveznih gospodarskih javnih služb potreben ekonomski nadzor z reguliranjem, so med drugim glede tega vprašanja še pojasnili v Agenciji za energijo.

Miro Jakomin

CENTER ZA ENERGETSKO UČINKOVITOST

UPOŠTEVATI DEJANSKE POTREBE ODJEMALCEV!

Projekt združevanja upravičenih odjemalcev električne energije, ki ga vodi Inštitut Jožef Štefan, Center za energetska učinkovitost, je namenjen podpori procesov odpiranja trga z električno energijo v skladu z energetskega zakonom. Odjemalci električne energije naj bi pridobili čim ugodnejše izhodiščne pogoje in potrebne informacije ter se čim bolj usposobili za pogajanja v tem procesu. Po koncu prve faze tega projekta so med drugim opozorili tudi na potrebo po znižanju stroškov podjetij za proizvodnjo in oskrbo, kot posledico tega pa pričakujejo znižanje cen električne energije. Poleg tega so opozorili tudi na potrebo

po izboljšanju kakovosti in strateške zanesljivosti oskrbe z električno energijo. Menijo, da bi morali odgovorni izvajalci javnih služb prenosa in distribucije temu problemu nameniti več pozornosti, bolj jasno pa bi morala biti opredeljena tudi krovna odgovornost vlade oziroma pristojnega ministrstva ter Agencije za energijo. V zvezi s tem upravičeni odjemalci ugotavljajo, da ni na voljo nobenih javnih podatkov o kazalcih kakovosti oskrbe, prav tako tudi ne o številu in trajanju prekinitev v posameznih oskrbovalnih območjih. Prej ali slej se utegne zaostri tudi vprašanje strateške zanesljivosti oskrbe, še zlasti, če bo ugotovljeno, da nekateri proizvodni objekti v Sloveniji ne dosegajo evropske konkurenčnosti, in v primeru, če se bo vlada odločila za obsežno privatizacijo distribucijskih omrežij. Pri teh vprašanjih je vsekakor treba upoštevati dejanske potrebe odjemalcev, povezane z njihovo konkurenčnostjo, so v zvezi s to problematiko še opozorili predstavniki omenjenega projekta.

Miro Jakomin

ELEKTRO LJUBLJANA

PRIZNANJE GRADBENIŠTVU FLORJANČIČ

Konec leta je čas, ko se ugotavljajo in pregledujejo opravljena dela v minulem letu. Veliko predvsem zemeljskih in gradbenih del za podjetje Elektro Ljubljana opravljajo zunanji sodelavci in kooperanti. Nemalokrat priskočijo na pomoč tudi ob večjih okvarah, v slabih vremenskih in delovnih razmerah. Slogan našega podjetja Skupaj v dobrem in slabem velja tako tudi zanje. Gradbeništvo Florjančič že dolgo vrsto let uspešno sodeluje in opravlja gradbena in montažna dela na področju DE Elektro Novo mesto ter drugih obmo-

Foto Marko Piko

čjih JP Elektro Ljubljana. Za uspešno dolgoletno sodelovanje je vodstvo JP Elektro Ljubljana na srečanju ob koncu uspešnega poslovnega leta Bojanu Florjančiču, direktorju podjetja Gradbeništvo Florjančič, podelilo posebno zahvalo in priznanje. Zahvalo sta podelila predsednik uprave družbe Vincenc Janša in član uprave družbe Ludvig Sotošek.

Marko Piko

DRAVSKE ELEKTRARNE

NA HE OŽBALT ZACETEK PRENOVE DRUGEGA AGREGATA

V začetku februarja bo po končani prenovi in uspešno izvedenem dvomesečnem pogodbenem garancijskem obratovanju na HE Ožbalt opravljen tehnični pregled agregata 3 in skupnih naprav elektrarne. Prenova omenjenih naprav se je začela že septembra 2001, kot je znano, pa je do zamude pri končanju del prišlo zaradi izredno nizkih temperatur decembra 2001 oziroma posledično zaradi poškodb predvodilnikovega obroča, ki ga je bilo nato treba zamenjati. Sicer pa se bodo v teh dneh na HE Ožbalt začela tudi prenovitvena dela na agregatu 2. Končanje prenove HE Ožbalt je predvideno konec leta 2004, ko bo prenovljen še zadnji agregat na tej elektrarni. S tem bi prenovno HE Ožbalt kljub omenjenim zapletom vendarle končali v prvotno zastavljenem roku.

Andrej Kovač

ELEKTRO CELJE

90 LET DISTRIBUI- RANJA ELEKTRIČNE ENERGIJE V CELJU

Letošnje leto poteka za Elektro Celje v znamenju 90-letnice organiziranega in strokovno vodenega distribuiranja električne energije. O tem je direktor Peter Petrovič povedal, da je bil pomemben vir energije v mestu Celje zgrajen leta 1910 za potrebe Tovarne emajlirane posode (TEP), in sicer v izvedbi dveh parnih kotlov in turbine moči 300 kW ter generatorja 300 kVA. Inštalirana moč je zadostovala za tovarno, presežek pa je lastnik Westten začel prodajati mestu Celje. Mestni svet občine je iskal rešitev za elektrifikacijo mesta in to nalogo zaupal podjetju Mestne elektrarne Celje, ki je zaživelo v letu 1913. Razvoj podjetja Elektro Celje sega v leto 1913, ko je bila z nastankom Mestne elektrarne v Celju ustanovljena prva tovrstna gospodarska organizacija za oskrbovanje uporabnikov električne energije na ožjem okolišju mesta. Podjetje Elektro Celje bo letos v primerni obliki počastilo spomin na te dogodke, o čemer bomo seveda še pisali.

Miro Jakomin

HOLDING SLOVENSKE ELEKTRARNE

POTEKAJO PRIPRAVLJALNA DELA ZA HE BOŠTANJ

Kot so ob koncu minulega leta pojasnili predstavniki HSE, je za gradnjo vsake hidroelektrarne (Boštanj, Blanca, Krško, Brežice, Mokrice) predvidenih 42 mesecev, gradnja vsake naslednje pa se bo začela po 36 mesecih terminskega plana predhodne elektrarne. To pomeni, da bo celotna gradnja teh objektov predvidoma končana v petnajstih letih. S tem bo HSE povečal lastno proizvodnjo hidroenergije ter izkoriščal vodo reke Save kot obnovljiv in cenovno ugoden energetski vir. HSE si bo kot koncesionar prizadeval za odgovorno ravnanje z okoljem, upošteval bo potrebe, želje in posebnosti lokalnega okolja, v Posavju pa bodo v okviru tega projekta pridobili tudi dodatna delovna mesta. Prvi konkreten korak je bil na tem področju storjen novembra lani s sklenitvijo pogodbe o izvedbi pripravljanih del za HE Boštanj, ki so jo podpisali predstavniki HSE in konzorcija Gradis nizke gradnje Maribor in GIZ Gradis Ljubljana. Za pripravljala dela, izkop gradbene jame, urejevanje nasipov in ureditev infrastrukture naj bi predvidoma porabili 120 dni. HSE pa hkrati že objavlja razpise za naslednja dela in dobavo opreme za boštanjsko hidroelektrarno. Sicer pa so začeli tudi priprave za gradnjo HE Blanca.

Miro Jakomin

ELEKTRO NOVO MESTO

TUDI LETOS NAVDUŠENJE NAD DEDKOM MRAZOM

Ob pričakovanju novoletnih praznikov se mi spomin vedno raje vrača v daljno leto 1958. Bil je lep zimski dan, ko nas je v Črnuče pri Ljubljani, kjer smo takrat stanovali, prišel iskat šofer Elektro Ljubljane in nas odpeljal v sindikalno dvorano Elektra na Parmovi ulici. Že to, da sem se peljal z avtomobilom, je bilo doživetje svoje vrste. Vstopili smo v dvorano, ki je bila polna otrok, ki smo z velikim navdušenjem pozdravili prihod Dedka Mraza. Dedek Mraz je bil sodelavec mojega očeta, danes že pokojni gospod Lumbar. Po imenih je klical otroke k sebi in glej, vedel je prav vse - kdo je bil priden, kdo in kdaj poreden. Skratka, vedel je tudi take stvari, ki smo si jih otroci prikrivali in jih zamolčali. Kako je lahko vse to vedel, nam takrat ni bilo jasno, staršem pa

Foto Marko Piko

Otroci so bili tudi tokrat nadse zadovoljni.

je bilo to logično, saj je bil vendar Dedek Mraz. V DE Elektro Novo mesto se že kar nekaj let trudimo ustvariti lepo predpraznično ozračje za otroke. V organizaciji sindikata organiziramo obisk Dedka Mraza. Prva leta je Dedek Mraz v spremstvu dobrih vil in z darili prihajal v sindikalno dvorano v upravni stavbi. Udeležba je bila vedno zelo velika, saj so otroke spremljali očki, mamice, pa tudi bratci in sestre. Dvorana je postala premajhna za vse in tako smo se odločili, da naše otroke Dedek Mraz obišče v novomeški dvorani Doma kulture Novo mesto. Letošnji prihod Dedka Mraza sta popestrila igralca gledališča Miniteater iz Ljubljane s pristrčno lutkovno igrico Palček, ki so jo otroci z velikim navdušenjem spremljali in tudi z odgovori v njej lepo sodelovali. Na odru je zaplesala tudi plesna skupina Sonce učencev četrtega razreda osnovne šole Bršljin. Dedek Mraz je otrokom razdelil darilne pakete, jim segel v roko in še posebno najmlajše vzel v naročje. Urica družjenja z njim je hitro minila, obrazi nasmejanih in zadovoljnih obrazov otrok pa so bili zahvala vsem, ki so organizirali in izvedli srečanje.

Marko Piko

PREMOGOVNIK VELENJE

USPEŠNO LETO 2002

V Premogovniku Velenje so lani odkopali 4.045.000 ton premoga, kar je bilo za dobrih 17 odstotkov več, kakor so načrtovali. Po dolgih letih so tako znova presegli številko 4 milijone ton, ki naj bi jim zagotavljala ekonomsko uspešno poslovanje. Delovni načrt premogovnika za leto 2002 je sicer predvideval 3,950 milijona ton premoga. Med letom pa so se s kupcem premoga Holdingom Slovenske elektrarne dogovorili za dodaten nakup

250.000 ton premoga in nato do konca leta izpolnili vse pogodbene obveznosti, ob tem pa še nekoliko povečali lastno zalogo premoga na nekaj več kot 130.000 ton. »Prizadevanja zadnjih let za optimalno količino premoga na deponiji so obrodila sadove. K temu so lani pripomogle tudi hidrološke razmere, ki so bile sicer neugodne za sistem, a ugodne za Premogovnik. Zato se je deponija zmanjšala celo pod količino zalog, ki jih zahteva HSE. Pozimi naj bi bila ta količina okrog 400.000 ton, poleti pa okrog 300.000 ton. Ob koncu leta pa je bilo na deponiji le nekaj več kot 200.000 ton premoga, ta količina pa se je še zmanjšala med novoletnimi prazniki, ko Premogovnik Velenje ni obratoval,« je dejal mag. Marjan Kolenc, tehnični direktor Premogovnika Velenje, in dodal, da gre dobre rezultate pripisati tudi izredno ugodni odkopni fronti, saj je odkopavanje premoga potekalo brez večjih težav in zato se je Premogovnik sorazmerno lažje prilagajal potrebam po premogu v TEŠ. Sicer pa je bila odkopna fronta lani za skoraj 15 odstotkov daljša kot leta 2001. Ker je bila tudi proizvodnja v celoti večja za dobrih 17 od-

AGENCIJA ZA ENERGIJO

AGENCIJA BO V PRIHODNJE ODLOČALA SAMOSTOJNO

Ob koncu minulega leta je vlada dala soglasje k programu dela in finančnemu načrtu Agencije za energijo. Poleg tega je dala tudi soglasje k spremembam in dopolnitvam pravilnika za uporabo elektroenergetskih omrežij. Kot so pojasnili v službi za odnose z javnostmi, je agencija določila cene za uporabo omrežij za leto 2003 s projekcijo daljšega, triletnega regulativnega obdobja. Metodologija je zasnovana tako, da spodbuja ekonomsko učinkovitost reguliranih podjetij. Poslovanje teh podjetij bo tako lažje, saj vedo, kaj jih čaka v prihodnosti. Vlada je sprejela tudi kriterije za upravičenost stroškov ter obvezujoča izhodišča za pogodbe o dostopu do prenosnega omrežja za prihodnje leto. S tem so določene podlage za delovanje elektroenergetskega trga v Sloveniji v letu 2003. V prihodnje bo agencija o cenah za uporabo omrežij odločala samostojno, saj v podzakonskih aktih energetskega zakona ni več predvideno vladno soglasje k pravilniku o določitvi cen za uporabo omrežij.

Miro Jakomin

stotkov in so stalež zmanjšali za dobrih 5 odstotkov, so se tudi vsi drugi učinki, ki jih merijo - odkopni učinek, jamski učinek, učinek premogovnika, storilnost, produktivnost odkopne fronte -, povečali. Povprečna kurilna vrednost je bila nekoliko večja od načrtovane; razen decembra, ko je več premoga prišlo s talninskih odkopov v jami Pesje in Škale, in je bila nad 10 GJ/t.

Simona Prab

PREMOGOVNIK VELENJE

MUZEJ PREMOGOVNIŠTVA SLOVENIJE ZNOVA VABI

V Muzeju premogovništva Slovenije v Velenju so 14. januarja spet odprli vrata obiskovalcem. Muzej so zaprli decembra lani, potem ko so z nočnim

Foto Dušan Jez

ogledom končali zelo uspešno sezono. Lani je namreč muzej obiskalo kar 32.000 obiskovalcev, kar je 5000 več kakor leto prej. Sicer pa je od odprtja, 3. julija 1999, muzej obiskalo že več kakor 94.000 obiskovalcev. Med tujimi obiskovalci, ki jih je bilo sedem odstotkov, izstopajo predvsem Hrvati, Avstrijci in Nemci. Precej so se povečali tudi prihodki v muzeju, in sicer za več kakor 40 odstotkov, največ zaradi povečanega obiska ter prodaje spominkov. Povprečna poraba na obiskovalca se je povečala s 129 tolarjev leta 2001 na 400 tolarjev leta 2002. Čas, ko je bil muzej zaprt, so zaposleni izrabili za vzdrževalna dela, pripravljajo pa tudi povsem prenovljeno zgodbo o sodobnem pridobivanju premoga, ki bo obiskovalcem na voljo za slovenski kulturni praznik.

Simona Prab

HOLDING SLOVENSKE ELEKTRARNE

HSE LANI URESNIČIL ZASTAVLJENE POSLOVNE CILJE

Po sporočilu službe za odnose z javnostmi je Holding Slovenske elektrarne, največji slovenski dobavitelj električne energije, lani uresničil cilje, ki mu jih je ob ustanovitvi julija 2001 zastavila vlada. Večina družb, ki sestavljajo skupino HSE, je poslovala pozitivno. Skupaj dobiček družb skupine HSE znaša več kot 10 milijard tolarjev, prihodki od prodaje na domačem in tujih trgih blizu 90 milijard tolarjev, družbe holdinga pa so v letu 2002 proizvedle preko 6.630 GWh, kar znaša več kot polovico vse slovenske električne energije. Skupino HSE je ob ustanovitvi sestavljalo sedem družb, lani pa so se jim pridružili še družba HSE Invest, družba HSE - IIP in družba TDR - Metalurgija Ruše. Trenutno je tik pred ustanovitvijo družba HSE Italy, s katero bo skupini HSE omogočeno tudi dejavno trgovanje znotraj elektroenergetskih trgov Evropske unije. Sicer pa so si v Holdingu Slovenske elektrarne lani prizadevali predvsem za ureditev odnosov z odvisnimi družbami in z njimi sklenili več pogodb.

Miro Jakomin

VSE MANJ DRŽAVNIH POROŠTEV

Republiška vlada je decembra po hitrem postopku poslala v obravnavo v državni zbor predlog zakona o poroštvih za kredite, najete za refinanciranje obveznosti podjetij elektrogospodarstva. Postopek se je zaradi pravnih nejasnosti v zvezi s kreditom NEK podaljšal in ga parlament še ni obravnaval.

V preteklosti je naša država izdala vrsto poroštev za gradnjo elektroenergetskih objektov in s tem omogočila boljše pogoje najemanja kreditov našim podjetjem. V zgodovini odplačevanja teh obveznosti je nekatere izmed kreditov država tudi restrukturirala in s tem sanirala težak finančni položaj v zadolženih podjetjih v posameznih letih. Zadnji tak zakon o poroštvih RS za restrukturiranje obveznosti podjetij s področja elektrogospodarstva je država sprejela leta 1998. Z njim je med drugim omogočila NEK, TET in TEŠ najmanj dvoletni odlog odplačila glavnice, najmanje kreditov za odplačilo glavnice in obresti za kredite, ki so zapadli v letih 1998 in 1999 in spremembo pogojev plačila obstoječih kreditov.

S predlogom zakona, ki je v parlamentarni proceduri označen z nujnim postopkom, po besedah državnega sekretarja za energetiko mag. Djordja Žebeljana želi

»S predlogom zakona smo hoteli preseči dejstvo, da se pogojev odplačevanja kreditov s poroštvom države ne da izboljšati,«

država vsem trem podjetjem omogočiti najemanje kreditov pod ugodnejšimi pogoji ob enaki stopnji tveganja. S sprejetjem zakona pa do države oziroma proračuna ne nastopijo nove obveznosti.

»Trenutno sprejemanje zakona stoji. NE Krško je namreč prenesla vir za vračanje kredita na Eles Gen in sedaj pravni strokovnjaki ugotavljajo, ali je bil postopek pravilen, ker je v odnosu do banke ostala dolžnik NE Krško,« je o zastoju na Šubičevi povedal

državni sekretar. Mag. Djordje Žebeljan pravi, da so s predlogom zakona hoteli preseči sprejeto dejstvo, da se pogojev odplačevanja kreditov s poroštvom države ne da izboljšati. Z refinanciranjem kreditov, kot jih predvideva predloženi predlog zakona, morajo biti zneski dolga, ki jih je treba odplačati, realno manjši, kot so v dosedanjih kreditnih pogodbah. To je prispevek države, da tam, kjer je porok, omogoči zmanjšanje stroškov poslovanja. Za to so zainteresirani kot večinski lastniki NEK-a, TEŠ-a in TET-a. Manjši stroški poslovanja posredno omogočajo vlaganja v nove naložbe in povečanje zanesljivosti oskrbe z električno energijo, kar je ena od nalog MOPE. »Na ministrstvu smo sicer pričakovali, da bodo uprave podjetij dale pobude za tovrstno refinanciranje obveznosti. Ker pa so ugotovili, da se stroškov kreditov

Mag. Djordje Žebeljan

Foto Minka Skubic

»
Predlagani zakon
je prispevek države,
da tam, kjer je porok,
omogoči zmanjšanje
stroškov poslovanja. «
«

ne da zmanjšati, jim bomo sedaj s spremembo zakona to omogočili,« je nadaljeval državni sekretar za energetiko, in dodal, da država o reprogramiranju in restrukturiranju teh kreditov ne razmišlja več. Odločila se je, da je potrebno glavnico, ki je znašala pri vseh treh elektrarnah ob koncu lanskega leta 19.025 milijonov tolarjev, odplačati. V omenjenem znesku je delež za gradnjo NEK 13.665 milijonov tolarjev, kredit TEŠ-a 3.931 milijonov tolarjev in TET-a 1.426 milijonov tolarjev. Ti krediti se bodo lahko nadomestili z novimi krediti, katerih skupna višina glavnice ne sme preseči 19.025 milijonov tolarjev, obrestna mera posameznega novega kredita mora biti nižja vsaj za 0,75 odstotka od obrestne mere posameznega kredita, ki se refinancira z novim kreditom, skupni stroški posameznega novega kredita ne smejo presegati skupnih stroškov novega kredita in končni rok vračila ne sme biti poznejši, kot je dogovorjeno v kreditih, ki se refinancirajo.

Sicer pa po besedah državnega sekretarja za energetiko za naložbe v elektrogospodarstvu še vedno obstajajo možnosti pridobitve državnega poročstva, katerega poglobljena prednost je vnovčitev poročstva pri bankah v primeru nezmožnosti plačevanja anuitet oziroma kredita in s tem povezani ugodnejši krediti investitorjem. Naložbo je treba samo spraviti skozi sito komisije za državno pomoč.

Minka Skubic

VEČMILIJARDNA IZGUBA DISTRIBUTERJEV

Elektrodistribucijska podjetja naj bi v kratkem od vlade zahtevala krepko oziroma desetodstotno podražitev elektrike, saj naj bi v nasprotnem ob sedanjih cenah letošnja izguba dosegla osem do deset milijard tolarjev. Možnosti, da bi vlada njihovim zahtevam ugodila so sicer zelo majhne, saj je ta že sklenila, da letos ne bo dovolila, da državno nadzarovane cene v povprečju zrastejo za več kot 5,1 odstotka. Tako po nekaterih informacijah kakršne koli podražitve elektrike do konca maja ne pridejo v poštev. Na drugi strani pa manjšinski delničarji distribucijskih podjetij že grozijo, da bodo državo tožili, če bo z omejevalno cenovno politiko slovensko elektrodistribucijo silila v izgube.

Finance, 13. januar

DRŽAVA VEČINSKEGA DELEŽA ZA ZDAJ NE DA

Elektrodistribucijska podjetja Elektro Ljubljana, Elektro Maribor, Elektro Celje, Elektro Primorska in Elektro Gorenjska so spet na seznamu državnega premoženja, ki ga namerava vlada prodati. Predvidena je prodaja 25 odstotkov in ene delnice, program njihove privatizacije bo vlada predvidoma sprejela letos, pogodbe z novimi lastniki oziroma s ključnim vlagateljem pa namerava podpisati v prihodnjem letu. Vlada je v programu prodaje premoženja v letih 2003 in 2004, ki je bil objavljen ob koncu minulega leta, navedla cilje prodaje elektrodistribucijskih podjetij. Z njo namerava »zagotoviti dolgoročen razvoj elektrogospodarstva in zanesljivo oskrbo vseh vrst odjemalcev z električno energijo v razmerah prostega trgovanja z električno energijo«. Ker vlada ne želi ponavljati »nespretnosti«, ki so bile narejene pri ustanavljanju Holdinga Slovenske elektrarne, se bo treba pred prodajo elektrodistribucijskih podjetij vsekakor dogovarjati tudi z njihovimi manjšinskimi lastniki, pravi državni sekretar za energetiko Djordje Žebeljan. »Pidi bi lahko deleže, ki jih imajo v distribucijskih podjetjih, prodali drugim finančnim investitorjem, ki jih lahko pripelje ključni investitor, lahko pa bi jim država te deleže zamenjala s svojimi deleži v drugih podjetjih,« razlaga državni sekretar.

Delo, 15. januar

ELEKTRARNE TUDI NA MURI

Zamisel o gradnji elektrarn na Muri je že zelo stara, a so se pobudniki te zamisli vedno srečevali s hudimi odpori naravovarstvenikov, ki gradnji še naprej ostro nasprotujejo. Zadnje študije o možnosti energetske izrabe Mure so bile izdelane leta 1995, v njih pa se omenja veriga dvanajstih elektrarn, ki predvideva izrabo celotnega padca nekaj čez 90 kilometrov dolge Murine poti po Sloveniji. Predvidena inštalirana moč elektrarn na Muri bi bila 175 MW, letna proizvodnja pa je ocenjena na 688 gigawatnih ur. To bi bile pretočne elektrarne z minimalno akumulacijo in bi karseda upoštevale ukrepe za zmanjšanje negativnih vplivov, za ohranjanje in ustvarjanje novih biotopov ter skupne koristi z vodnim gospodarstvom, kmetijstvom in drugimi dejavnostmi. Strokovnjaki menijo, da bi z zgraditvijo elektrarn lahko odpravili večino tamkajšnjih vodnogospodarskih in okoljskih problemov, zgledevali pa bi se lahko po Avstrijcih, ki so na svojem delu Mure zgradili osem elektrarn in tako ta dragoceni energetskega potenciala že v celoti izkoristili.

Večer, 22. januar

Priredil Brane Janjič

NEP BO DOBER, ČE BO NAŠ

Slovenski nacionalni komite Svetovnega energetskega sveta (SNK WEC) je v drugi polovici oktobra lani izdal gradivo za nacionalni energetski program v tako imenovani »modri knjižici«. Za izdelavo gradiva jih je pooblastilo in jim ga naročilo Ministrstvo za okolje, prostor in energijo. Pri izdelavi NEP-a je sodelovalo več kakor 40 strokovnjakov z različnih področij ravnanja z energijo. O »modri knjižici« smo se pogovarjali z vodjo projekta in generalnim sekretarjem WEC Natanom Bernotom.

Iz »modre knjižice«, ki ste jo končali v roku, skladno z naročilom MOPE, je med drugim razviden posnetek stanja naše energetske sedanjosti.

Kakšna je ta po vaši presoji?

»Iz zadnjih strani končnega gradiva za NEP, ki smo ga oddali, so razvidna imena in področja, ki jih različni strokovnjaki različnih vrst v Sloveniji bolj ali manj kakovostno pokrivajo. Ti so tudi opredelili stanje, v kakršnem smo. Končno gradivo je njihovo delo, ki je s pomočjo našega vodenja nastajalo postopoma, s približevanjem stališč. Po našem vidanju naše vloge in prispevka k NEP je namen »modre knjižice« približevanje k soglasju o tem, kaj bi moral vsebovati NEP. Izdelava NEP-a je kompleksna stvar, ki zadeva vse uporabnike z vsemi tehnologijami, in se ne da

cehovsko narediti. Vsi pa iščemo odgovor na to vprašanje na sektorski način: kaj je z nafto, plinom, elektriko oziroma s primarno in končno energijo. Glede na to, da se pri WEC-u ukvarjamo s tem fenomenom že leta, se s sektorskim načinom ne moremo zadovoljiti. V svetu sta dva načina: načrtovanje virov in načrtovanje ukrepov na strani porabnikov.

Oba sta bila v določeni stopnji razvoja logična in sta pomenila korak h kakovosti obravnavanja tematike. Nista pa preseгла ključne zadrege ravnanja z energijo, ko ima vse vzvode razumnega ravnanja z energijo v rokah porabnik. Pri električni energiji je to fenomen, ki je v stroki jase, pri porabnikih pa čisto tuj. Ni proizvodnje, ne prenosa in ne prodaje, če porabnik ne vključi stikala. Če tega ne razumemo, ni možnosti izboljševanja učinkovitosti procesa.«

Energetska politika se začinja s splošnim razumevanjem vprašanja energije. Za boljše razumevanje fenomena energije nosi veliko odgovornost izobraževalni sistem. Kaj in kje bi ga bilo treba spremeniti?

»Prav sedaj pripravljam na to temo povabljen predavanje za letni zbor poljskih inženirjev elektrotehnike. Prikazati želim, kam

Natan
Bernot

Foto Minka Skubic

»Namen »modre knjižice« je približevanje k soglasju o tem, kaj bi moral vsebovati NEP.«

gredo strukturalne in tržne spremembe. Poljaki so me povabili na podlagi mojega predavanja študentom in razprave na sklepnem delu Svetovnega energetskega kongresa v Buenos Airesu. Če govorimo o izobraževanju, se zdi, kot da je to dolg proces, katerega učinki bodo vidni šele čez desetletje. V resnici pa je tako, da če ne narediš prvega koraka, tudi desetega ne boš. NEP bi najprej moral obdelati vprašanje uporabnikov energije. Sodobni filozofi (Fukujama) so pri obravnavi zadnjih tehnologij prišli do spoznanja, da smo prišli do take stopnje produktivnosti, da človek v kratkem času proizvede, kar potrebuje za življenje. Energija pa omogoča, da so sodobne tehnologije tako produktivne, da ni potrebno veliko časa za zadovoljevanje človekovih potreb. Hiter razvoj je v svetu očiten, ljudje so usmerjeni v iskanje novih mehanizmov, prijemov, struktur, šole pa tega ne učijo.«

V uvodu »modre knjižice« ste napisali, da je gradivo kakovostna podlaga za pripravo nacionalnega energetskega programa. Kaj mora po vaši presoji še dodati MOPE, da bo NEP lahko šel v državni zbor?

»Pri natančnem proučevanju gradiva, ki smo ga izdelali, bo zagotovo prišlo do razlik v poudarkih. MOPE bo dal poudarek na eni strani, avtorji pa se s tem ne bodo čisto strinjali. Tovrstna razprava in dialog sta potrebna in ju ni mogoče preskočiti. Potem pa pride na vrsto usklajevanje z drugimi ministrstvi, ki so soudeleženi pri NEP, kot so šolstvo, vojska, promet, zunanje ministrstvo, gospodarstvo itd. Nato sledi razprava v vladi in šele potem v parlamentu. Proces sprejemanja NEP je dolg in je nujno, da je dolg in temeljit. NEP je lahko dober, če ga v procesu sprejemanja

Proces sprejemanja NEP je dolg, in tak tudi mora biti. NEP je lahko dober, če ga bomo v procesu sprejemanja sprejeli za svojega.

sprejmemo za svojega in postane »naš«. Vsak, ki je kakor koli udeležen v procesu z energijo, mora videti v njem svojo vlogo.«

Eden od vaših sklepov je, da mora biti NEP glavna kategorija gospodarskega razvoja Slovenije. Ali je vaše gradivo zajelo narodno gospodarski vidik razvoja države?

»Strategija gospodarskega razvoja Slovenije, ki temelji na trajnostnem razvoju, je zajeta v končnem gradivu za izdelavo NEP-a. Pomembne pa bodo vladne odločitve o strategiji razvoja. Ko jo bomo sprejeli za svojo, moramo vedeti, kako bomo ravnali z energijo, znanjem, šolstvom in drugim, vse do vseživljenjskega učenja. In če hočemo z NEP slediti strategiji gospodarskega razvoja, se moramo lotiti izobraževanja, vendar ne v škodo drugih zadev. Iz NEP bi se moralo videti, kdo dela na srednje, kdo na dolge proge in kdo rešuje trenutno situacijo. V tem pogledu je »modra knjižica« velik korak naprej. Nekaj časa pa bo trajalo, da bo postala skupni korak, ker je za to potrebno delo.«

Po vsem povedanem, menite, da je realno, da bo vlada NEP obravnavala marca, kot je napovedal resorni minister?

»Odvisno, kakšne cilje si postavljamo. Če hočemo, da bo NEP sprejemljiv za vse, mora priti do konfliktov, do dogovorov in usklajevanj. Vse to pa seveda terja svoj čas. Dogodke je težko prehitovati. Lahko pa jih preskočimo, poenostavimo, skrajšamo in tako akt izdelamo hitro. Izdelava NEP-a se lahko konča, in poglavja, ki niso sklenjena, lahko postanejo del programa za naslednji nacionalni program. Izdelovalci nacionalne gospodarske strategije so postopek skrajšali; slednja je narejena na temelju znanja.«

Kako je zasnovano vaše gradivo za NEP?

»V našem gradivu smo ločili stvari, ki jih morajo vsi vedeti, in jih vključili v izobraževanje, potem smo opredelili, kaj mora narediti stroka, kaj je dolžnost politike, in naposled nanizali zunanje vplive na ravnanje z energijo. Vi-

Če hočemo, da bo NEP sprejemljiv za vse, mora priti do konfliktov, do dogovorov in usklajevanj. Prav to pa zdaj tudi poteka.

di se tudi, kateri mehanizmi so za to potrebni, ali je to institucionalno vprašanje ali pa je to stvar podjetništva. Iz nadaljnjih izdelkov MOPE o NEP je razvidno, da ima ministrstvo novo logiko in drugačno ureditev. V obeh primerih pa je potrebna razprava o gradivu v stroki, da se zbistrijo koncepti.«

Glede na to, da poznate energetske politike po Evropi in v svetu, v kateri državi imajo ustrezen in dober nacionalni energetski program?

»Dobre programe imajo na primer Danci, Nizozemci, Finci. Neskromno mislim, da je naša »modra knjižica« korak naprej. Nizozemski program na primer govori o možnostih razvoja svetovne energetike. Ti programi pa so med sabo različni tudi v filozofskem pomenu.«

Minka Skubic

VELIKA BRITANIJA

HUDE FINANČNE TEŽAVE BRITISH ENERGY

Evropska komisija je britanski vladi dovolila, da priskoči na pomoč domači energetski družbi British Energy, ki se je znašla v hudih denarnih težavah. Država bo tako podjetju, ki so ga v zagato pabnile padajoče cene električne energije in tehnične težave na njegovih obratih, dala kredit v višini 1,4 milijarde evrov. Kot so sporočili predstavniki komisije, so pomoč odobrili, da bi podjetju omogočili nadaljnje poslovanje ter tako ubranili britansko oskrbo z energijo, obenem pa so s tem zagotovili tudi jedrsko varnost, saj pridobiva British Energy večino električne energije v jedrskih elektrarnah. Kot je določila komisija, lahko britanska vlada sprva podjetju ponuja le kratkoročna posojila, odobrena s strani neodvisnih revizorjev. Predstavniki Unije so vladi postavili tudi pogoje, pod katerimi sploh lahko kreditira British Energy, ki pa mora posojilo odplačati po tržni obrestni meri. STA

HSE USPEŠNO PRODIRA NA DOMAČE IN TUJE TRGE

Holding Slovenske elektrarne na domačem trgu še naprej obranja pomembno vlogo, saj zagotavlja sistemske storitve upravljalcu prenosnega omrežja, s svojimi elektrarnami pa omogoča napetostno podporo elektroenergetskemu sistemu in s tem njegovo delovanje. V bilančno skupino HSE so vključeni vsi neposredni odjemalci na 110 kV napetostnem nivoju. Poleg delovanja na domačem trgu pa je HSE vzpostavil tudi nekatere pomembne tržne povezave s sosednjimi državami, druge pa še načrtuje.

Dr. Tomaž Štokelj, izvršni direktor trženja v Holdingu Slovenske elektrarne, je na novoletni novinarski konferenci na kratko predstavil razmere na domačem in tujem trgu z električno energijo ter tržni položaj HSE v letu 2003. Med drugim je poudaril, da bi zaradi nedokončanega projekta reševanja naslednjih investicij in nizkih cen za tarifne odjemalce pomenila popolna sprostitev uvoza energije v slovenskem sistemu velik šok za proizvajalce, ki bi verjetno pripeljal tudi do zaprtja nekaterih proizvodnih elektrarn v okviru HSE. Ob nizki ceni uvožene energije iz tujine bi te namreč postale nekonkurenčne. Na ravni obratovanja elektroenergetskega sistema bi se pojavil problem z zagotavljanjem sistemskih storitev, ki so nujne za zanesljivo obratovanje sistema. Za zagotavljanje stabilnega obratovanja EES in njegove zanesljivosti je upravljalec prenosnega omrežja (UPO) v skladu s smernicami vlade omejil količino električne energije iz uvoza na največ 25 odstotkov slovenske porabe v enem letu. Kljub temu so obdržali slovenski upravičeni odjemalci večjo možnost uvoza električne energije kot odjemalci v drugih državah Evropske unije z odprtim trgom električne energije, ki

lahko uvažajo do največ deset odstotkov svojih potreb. Pri poslovanju s tujino je dr. Štokelj omenil, da je HSE v letu 2002 uspešno sodeloval in trgoval tako z Italijo in Avstrijo kot tudi s Hrvaško. Omenil je tudi bogate izkušnje, ki si jih je HSE pridobil pri trgovanju na Evropski borzi z električno energijo v nemškem Leipzigu. Zaradi tesne vpetosti v nekdanji elektroenergetski sistem pa se kažejo tudi precejšnje mo-

žnosti trgovanja z novonastalimi državami na območju nekdanje Jugoslavije. Za HSE pomenijo izziv velik presežek električne energije v Bosni in Hercegovini in velike potrebe po njej v Črni gori, Srbiji, Makedoniji in Grčiji. Glede tržnega položaja Holdinga Slovenske elektrarne v letu 2003 pa je dr. Štokelj povedal, da bo v skladu z Energetskim zakonom in Pravilnikom o načinu in pogojih dodeljevanja ter Kriterijih za dostop do čezmejnih prenosnih zmogljivosti mogoč uvoz nekje od 20 do 25 odstotkov slovenske porabe električne energije. Po predvidevanjih naj bi HSE kljub konkurenci tujih in domačih dobaviteljev električne energije ostal največji proizvajalec in trgovec električne energije v Sloveniji. Tako bo domačim distribucijskim podjetjem preko dolgoročnih letnih pogodb prodal 4.450 GWh, neposrednim odjemalcem pa okrog 1.000 GWh.

Miro Jakomin

Dr. Tomaž Štokelj, izvršni direktor trženja v HSE.

Foto HSE

Predstavniki HSE so na novoletni novinarski konferenci med drugim pojasnili, da na italijanskem trgu še vedno primanjkuje električne energije, saj morajo za pokrivanje konične obremenitve, ki znaša do 52.000 megavatov, uvažati 6.000 megavatov električne energije ali celih 11,5 odstotka. Želje po uvozu cenejše energije iz tujine tudi za desetkrat presegajo zmogljivosti prenosnih povezav Italije s tujino. Tako HSE neguje poslovne stike s partnerji v Italiji in si po svojih močeh prizadeva pomagati pri dobavi električne energije v to državo. Eden izmed ukrepov vlade v Italiji za znižanje cen elektrike je tudi ustanovitev borze z električno energijo, na kateri bi odjemalci lažje kupili električno energijo za svoje potrebe. Kljub tveganju, ki je povezano z gospodarskimi razmerami v Italiji, se HSE pripravlja tudi na sodelovanje na tej borzi.

L

AHKO LJUBLJANA OSTANE V TEMI?

Postopki za gradnjo 110 kV daljnovoda Toplarna-Polje-Beričevo, ki bi sklenil daljnovodno zanko okoli Ljubljane in onemogočil električni mrk v prestolnici, se vlečejo že vrsto let. Zaradi nenehno novih zahtev krajanov in vpletenih lokalnih skupnosti objekt postaja tehnično tudi vse bolj zapleten in temu primerno nekajkrat dražji, končne rešitve pa še vedno ni videti.

Ljubljana sodi s svojim širšim zaledjem in številnimi proizvodnimi in storitvenimi dejavnostmi med največje porabnike v državi, saj doseže poraba ob konicah tudi do 14 odstotkov celotne porabe v državi, kar zgovorno priča o zahtevnosti in občutljivosti napajanja vseh porabnikov na tem območju. Pretežni del električne energije za potrošnike na širšem območju mesta Ljubljane zago-

tavljajo naši največji proizvodni objekti, pa tudi Termoelektrarna - toplarna Ljubljana, ki je lani v omrežje prispevala 383 GWh električne energije in velik del mesta oskrbuje tudi s toplotno energijo. Kljub dejstvu, da imamo za zdaj na voljo dovolj domače energije, pa žal zadostne zmogljivosti elektrarn potrošnikom ne morejo zagotavljati zanesljive in kakovostne oskrbe z električno energijo, če ob tem ni zgrajeno

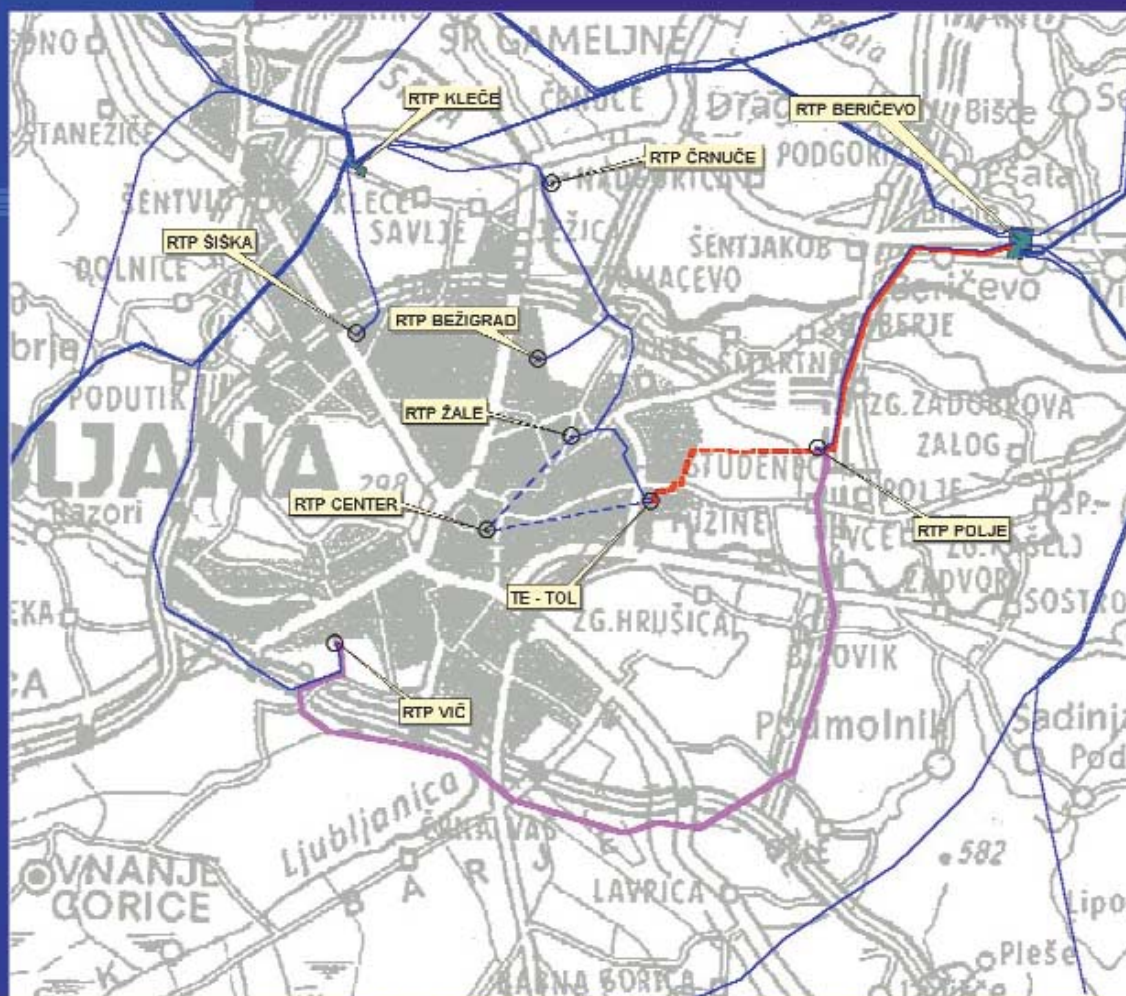
tudi ustrezno prenosno in distribucijsko elektroenergetsko omrežje. Pregled razvitosti prenosnega elektroenergetskega omrežja kaže, da je Ljubljana med najmanj zanesljivo napajanimi mesti v Evropi in tudi v Sloveniji, saj imajo mnoga manjša mesta zagotovljeno dvostransko napajanje ali celo zgrajene 110 kV daljnovodne obroče okoli mest. Pretežni del Ljubljane se danes napaja z električno energijo iz prenosne razdelilne transformatorske postaje Kleče po radialnih (žarkasto usmerjenih) daljnovodih, na koncu katerih so priključene distribucijske postaje. Del potrošnikov je priključen še na distribucijsko razdelilno transformatorsko postajo Polje, ki pa je prav tako enostransko napajana iz prenosne postaje Beričevo, kar dejansko pomeni, da so vse distribucijske transformatorske postaje na območju slovenskega glavnega mesta le enostransko napajane. Najbolj pomemben

prenos

Foto Dušan Jez

NAPAJANJE MESTA LJUBLJANE Z ELEKTRIČNO ENERGIJO

ELES DV 2x110kV Toplana - Polje - Beričevo AKP0103

Kartografska osnova TOPOGRAFSKA KARTA 1:250 000 Vir podatkov GEODETSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

Izdalca: ELES d.o.o. Hajdrihova 2, LJUBLJANA, Oktobar 2001

1

Prednosti, ki jih prinaša prestolnici zgraditev povezovalnega 110 kV daljnovoda:

- ***objekt bo omogočil dvostransko napajanje RTP Polje, Žale, Center, Bežigrad in Črnuče, kar pomeni bistveno izboljšanje zanesljivosti napajanja mesta,***
- ***zmanjšana bo odvisnost napajanja Ljubljane od starejšega 110 kV daljnovoda Kleče-Črnuče,***
- ***povezava bo omogočila dvostransko vključitev TE-TOL v elektroenergetski sistem, kar bo omogočilo stabilnejše obratovanje in tudi zanesljivejšo preskrbo mesta s toploto.***

formatorske postaje Črnuče, Bežigrad, Žale in Center. Zaradi enostranskega napajanja distribucijskih postaj določenih delov omrežja praktično ni mogoče izklopiti, vsaj ne da bi bistveno zmanjšali zanesljivost preskrbe potrošnikov, oziroma je treba v skrajnih primerih, denimo ob okvarah, nujno izvesti omejevanje porabe. Pri govoru o stopnji tveganja pa se je treba zavedati, da obstajajo deli ljubljanskega omrežja, ki obratujejo praktično brez prekinitev že od svoje zgraditve leta 1966, kar nedvomno močno vpliva na njihovo zanesljivost. Poleg tega zahteve po neprekinjenem obratovanju nekaterih odsekov daljnovodov tudi močno otežujejo delo vzdrževalcev, saj ne dovoljujejo daljših izklopov, ki pa so včasih nujni.

daljnovod, ki zagotavlja prenos električne energije do osrednjega dela mesta, je 110 kV daljnovod

Kleče-Črnuče-Bežigrad-Žale-TE-TOL, na katerega so priključene distribucijske razdelilne trans-

nadaljevanje na strani 35

nadaljevanje s strani 26

Takšen zelo neugoden del 110 kV daljnovoda je denimo na odseku Kleče-Črnuče, ko ostanejo v primeru okvare potrošniki v osrednjem delu Ljubljane priključeni le na TE-TOL, ki mora v takšnih primerih obratovati otočno, torej ločeno od drugega omrežja. Zaradi svoje tehnologije in tehničnih lastnosti pa TE-TOL ni usposobljen za zanesljivo otočno obratovanje, kar v praksi pomeni, da bi se v primeru hitre spremembe porabe ali okvare na distribucijskem omrežju porušilo ravnotežje med porabo in proizvodnjo električne energije v tem otoku, to pa bi potem lahko sprožilo zaustavitev TE-TOL, s čimer bi mesto ostalo v celoti ne le brez potrebnih količin električne energije, temveč tudi brez nujno potrebne toplotne energije oziroma ogrevanja. Verjetno ni treba posebej poudarjati, da bi neposredna in posredna škoda, ki bi nastala ob opisanih dogodkih, zagotovo presejala milijone evrov, pri čemer pa še toliko bolj preseneča, da je v tej zgodbi še najdejavnější Eles, ki pa mu vsemu trudu navkljub, celotne zgodbe ne uspe premakniti z mrtve točke.

Čim prej do novega daljnovoda

Rešitev problematike zanesljivega napajanja slovenske prestolnice je sicer že dolgo na papirju in tudi predmet širših in lokalnih razprav, a se je žal doslej le malo stvari premaknilo in se tudi še nič takšnega ni zgodilo, kar naj bi

vendarle napovedalo začetek gradnje nujne 110 kV daljnovodne povezave Termoelektrarna-Toplarna-Polje-Beričevo. Z njo bi namreč zagotovili dvostransko napajanje najpomembnejšim distribucijskim razdelilnim transformatorskim postajam Črnuče, Bežigrad, Žale, Center in Polje ter tako zmanjšali njihovo odvisnost od okvar na posameznem odseku oziroma zagotovili njihovo napajanje po drugi poti. Kot nam je povedal vodja službe za pripravo gradenj v Elesu Aleš Kregar, sta javna razgrnitev lokacijskega načrta in javna obravnavna, ki sta potekali septembra lani, prinesli le še nove zahteve. Več krajanov je namreč nasprotovalo nadzemni graditvi omenjenega daljnovoda in zahtevalo kabelsko izvedbo tudi na odseku med Poljem in Beričevim, zaradi česar bo treba znova pripraviti in preveriti še nekatere dodatne rešitve, ves postopek pa se bo dodatno zavlekel. Glede na potrebo po pridobitvi cele vrste dokumentov in soglasij in nekatere dodatne elemente je tako iluzorno pričakovati, da bi se lahko gradnja tega za nemoteno napajanje Ljubljane sicer izjemno pomembnega daljnovoda začela že letos. V najboljšem primeru, pravi Aleš Kregar, bi Eles lahko s konkretnimi deli začel in jih tudi končal v prihodnjem letu, pri čemer pa je glede na okoliščine še prezgodaj govoriti o potrebnem investicijskem denarju. Prve ocene stroškov za zgraditev trikilometrskega kabelskega in petkilometrskega nadzemnega odseka tega daljnovoda (tako imenovana različica E) se gibljejo na ravni 1,7 milijarde tolarjev. Seveda pa utegnejo stroški ob upoštevanju zahteve po kabliranju celotnega daljnovoda vrtoglavo narasti, saj je po dosedanjih izkušnjah razmerje med kabelskim in klasičnim sistemom graditve ena proti osem. Ne glede na vse povedano pa tudi velja, da bo, če bomo dejansko želeli izboljšati zanesljivost preskrbe Ljubljane, nujno potrebna podpora vseh vplivnih dejavnikov v tem prostoru. Dokler pa se ta problem zaznava kot izključno problem Elektro-Slovenije, njegova rešitev očitno ni mogoča.

Brane Janjič

HRVAŠKA

NAPRODAJ 25-ODSTOTNI DELEŽ INE

Hrvaška vlada je pozvala tri morebitne strateške partnerje - ruski Rosneft, madžarski Mol in avstrijski OMV -, da pošljejo zavezujoče ponudbe za nakup 25 odstotkov plus ene delnice hrvaške naftne družbe Ina. Slovenska naftna družba Petrol se je prav tako potegovala za privatizacijo Ine, vendar je iz postopka izpadla že junija, ko se je hrvaška vlada odločila, da je ne uvrsti v ožji izbor morebitnih strateških partnerjev. Omenjena hrvaška naftna družba je v prvih devetih mesecih lani ustvarila za 9,9 milijard kun oziroma 307 milijard tolarjev prihodkov in za 807 milijonov kun (25 milijard tolarjev) dobička, kar je za 12,6 odstotka več, kot je znašal njen celoletni predlanski dobiček. STA

NEMČIJA

NAJVEČ ZASLUŽIL EON ENERGIE

Eon, največji nemški energetski koncern, je imel v prvih devetih mesecih lanskega leta 3,2 milijarde dobička iz poslovanja, kar je za 36 odstotkov več kot v istem obdobju lani. Največ - kar 52-odstotkov - je k temu prispeval oddelek za oskrbo z energijo Eon Energie, ki je zaslužil vsega skupaj kar 2,3 milijarde evrov. Sicer pa je omenjeni elektroenergetski oddelek v prvih devetih lanskih mesecih ustvaril 14 milijard evrov prihodka oziroma 17 odstotkov več kot v istem obdobju lani. Prihodek podjetja bi lahko bil po izračunih njegovih predstavnikov višji še za 15 odstotkov, vendar je koncern letos prodal trgovsko hišo Kloeckner&Co. STA

NAČRTI ZA TERMoeLEKTRARNO V BLIŽINI RUDNIKA

Študija o novi termoelektrarni, ki jo načrtujejo Nemci v bližini rudnika v Vestfaliji, bo končana jeseni 2003. V njej bo dokončno določena natančna lokacija in velikost elektrarne ter finančni zalogaji. Kot je nemška vlada objavila pred kratkim, ministrstvo za gospodarstvo že pripravlja ponudbe in razpise za morebitne investitorje. Glavna prednost načrtovane naprave naj ne bi bila le neposredna bližina vira energije, temveč tudi velika učinkovitost. Njena stopnja učinkovitosti naj bi namreč znašala 47 odstotkov, kar je v povprečju za 18 odstotkov več kot v primerljivih termoelektrarnah drugod po svetu. Poleg tega pa je po mnenju nemškega ministrstva za gospodarstvo potreba po gradnji takšne elektrarne izredno velika - od leta 2008 do leta 2020 naj bi namreč v Evropi potrebovali za 300.000 MW novih zmogljivosti.

Zapiranje zunanje elektroenergetske zanke okoli Ljubljane načrtuje tudi Elektro Ljubljana, in sicer z 2x110 kV daljnovodom Polje-Vič, s čimer naj bi zagotovili dvostransko napajanje RTP Vič in dodatno izboljšali vključitev RTP Polje v slovenski elektroenergetski sistem. Žal pa se tudi sami srečujejo s podobnimi težavami kot Eles in nasprotovanjem četrtnih skupnosti ter z zahtevami po kabliranju.

ELEKTRO.TK NA POHODU

Novoustanovljena skupna družba Elektro.TK, ki bo v prihodnje tržila proste telekomunikacijske zmogljivosti slovenskega elektrogospodarstva, naj bi bila uradno registrirana januarja, s čimer bo izpolnjen tudi pogoj za nadaljevanje predvidenih dejavnosti. Kakšnim usmeritvam naj bi Elektro.TK sploh sledila, kje so bili razlogi za njeno ustanovitev in s kakšnimi načrti vstopa v leto 2003 so bila osrednja vprašanja, s katerimi smo se napotili k vodji omenjenega projekta Borutu Razdevšku, sicer sedanjemu direktorju Debitela, podjetja s področja mobilne telefonije.

Zamisel o ustanovitvi posebne telekomunikacijske družbe ni nova, saj je Eles že pred leti s tem namenom ustanovil hčerinsko podjetje Sinergy, ki pa dejansko ni nikoli prav zaživelo. Kako, da smo zdaj prišli do skupne družbe, ki se ji obetajo boljši časi?

»Izločitev telekomunikacijskih dejavnosti iz družb, ki se ukvarjajo z drugo gospodarsko dejavnostjo, podjetjem narekuje zakon o telekomunikacijah, zato je vlada že sredi minulega leta elektropodjetjem naročila, naj dejavnosti, ki niso osnovne, izločijo iz družb, in med takšne sodi tudi trženje prostih telekomunikacijskih poti. Ob tem se je nato zastavilo tudi vprašanje, kateri koncept bi bil v energetskih podjetjih najprimernejši oziroma kako te razdrobljene zmogljivosti povezati na način, ki bo vsem zagotavljal največjo uspešnost. Sam sem bil dolga leta tudi član nadzornega sveta Elektro Ljubljane, kjer sem se podrobneje seznanil s prostimi telekomunikacijskimi zmogljivostmi v distribuciji in že tedaj smo začeli razmišljati v smeri ustanovitve lastnega podjetja oziroma povezav z Elesovim Sinerg-

yjem, pri čemer so nato skupne razprave tudi na ravni ministrstva pripeljale do izpopolnitve te zamisli in ustanovitve skupne družbe vseh sedanjih sedmih družbenikov, to je Eles, Holdinga Slovenske elektrarne in petih distribucijskih podjetij. Sam sem se obvezal, da bom prevzel tudi vlogo vodje tega projekta do ustanovitve, in lahko rečem, da bo z registracijo nove družbe Elektro.TK z ustanovitvenim kapitalom 30 milijonov tolarjev ta naloga tudi uspešno izpeljana. Omenjena družba se bo ukvarjala izključno s trženjem prostih telekomunikacijskih zmogljivosti njenih družbenikov in nikakor ne bo posegala v področje, namenjeno izvajanju osnovnih dejavnosti javnih podjetij oziroma nalog, povezanih z izvajanjem gospodarskih javnih služb. Je pa naša naloga povezati sedanja omrežja in celovito ponudbo skušati čim uspešneje tržiti.«

Ko že govoriva o trženju, katera pa sploh so tista ciljna področja, kjer vidite svetlo prihodnost?

»Izraz trženje pomeni za nas v prvi fazi trženje prostih zmogljivosti in njihovo nadgradnjo s po-

nudbo dodatnih storitev, namenjenih majhnim in srednjim podjetjem. V naslednjem koraku pa pomeni trženje velikim podjetjem omogočiti tudi nadomestno oziroma rezervno omrežje, ki bo ob morebitnih izpadih primarnega uspešno nadomestil nujno potrebne poslovne povezave. Pri vsem tem pa je seveda treba poudariti postopnost, saj moramo najprej ugotoviti, s čim sploh vse novoustanovljena družba razpolaga, dograditi nujne manjkajoče povezave med posameznimi družbeniki in zagotoviti nek enovit in zanesljiv sistem, ki ga bo mogoče uspešno tržiti. V nadaljevanju gre nato tudi za omogočanje končnega dostopa ali, povedano drugače, dograditve sistema v tej meri, da se povežemo s končnimi uporabniki ali s podjetji, ki so z njimi že povezana in že ponujajo specifične vsebine. Razumljivo, da bo dograjevanje obstoječega omrežja terjalo tudi nove investicije, ki jih bomo skušali kolikor bo mogoče zagotavljati sami, čeprav je dolgoročno sistem

Foto Brane Janjč

Borut Razdevšek: Naročniki nas bodo ocenjevali po kakovosti naše ponudbe. Zato se zavzemam za postopno rast s ciljem biti učinkovit in zanesljiv partner prihodnjim uporabnikom naših storitev.

Kot je znano, je 6. decembra lani v Ljubljani potekal podpis pogodbe o ustanovitvi skupne družbe elektro-gospodarstva Elektro.TK. Največji delež v njej ima Eles, in sicer 31,5%, HSE si je priboril 19%, pet distribucijskih podjetij pa ima v novi družbi vsako po 9,9-odstotni delež.

zelo odprt in dopušča tudi drugačne rešitve. Vendar pa o slednjih še ni mogoče podrobneje govoriti. Pri tem imam v mislih predvsem ponudnike vsebin in dodatnih storitev, denimo interneta, ki bi se lahko uspešno vključevali v naš sistem. Povedano še nekoliko drugače, naš prvi korak bo zagotovitev strank in s tem prihodka v Sloveniji, drugi širitev povezav v tujino, kjer so še zlasti velike možnosti v povezavah na jug oziroma v okrepitvah proti Avstriji in Italiji, saj gre za zanimivo mednarodno tranzitno pot. Tretji korak pa bo širitev ponudbe za trg. Predvsem bomo skušali to podjetje razvijati v smeri, da bo na slovenskem trgu lahko alternativni ponudnik telekomunikacijskih storitev. O konkretnih časovnih okvirih je še prezgodaj govoriti, trenutno pa nadaljujemo pripravo komercialne pogodbe, pregledali in dopolnili naj bi tudi poslovni načrt, aprila pa naj bi skušali izpeljati že tudi prve aktivnosti na trgu. Menim pa, da smo opravili veliko nalogo že s tem, da nam je uspelo to pomembno infrastrukturo zadržati v slovenskih rokah.«

Sami ste že omenili dosedanje prepletanje komunikacijskih dejavnosti znotraj obstoječih podjetij. Na kakšen način naj bi v prihodnje zagotovili nujno transparentnost poslovanja na obeh področjih?

»Nujno bo treba potegniti neko ločnico o tem, kaj mora biti zagotovljeno znotraj opravljanja funkcij gospodarske javne službe, saj so bili vsi ti komunikacijski sistemi tudi grajeni primarno v te namene in ta dejavnost ne sme biti v nobenem trenutku ogrožena. Vsekakor bomo morali temeljito proučiti sedanje stanje in določiti načrt dela ter pripraviti ustrezne protokole, na podla-

gi katerih bomo lahko merili naše dnevne operativne postopke in tako zagotavljali transparentnost. Omrežja bodo še naprej v upravljanju podjetij, tako kot doslej, gre le za to, da bomo natančno razmejili naše dejavnosti in tudi pristojnosti. Prav tako bodo podjetja še naprej skrbela za posodabljanje in dograjevanje svojega omrežja v skladu s potrebami vodenja in upravljanja elektroenergetskega sistema, Elektro.TK pa se bo v te investicije vključeval predvsem s stališča svojih dodatnih potreb.«

Takšen način dela bo verjetno terjal izjemno dobro sodelovanje tako med samimi družbeniki kot tudi med podjetji in Elektro.TK?

»Dejansko bo potrebno zelo tesno sodelovanje in v začetni fazi bo treba to sodelovanje graditi na velikem zaupanju, saj naše naročnike in uporabnike storitev ne bodo zanimali naša notranja organiziranost dela in medsebojni odnosi, temveč le kakovost storitev oziroma izpolnitev sklenjenih pogodb. Zato je še toliko pomembnejša že omenjena postopnost, kjer bomo skušali najprej zagotoviti temeljne funkcije družbe in slednjo postaviti do te mere, da se bo samofinancirala in zagotavljala tudi potreben dobiček za nadaljnjo rast.«

Naj bi potrebne kadre za opravljanje funkcij nabirali iz vrst zaposlenih v sedanjih podjetjih?

»Vsekakor bomo skušali potrebne kadre najprej poiskati v elektrogospodarstvu, saj je takšen tudi eden izmed členov družbeniške pogodbe. Seveda pa moramo najprej ugotoviti, kaj imamo sploh na razpolago.«

Ste skušali ob ustanovitvi navezati stike tudi z drugimi podjetji, kot so denimo Slovenske železnice ali DARS?

»Naše temeljno vodilo je odprtost, vendar v tej prvi fazi ni bilo nikakršnih dogovorov z drugimi podjetji zunaj elektrogospodarstva. Razumeti je treba, da je veliko truda terjala že povezava sedanjih sedmih družbenikov, pri čemer je bilo treba opraviti ogromno dela. Ne nazadnje so naše načrte morali potrditi tudi nad-

zorni sveti vseh vpletenih podjetij. Naš prednostni cilj v letu 2002 je bil zato predvsem priprava na ustanovitev družbe in izpolnitev zakonskih obveznosti oziroma izpeljava povezave telekomunikacijskih zmogljivosti v elektrogospodarstvu še pred napovedanimi spremembami na področju energetike v Sloveniji. In z zadovoljstvom moram ugotoviti, da nam je to tudi uspelo.«

Vaše ime se omenja tudi kot najresnejše za mesto prihodnjega direktorja družbe. Ste ga pripravljene sprejeti?

»Najprej nas še čaka ustanovitelvena seja nadzornega sveta in imenovanje predsednika, določiti pa bo treba tudi pogoje in način dela v Elektro TK. Ko bodo ti znani, pa sem se pripravljen pogovoriti, saj je to zame nedvomno velik izziv.«

Brane Janjič

NEMČIJA IN POLJSKA

ZELENA LUČ ZA NAKUP G8

Nemški elektroenergetski podjetji Eon Energie in Edis sta dobili od poljskega ministrstva za državno lastnino ekskluzivne pravice za pogajanje za nakup deleža v skupini G8, v katero je vključenih osem regionalnih poljskih elektroenergetskih podjetij. Omenjena podjetja, ki delujejo predvsem v osrednji in severni Poljski, oskrbujejo 2,5 milijona porabnikov, leta 2001 pa so vsega skupaj prodala 16 TWh električne energije ter pri tem zaslužila milijardo evrov.

FRANCIJA

V ENEM LETU IZVOZILA 74 GWh ELEKTRIKE

Francija je ob koncu minulega poletja, natančneje avgusta, izvozila za 5,5 GWh več električne energije kot julija, kar pa je vendarle za 12 odstotkov manj, kot je izvozila avgusta leto pred tem. A kljub upadu pri primerjanju med avgustoma 2001 in 2002 se je njen izvoz električne energije v zadnjem letu povečal za 6,6 odstotka, kar pomeni, da je v dvanajstih mesecih (od avgusta 2001 do avgusta 2002) izvozila vsega skupaj 74,3 GWh električne energije.

O DPRTI NOVI DELOVNI PROSTORI V KROMBERKU

Podjetje Elektro Primorska je ob koncu minulega leta v Kromberku odprlo nove delovne prostore, ki skupaj z RTP 110/20 kV Gorica in centrom vodenja tvorijo zaokroženo celoto. Z dokončanjem tega servisnega kompleksa so združili vse proizvodno servisne dejavnosti na eni lokaciji, kar bo pripomoglo k racionalni organizaciji dela, izboljšale pa se bodo tudi delovne razmere. Ta pridobitev ima še toliko večji pomen v razmerah odprtega energetskega trga in konkurenčnega boja.

konkurence. Podjetje Elektro Primorska je to usmerjenost s svojim dosedanjim delovanjem že dokazalo, obstaja pa želja, da bi bilo takih podjetij na Primorskem še več. Pojavlja se tudi potreba, da bi v tem regijskem prostoru pridobili vsaj nekaj sedežev pomembnih energetskih in drugih ustanov.

O pomenu novih delovnih prostorov v Kromberku je na odprtju na kratko spregovoril tudi *Boris Arčon*, vodja DE Gorica. Pred začetkom gradnje so bili na tem

Odprtja novih delovnih prostorov v Kromberku so se poleg ožjega vodstva podjetja Elektra Primorska udeležili tudi predstavniki projektantov in izvajalcev ter nadzornih in upravnih služb. *David Valentinčič*, direktor Elektra Primorska, je na začetku poudaril, da je omenjeni objekt pomembna pridobitev celotnega podjetja, podobno organiziranost dejavnosti pa naj bi uresničili tudi na drugih lokacijah. Z vključevanjem v Evropo se pojavlja tudi potreba po novi delitvi dela, kar seveda narekuje tudi drugačno organizacijo dela. Ker trg zahteva neusmiljeni boj s stroški, je servisni kompleks v Kromberku namenjen predvsem boljši oskrbi, nižjim stroškom in boljšim delovnim razmeram zaposlenih. Podoben kompleks in novo razdelilno transformatorsko postajo gradijo tudi v Sežani, od koder naj bi že konec leta 2003 z električno energijo napajali del Trsta in okoliške slovenske vasi.

Predstavniki lokalne skupnosti je menil, da ima odprtje novih delovnih prostorov še poseben pomen v razmerah investicijske suše. Poudaril je potrebo po prilagajanju vseh podjetij v obdobju, ko prihaja do odpiranja trga in

Foto Miro Jakomin

David Valentinčič, direktor Elektra Primorska, je poudaril, da je servisni kompleks v Kromberku namenjen predvsem boljši oskrbi, nižjim stroškom in boljšim delovnim razmeram zaposlenih.

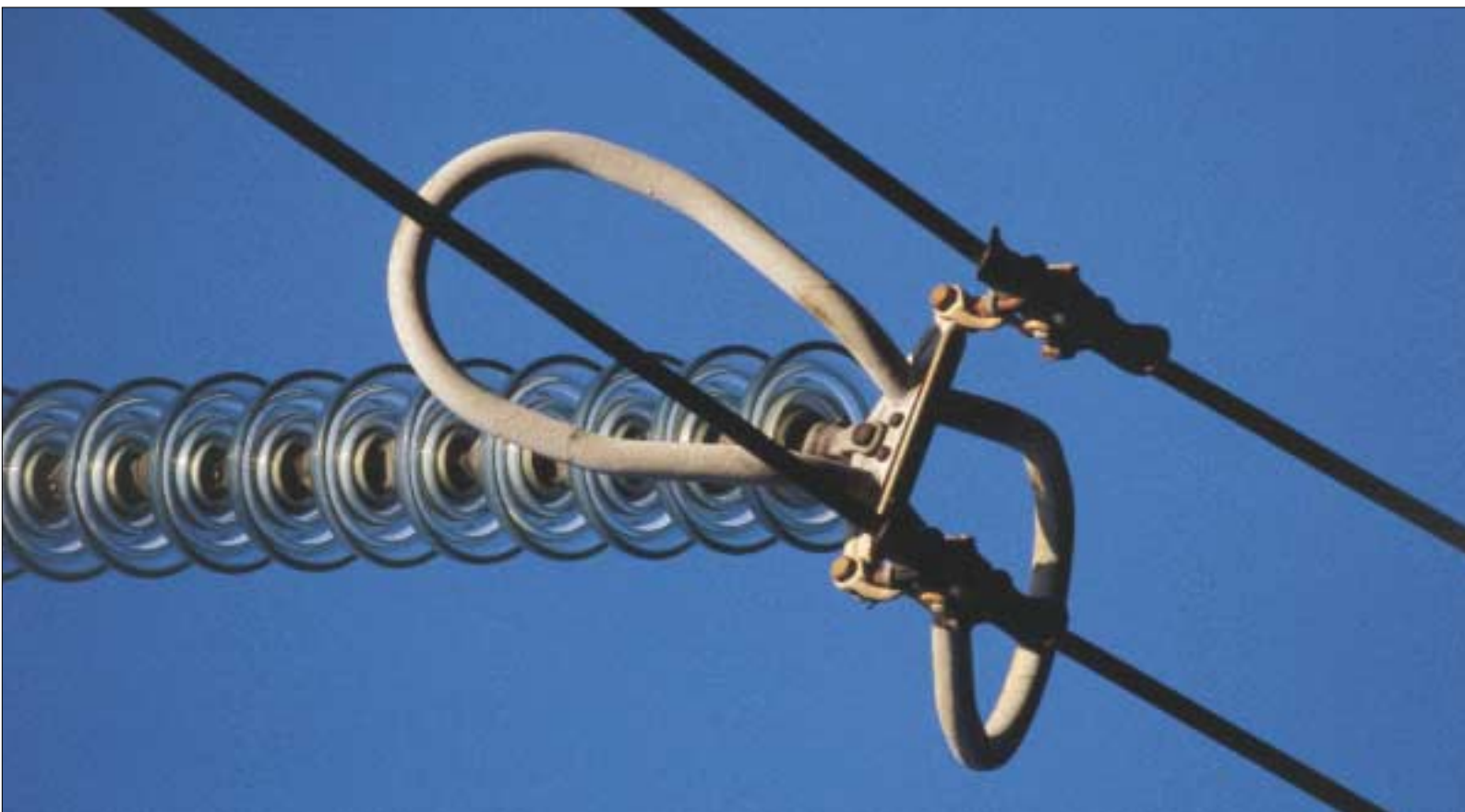

Foto Dušan Jež

zemljišču nadzorništvo Gorica, odprto skladišče, opuščeno stikališče in stanovanjski objekt. Novi objekti skupaj z RTP 110/20 kV Gorica in centrom vodenja sedaj tvorijo zaokroženo celoto. Tako bo v objektu A nadzorništvo Gorica, v objektu B pokrito centralno skladišče, skladišče rezervne opreme, avtopralnica in prostori elektromontažnih skupin, v

objektu C pa avtomehanična delavnica in elektrokovinska delavnica. Uporabna površina vseh treh objektov je 2.575 kvadratnih metrov, zunanje površine pa skupaj z dovoznimi potmi do RTP Gorica obsegajo 3.100 kvadratnih metrov. Sicer pa je Boris Arčon poudaril, da je odprtje novih delovnih prostorov na enem mestu prispevek k racionalnejši

organizaciji dela, saj so bile doslej proizvodno servisne dejavnosti razpršene na različnih krajih.

Miro Jakomin

B

ISTVENA PREDVSEM KAKOVOSTNA OSKRBA

Eno so seveda gole postavke in številke o poslovanju podjetja, drugo pa je daleč najpomembnejše dejstvo, da je distribucijsko podjetje Elektro Maribor tudi lani svojim odjemalcem ob nemajhnem prizadevanju vseh zaposlenih zagotovilo kakovostno in zanesljivo električno energijo. Ob tej poglavitni nalogi so si nenehno prizadevali tudi za uresničevanje investicijskih načrtov v mejah danih finančnih možnosti ter za večjo kakovost dela in zniževanje stroškov na vseh ravneh.

Glede poslovanja podjetja Elektra Maribor v minulem letu je direktor **Štefan Lutar** (mandat mu je že potekel) povedal, da so večidel uresničili vse poslovne cilje v okviru zastavljenega gospodarskega načrta za leto 2002. Največ težav jim je tudi lani povzročala prenizka prodajna cena za dobavo električne energije tarifnim odjemalcem, saj ne pokriva stroškov nakupa in omrežnine. Kot kaže, se bo v zaključnem računu za leto 2002 pojavila izguba v višini 1 milijarde 800 milijonov tolarjev. Na srečo se stanje izboljšuje na področju zadolževanja, saj so lani zaradi ugodnejših finančnih tokov najeli manj kreditov za investicije, kot je bilo v resnici dovoljeno. Glede nakupa in prodaje električne energije pa so poslovali v mejah načrtovanih obveznosti. Res pa je, da so se pojavili stroški odstopanj od napovedi nakupa električne energije, ki jih bo treba plačati Elesu. To je le groba slika o poslovanju, saj bo o konkretnih številkah mogoče pisati šele takrat, ko bo narejen zaključni račun za leto 2002.

Poteka več projektov za zanesljivejšo oskrbo
O pomembnejših investicijskih

projektih v javnem podjetju Elektro Maribor smo se v začetku januarja pogovarjali s tehničnim direktorjem **Stanislavom Vojskom**. Kot je povedal, bo podjetje letos v novi razdelilni transformatorski postaji 110/20 kV

Rače zgradilo še drugo transformatorsko polje. RTP, ki je vzankana v 110 kV daljnovodno povezavo med Mariborom in Slovensko Bistrico, so zgradili že lani, ob njej pa so postavili rajonsko stavbo za tehnično operativne službe. Za uresničitev tega projekta so se odločili na podlagi študije z naslovom Razvoj elektrodistributivnega omrežja javnega podjetja Elektro Maribor, ki pri utemeljitvi za gradnjo nove RTP navaja, da izpad enega dovoda s termično močjo 9,5 MVA onemogoča normalno obratovanje področja Rače-Fram, pojavljajo se slabe napetostne razmere in izgube v omrežju. Tako bodo s tem objektom (vrednost je okrog 520 milijonov tolarjev) zadostili potrebam po povečanem odjemu, zmanjšali izgube v omrežju (za

Foto Elektro Maribor

približno 0,7 megavatov) in zaradi manjšega števila izpadov zagotovili bolj zanesljivo oskrbo z električno energijo.

Drugi zelo pomemben objekt na območju Elektra Maribor je obnova RTP Melje 110/10 kV, ki se nahaja v industrijski coni in oskrbuje skoraj polovico mesta Maribor, predvsem na levem bregu reke Drave. Letos bodo uresničili 1. etapo obnove, to je rekonstrukcijo stikališča 110 kV. Prostozaračno stikališče bodo nadomestili z novim postrojem v GIS izvedbi za zunanjo montažo (HIS). Za izvedbo tega projekta (vrednost znaša okrog 400 milijonov tolarjev) so lani pridobili gradbeno dovoljenje in opravili razpis za nabavo opreme. V podjetju trenutno potekajo priprave na podpis pogodbe z izbranim podjetjem Elektronabava. Z vgradnjo 110 kV stikališča v izvedbi s plinom SF6 bodo zmanjšali stroške zaradi vzdrževanja dotrajane obstoječe opreme in zagotovili zanesljivejšo oskrbo z električno energijo.

Glede drugih pomembnih objektov v Elektru Maribor omenimo, da so lani končali rekonstrukcijo 110 kV stikališča v Ljutomeru, letos potekajo dela za 2. fazo rekonstrukcije 110 kV stikališča v

Ptujju, zaradi izstroženosti nadaljujejo zamenjave 20 kV odklopnikov itd. Hkrati z novim distribucijskim centrom vodenja so lani zgradili tudi klicni center, ki odjemalcem posreduje vse informacije o okvarah in izpadih električnega toka.

In kakšne so možnosti za uresničevanje potrebnih investicijskih projektov? Kot so povedali v vodstvu, njihove želje in potrebe po investiranju v nove objekte presegajo dejanske finančne možnosti. Problem je v tem, da se sredstva za investicije realno zmanjšujejo, zaradi inflacije pa se dražijo stroški materialov in dela. Sprememba je predvsem v tem, da investicijsko vzdrževanje ni več zajeto v stroških poslovanja distributerja, ampak se pojavlja v okviru investicij, kjer je seveda treba zagotoviti tudi vire. In kolikor večji je strošek vzdrževanja, toliko manjše so seveda možnosti za uresničevanje pravih investicijskih projektov.

Miro Jakomin

Foto Miro Jakomin

Foto Elektro Maribor

RTP 110/20 kV Rače.

*Stanislav
Vojsk,
tehnični
direktor
v podjetju
Elektro
Maribor.*

REKORDNI DOSEŽKI NE KRŠKO

Nekaj dni pred božično-novoletnimi prazniki je vodstvo NE Krško pripravilo tiskovno konferenco, na kateri je seznanilo javnost z lanskimi rekordnimi dosežki, letošnjimi načrti in sklepi poslovnega odbora NEK glede revizije zakonitosti postopkov ter izbire izvajalcev in dobaviteljev v zadnjih štirih letih.

Lansko leto je bilo za NE Krško rekordno v številnih proizvodnih kazalcih. Proizvedli so 5.320 GWh električne energije, kolikor niso še nobeno leto v dosedanjem obratovanju objekta. Elektrarna je bila razpoložljiva 92,6-odstotno in izkoriščena skoraj za enak odstotek. Spomladi so opravili najkrajši remont do zdaj, ki je trajal le 25 dni. V Krškem so imeli lani eno ročno zaustavitev reaktorja. V skladišče NSRAO so dodali 60 kubičnih metrov nizko in srednje radioaktivnih odpadkov, prejeta kolektivna doza sevanja pa je bila z 0,59 člSv tudi najnižja doslej. Dobri proizvodni rezultati so se odražali tudi pri poslovanju elektrarne, ki je poslovno leto sklenila pozitivno. Prav tako dobre obete ima krška elektrarna tudi letos. Elektrarna je bila na podlagi uredbe dolžna ponuditi polovico proizvedene električne energije ustanovitelju, sedaj je to Eles Gen, in polovico sovlagatelju, Hrvaškemu elektrogospodarstvu (HEP). Eles Gen je ponudbo sprejel, HEP pa jo je zavrnil. Zato so v NEK-u sklenili pogodbe tudi za hrvaški del proizvodnje s slovenskimi kupci. Slabih trideset odstotkov teh količin bo letos odkupil Holding Slovenske elektrarne, drugo pa Elektro Primorska, Elektro Gorenjska in Elektro Celje. Po besedah direktorja NEK *Staneta Rožmana* jim tako sklenjene pogodbe omogočajo pokritje stroškov poslovanja

in jim omogočajo zavarovanje morebitnih tveganj, kot je na primer daljša zaustavitev elektrarne, morebitna uveljavitev sporazuma in dobave Hrvaški in dobave električne energije kupcem med njihovim remontom. Vodstvo in delavci NEK so letošnje leto začeli tudi z uradno potrjenim revizijskim poročilom, da so v minulih letih poslovali in oddajali dela pravilno. Sklepno poročilo revizije zakonitosti po-

Foto Minka Skubic

stopkov in smotrnosti izbire izbranih izvajalcev in dobaviteljev NEK za obdobje 1998-2002 je sprejel poslovni odbor elektrarne tik pred prazniki. Predsednik poslovnega odbora Uroš Korže je pooblastil direktorja NEK-a, da s sklepi poslovnega odbora o reviziji poslovanja seznanijo novinarje in preko njih širšo javnost. Poslovni odbor je na oktobrski seji sprejel sklep o imenovanju posebne revizijske skupine z nalogo, da preveri celotno poslovanje NEK, predvsem pa njeno poslovanje z družbami, omenjenimi v javnem pismu. Poslovanje je bilo treba preveriti tako s pravnega vidika kot tudi z vidika poslovne primernosti oziroma upravičenosti. Revizijo so opravili revizorji družbe KPMG iz Ljubljane, in sicer mag. Borut Radinja in Marjan Mahnič v sodelovanju s prof.

dr. Matjažem Ravnikom ter z upoštevanjem pravnega mnenja prof. dr. Lojzeta Udeta in doc. dr. Aleša Galiča. Pri delu so upoštevali domače predpise in mednarodne konvencije, ki določajo, da se mora obratovanje in vzdrževanje jedrskega objekta izvajati tako, da bo varnost objekta čim večja in da bodo izključeni vsi možni človeški dejavniki, ki lahko povzročijo nevarnost delovanja jedrskega objekta.

Revizijska komisija je ugotovila, da je imela NE Krško pred uveljavitvijo zakona o javnih naročilih sklenjene dolgoročne pogodbe z družbami Numip, Qtechna in Elmont, uvedba zakona o javnih naročilih pa ni vplivala na že sklenjene pogodbe naročnikov javnih naročil. Elektrarna je

imela postopke naročanja storitev vnaprej določene in jih je izvajala v skladu z notranjimi akti, ki so izdani v skladu s predpisi, ki urejajo javno naročanje. V nobenem od konkretno obravnavanih primerov ni šlo za nesmotrno rabo poslovnih interesov. Tudi po mnenju komisije so obstajali objektivni razlogi, da je lahko naročilo izpolnil le določen dobavitelj in je bilo javno naročilo oddano s pogajanjem brez predhodne objave. Pri preverjanju sklenitev večletnih pogodb za posamezne projektantske storitve v elektrarni so ugotovili, da jih zakon o javnih naročilih izrecno ne prepoveduje. Upoštevati pa je treba druga splošna pravila in temeljna načela, predvsem zagotoviti smotrno rabo javnih sredstev. Če so bile te pogodbe sklenjene za več let, zaradi smotrne rabe javnih sredstev, je njihova sklenitev upravičena. Elektrarna je nekaj naročil pri izvirnem dobavitelju izvedla dodatno, ker okoliščin za tovrstno naročanje niso mogli predvideti, vendar po mnenju komisije tudi tovrstna naročila v nobenem primeru niso bila sporna.

Iz strokovne ocene poslovanja prof. dr. Matjaža Ravnika pa med drugim lahko razberemo, da je dolgoročna poslovna strategija

Za elektrarno je leto uspešnega in dobrega dela.

» NE Krško je lani proizvedla 5.320 GWh električne energije in bila izkoriščena 92,6-odstotno. Lanski remont je trajal 25 dni. Vse to so rekordni dosežki v dosedanjem obratovanju NEK. «

» Poslovni odbor na podlagi mnenja revizijske komisije ugotavlja, da je poslovanje NEK-a glede oddajanja naročil potekalo in še poteka v celoti v skladu z obstoječimi predpisi in notranjimi akti NEK ter da javni očitki na to temo niso utemeljeni. «

opiranja na stalne, usposobljene in preverjene domače proizvajalce s stališča zagotavljanja jedrske varnosti in kakovosti storitev pozitivna. Jedrska varnost NEK je po formalni in vsebinski plati v celoti zagotovljena skladno z domačimi in mednarodnimi zakoni in standardi ter skladno z mednarodno prakso, zato so trditve iz javnega pisma, da je jedrska varnost samo fasada, za katero se skriva nepravilno poslovanje NEK-a, neutemeljene. Poslovni odbor je poročilo revizijske komisije v celoti sprejel in na podlagi teh mnenj ugotovil, da je poslovanje NEK-a na področju oddajanja javnih naročil potekalo in poteka v celoti skladno z obstoječimi predpisi in notranjimi akti NEK-a ter da javni očitki, da delajo nepravilno, niso utemeljeni. Poslovni odbor je naložil upravi, da priporočila revizijske komisije vnese v poslovno politiko naročanja in to verificira na enem od naslednjih poslovnih odborov. Predvsem je pri tem mišljeno večje število posvetovanj z Uradom za javno naročanje. Tako je mogoče preprečiti nejasnosti, kaj sodi v javno naročanje in kaj ne.

»Da je revizijsko poročilo tako, kakršno je, smo vseskozi pričakovali. Prepričani smo bili, da delamo zakonito in da na nobenem segmentu ne odstopamo od pravnih predpisov, kar velja tudi za javna naročila. V elektrarni na leto uresničimo okrog 2000 naročil, ki so izpeljana veliko bolj konzervativno kakor terja zakon. Potrditev korektnosti našega dela nam je tako samo dobrodošla,« je o sprejemu revizijskega poročila na poslovnem odboru povedal direktor NEK Stane Rožman.

Minka Skubic

M INULO LETO USPEŠNO ZA TET

TE Trbovlje je preseгла lanski proizvodni načrt in poslovno leto končala brez izgub. Poleg tega poteka v elektrarni vrsta programov, med drugimi tudi uresničevanje sklepov vlade ob potrditvi sanacijskega programa TET, ki vključuje gradnjo čistilne naprave. Za prodajo letos proizvedenih kWh načrtujejo, da bodo sklenili pogodbe do konca januarja.

V Trbovljah so lani s 125 MW blokom obratovali 6.827 ur in v tem času proizvedli 648 GWh, kar je za 15 odstotkov nad lanskimi proizvodnimi načrti. Za omenjeno proizvodnjo so pokurili 658.822 ton zasavskega premoga in milijon litrov tekočega goriva. V vsem letu je termoelektrarna imela 22 ur nenačrtovanih izpadov proizvodnje, kar kaže na dobro razpoložljivost in zanesljivost objekta. Kot pravi direktor **Samo Pajer**, so si lani zadali visoke cilje, ki so jih izpolnili. Letošnje cilje bo težje doseči, ker načrtujejo začetek gradnje čistilne naprave, kar bo povzročilo dodatne stroške. Poleg tega izvajajo vrsto racionalizacijskih programov, ki na začetku precej stanejo, se pa stroški povrnejo na dolgi rok.

»Lani smo imeli poleg pogodbe za prednostno dispečiranje z Elesom še dodatne štiri ločene pogodbe z drugimi kupci. Vse smo uspešno izpolnili. Za letos računamo, da bomo do konca januarja podpisali pogodbo za prednostno dispečiranje za enako količino kot lani, to je 563 GWh, enako ceno kWh kot lani in z enakimi drugimi pogoji. Za ostalo razliko proizvodnje pa bomo enako kot lani sklenili komercialne pogodbe za krajši čas, odvisno od kupčevih potreb,« je o povedal direktor Samo Pajer.

Poleg skrbi za prodajo letošnje

proizvodnje je v začetku leta v TE Trbovlje najbolj aktualen ključek ponovljenega razpisa za drugo fazo oddaje javnega naročila za gradnjo čistilne naprave. Razpis so morali ponoviti, ker prvič ena od dveh prispelih ponudb ni bila pravilna. Kot je povedal direktor TET, je bilo v eni od ponudb ugotovljenih več napak in nepravilnosti, ki niso bile skladne z razpisno dokumentacijo. Ker zakon kot pogoj za izbiro najugodnejšega ponudnika na javnem razpisu predpisuje najmanj dve pravilni ponudbi kandidatov, je komisija predlagala razveljavitev razpisa in ponovitev druge faze, ki zajema vse drugo, razen izbora tehnologije, ki je bila izbrana v prvi fazi razpisa. Tudi tokrat sta se prijavila oba ponudnika iz prvega razpisa, in sicer Gorenje GTI kot nosilec enega konzorcija in Rudis kot nosilec drugega. V obeh konzorcijih sta vključena tuja partnerja.

»Pričakujemo, da bo komisija napisala poročilo o ponovljenem razpisu in predlagala najugodnejšega ponudnika do konca januarja,« dodaja direktor Pajer, ki bo dobil predlog komisije na svojo mizo v podpis in zatem poslal v potrditev nadzornemu svetu. Končno odločitev pa bo dala skupščina TET v prvi polovici februarja. Če bodo sedanji roki veljali, bodo v Trbovljah še letos začeli gradnjo 18 milijonov evrov

vredne čistilne naprave in jo dokončali do leta 2004.

Sočasno pa v termoelektrarni končujejo prenovo procesov dela z namenom, da povečajo učinkovitost družbe in racionalizirajo poslovanje podjetja. »Najprej smo napravili posnetke vseh procesov dela in z njihovim reinženiringom računamo, da bomo prišli do minimalnega števila zaposlenih, potrebne kvalifikacijske strukture in ugotovili potrebe po morebitnem dodatnem izobraževanju zaposlenih. Hkrati bomo izdelali rešitve o tem, kaj in kako z drugimi zaposlenimi,« je še povedal direktor TET. Pri prenovi procesov so zajeli vse postopke dela, kar je vodstvu elektrarne omogočilo, da je tudi samo prvič videlo vse svoje procese dela, kje se delo podvaja in kje prepleta. Kot sestavni del tega projekta poteka v elektrarni vrsta podprojektov, od zagotavljanja kadrovske ustreznosti zaposlenih in dodatnega izobraževanja do projekta racionalizacije poslovanja in projekta uvajanja novih dejavnosti ter prezaposlovanja delavcev TET. Pričakujejo, da bodo začeli posamezne dele programov uvajati čez pol leta in reorganizirati podjetje v drugi polovici leta. K hitremu tempu dela jih med drugim zavezuje tudi sklep vlade, ki je lani potrdila realizacijo sanacijskega programa z gradnjo čistilne naprave in ob tem

»V TET računajo, da bodo do konca januarja podpisali pogodbo za prednostno dispečiranje za enako količino kot lani, to je 563 GWh, enako ceno kWh kot lani in enakimi drugimi pogoji.«

Foto Minka Skubic

» Če bodo sedanji roki veljali, bodo v Trbovljah še letos začeli graditi 18 milijonov evrov vredno čistilno napravo in jo dokončali do leta 2004. «

zavezala vodstvo elektrarne, da pripravi razvojni program elektrarne z načrti kadrovskega prestrukturiranja, racionalizacije stroškov poslovanja, dezinvestiranjem ter uvajanjem novih tržnih dejavnosti.

Minka Skubic

AVSTRIJA

VERBUND KONČAL REORGANIZACIJO

Avstrijsko elektroenergetsko podjetje Verbund je po dolgih pogajanjih končno ločilo svoja hidroenergetski in termalni sektor v dva ločena koncerna. Prvo podjetje, ki bo imelo sedež na Dunaju, bo v 80,3-odstotni lasti Verbunda, 5,5 odstotka delnic bo imel holding EstAG, deset odstotkov Kelag, preostale 4,4 odstotka pa regionalna podjetja WienStrom, EVN in Energie AG. Glavni delničarji v podjetju, ki se bo ukvarjalo s pridobivanjem energije v termoelektrarnah, pa bodo prav tako Verbund, ki bo imel v tem primeru v lasti 55,6 odstotka novega podjetja. Sledijo mu podjetje Stewag s 33,4-odstotnim deležem, Kelag s 6,5 odstotka, WienStraom s tremi in EVN ter Energie AG z 1,5 odstotka delnic. Slednje podjetje bo proizvedlo na leto približno 5000 GWh električne energije oziroma deset odstotkov celotne avstrijske proizvodnje.

SVET

DRŽAVE OPEC-A BODO ČRPALE VEČ

Članice Organizacije držav izvoznic nafte (OPEC) so se sredi januarja na izrednem srečanju na Dunaju dogovorile, da bodo 1. februarja povečale dnevno količino načrpane nafte za 6,5 odstotka na 24,5 milijona sodov. S tem želijo pokriti izpad dnevne količine, do katerega je prišlo zaradi stavke v Venezueli, ki je tretja največja proizvajalka nafte v OPEC. Omenjena organizacija načrpa 79 milijonov sodov nafte na dan, kar je približno tretjina svetovnih dnevnih potreb. STA

ZAMENJAVA DOBAVITELJA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Z letom 2003 se je v Sloveniji trg z električno energijo odprl tudi navzven in številna podjetja so se morala soočiti z vprašanji zamenjave dobavitelja oziroma lojalnostjo svojih kupcev električne energije.

Čeprav strokovnjaki lojalnosti kupcev pripisujejo različen pomen, lojalnost ostaja eden glavnih dejavnikov za dolgoročni uspeh in rast podjetja. Lojalnost je kompleksnejši pojem, kot si včasih predstavljamo, in vključuje zadovoljstvo kupca, pa tudi njegovo pripravljenost, da investira v partnerstvo z dobaviteljem na dolgoročnejši podlagi ter kombinacijo njegovega odnosa in obnašanja do dobaviteljev. Pri opredelitvi lojalnosti kupcev lahko povzamemo Reichhelda, ki lojalnost razume kot ustvarjanje vrednosti za kupca, sam dobiček pa je le posledica ustvarjanja te vrednosti. Za boljše razumevanje lojalnosti kupcev si najprej pogledajmo, kaj lojalnost ni. Lojalnost se pogosto zamenjuje z zadovoljstvom kupcev, vendar lojalnost ni le posledica zadovoljstva, ker tudi zelo zadovoljne stranke včasih prestopijo h konkurenci. Samo zadovoljstvo sicer lahko opredelimo kot čustveno dojemanje razlike med pričakovano in zaznano kakovostjo. Čeprav bi pričakovali linearno povezavo med zadovoljstvom kupcev in njihovo lojalnostjo (toliko bolj, ko je kupec zadovoljen, toliko bolj bo tudi lojalen), pa povezava ni ne linearna, ne enostavna, kar nam kaže slika. Lojalnost tudi ni odzivnost na posebne ponudbe in tržne akcije, ali velik tržni delež, saj so zanj lahko pomembni drugi dejavniki. Merjenje lojalnosti ni enostavno, dobri merili pa sta lahko odstotek kupcev, ki ga podjetje uspe obdržati ali delež na-

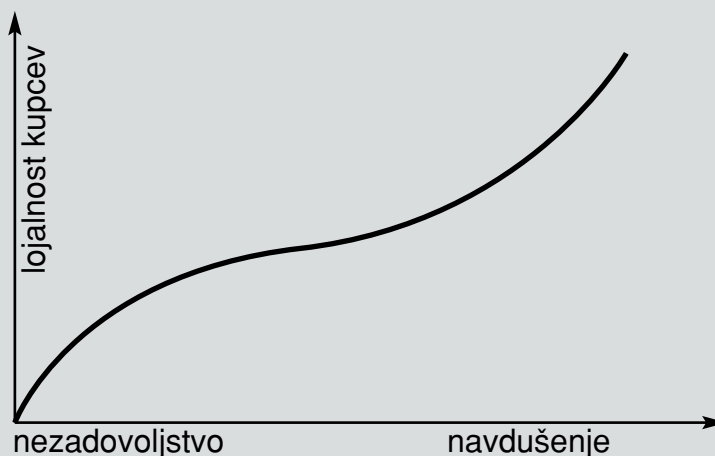
kupa kupca. Posredno lojalnost lahko merimo tudi na podlagi rasti prihodkov zaradi lojalnih kupcev, zniževanja stroškov zaradi manjših stroškov pridobivanja novih kupcev, stopnje fluktuacije zaposlenih in podobno. Lojalnost kupcev ima seveda konkretne finančne posledice za podjetja na trgu. Raziskave so pokazale, da lojalni kupci na splošno kupujejo več in so tudi pripravljeni plačati več, jih je ceneje oskrbovati, ustvarjajo (zastonj) reklamo in podjetju prihranijo stroške, povezane s pridobivanjem novih strank. Preden pa neko podjetje kupce želi obdržati za vsako ceno, mora najprej opredeliti, kdo ciljni kupci sploh so. Vsakega kupca namreč nima smisla obdržati, kar prej ali slej ugotovi vsak dobavitelj električne energije. Lahko torej ugotovimo, da lojalnost kupcev ni le strategija, ki jo

pripravi tržni oddelek v podjetju, pač pa del kulture celotnega podjetja, ki temelji na ustvarjanju izredne vrednosti za kupca, kar ima za posledico navzgor obrnjeno spiralo rasti in dobička.

Zamenjava dobavitelja električne energije

Na področju dobave električne energije z vidika lojalnosti kupcev obstaja kar nekaj posebnosti. Najprej lahko ugotovimo, da je električna energija proizvod, ki ga je veliko težje diferencirati, kot večino drugega blaga ali storitev. Podjetja lahko bolj ali manj uspešno ustvarijo lastne blagovne znamke (Yello od EnBW ali Dober tok od Elektro Ljubljana), ki temeljijo na obnovljivosti virov, zanesljivosti, fleksibilnosti, usmerjenosti h kupcem in podobno, vendar v končni fazi vedno obstaja tudi razumevanje kupcev, da električno energijo prejema iz omrežja in da elektronov pač ni mogoče »pobarvati«. Sicer pa splošna modrost ponudnikov električne energije o željah in potrebah kupcev električne energije pravi, da imajo kupci predvsem tri že-

Odnos med lojalnostjo in zadovoljstvom kupcev

lje: nizko ceno, nizko ceno in še enkrat nizko ceno. Raziskava ameriškega podjetja EPRI je pokazala, da je najpomembnejši dejavnik za zamenjavo dobavitelja želja kupcev po prihranku denarja in da kupci brez dovolj velikega prihranka dobavitelja praviloma niso pripravljene zamenjati. Drugi pomembni dejavniki za zamenjavo so še zanesljivost dobavitelja, podpora kupcem, ponudba dodatnih storitev ter možnost nakupa »zelene« energije. Tako 85 odstotkov podjetij, ki so že zamenjala svojega dobavitelja, in kar 93 odstotkov podjetij, ki dobavitelja še niso zamenjala, ceno opredeljuje kot pomemben dejavnik za zamenjavo. 26 odstotkov podjetij, ki so zamenjala dobavitelja, pravi, da je zanesljivost dobave pomembna, medtem ko se s tem strinja le 15 odstotkov tistih podjetij, ki dobavitelja niso menjala. Da so dodatne storitve pomemben dejavnik lojalnosti, pa ocenjuje 39 odstotkov podjetij, ki so zamenjala dobavitelja, in 30 odstotkov podjetij, ki dobavitelja še niso zamenjala. Raziskava je tudi pokazala, da večji porabniki električno energijo gledajo kot blago, ki se kupuje na trgu, cenijo predvidljivost in fleksibilnost, ter dajejo prednost dolgoročnejšim pogodbam za fiksno ceno. Zanimiv rezultat te raziskave je tudi ugotovitev, da so glavni razlogi za lojalnost tistih kupcev, ki dobavitelja še niso zamenjali, v odnosu »počakajmo, pa bomo videli« (30 odstotkov) oziroma oceni, da ponujeni prihranek konkurence ni bil dovolj velik, da bi zamenjavo upravičil (33 odstotkov).

Lojalnost in zamenjave dobavitelja na odprtem trgu v Sloveniji

Po notranjem odpiranju trga z električno energijo aprila 2001 smo v Sloveniji dočakali tudi zunanje odprte trga z električno energijo. Medtem ko je za dobavo leta 2002 svojega nekdanjega dobavitelja menjalo le manjše število slovenskih kupcev, pa so imeli v zadnji četrtini leta 2002 upravičeni odjemalci realno možnost izbirati med različnimi slovenskimi, nekateri pa tudi med tujimi dobavitelji. Številni med njimi so to možnost tudi izkoristili, s tem pa je vprašanje lojalnosti kupcev

in menjave dobaviteljev postalo zelo aktualno.

Hitro lahko ugotovimo, da je bilo dobavitelja mogoče menjati predvsem na strani trgovcev, medtem ko so razmere na strani proizvajalcev električne energije v Sloveniji precej drugačne. HSE in NEK oziroma ELES GEN namreč še vedno ostajajo daleč najpomembnejši proizvajalci električne energije v Sloveniji in prave konkurence med temi podjetji zaradi več razlogov ne moremo pričakovati. Tako so bili trgovci, med njimi predvsem distribucijska podjetja, za večji del kupljene električne energije v precej manj ugodnem položaju, kot slovenski upravičeni odjemalci. Pokazalo se je, da so največji interes za zagotovitev najugodnejših pogojev nakupa električne energije in s tem tudi največjo pripravljenost zamenjati svojega dobavitelja, pokazali predvsem veliki porabniki električne energije. Po drugi strani pa so svojega dobavitelja zamenjala tudi številna podjetja, ki so cenovno občutljiva oziroma katerim strošek električne energije predstavlja znaten delež v strukturi lastne cene njihovih proizvodov. Med slednja štejemo predvsem tekstilna, lesna, kovinsko predelovalna, kemična in še nekatera druga podjetja. Podjetja, ki jim je uspelo pridobiti pravico do čezmejnih prenosnih zmogljivosti za uvoz, so del potreb po električni energiji lahko pokrila tudi z nakupom v tujini. Vendar tuji dobavitelji za zdaj (praviloma) še ne ponujajo polne oskrbe, kar sprošča pritisk na slovenska distribucijska podjetja. Ocenjujemo, da so bile cene, po katerih so kupci kupovali uvoženo pasovno energijo, blizu tržnih cen za to energijo za koledarsko leto 2003 v Avstriji, ki so se konec leta (brez upoštevanja ETSO izvozne dajatve v višini 0,5 €/MWh) gibale okrog 25 €/MWh. Takšne cene domači proizvajalci, zaradi lastne cene proizvedene kWh v HSE in NEK, ne morejo zagotavljati, in kupci, ki so imeli pravico do uvoza, so takšno možnost praviloma tudi izkoristili (samostojno ali preko svojega siceršnjega dobavitelja).

Lojalnost ima tudi konkretne denarne posledice za slovenske kupce in dobavitelje električne

energije. Številni upravičeni odjemalci so lahko izračunali, da bodo letos za porabljeno električno energijo v povprečju plačevali precej manj, kot v preteklem letu. Po drugi strani slovenski dobavitelji električne energije lahko ugotavljajo, da so izgubili nekatere dobre (v preteklosti dobičkonosne) kupce, pridobivanje novih kupcev pa je zahtevalo precej truda in povzročilo dodatne stroške. Ob vsem je treba upoštevati, da nekatera ključna vprašanja odprtega trga konec leta 2002 še vedno niso bila popolnoma usklajena (zamenjava bilančnih skupin itd).

Nekatere lekcije odpiranja trga v Sloveniji

Ob pregledu razmer in izkušenj pri odpiranju trga z električno energijo v Sloveniji konec leta 2002 lahko naredimo nekaj sklepov. Prvi je, da so imeli (predvsem večji) upravičeni odjemalci realne možnosti za zamenjavo dobavitelja in da so številni to možnost tudi izrabili. Kupce so izgubljala in pridobivala predvsem distribucijska podjetja, ki lahko analizirajo vzroke za (ne)lojalnost svojih (nekdanjih) kupcev. Ugotavljamo tudi, da so upravičeni odjemalci večinoma želeli, da pogodbo ponovno sklenejo s svojim nekdanjim dobaviteljem (vsaj pod pogoji, podobnimi najugodnejši konkurenčni ponudbi). Ocenjujemo, da je ta interes izhajal iz več razlogov. Predvsem kupci dojemajo nekdanjega dobavitelja kot najboljše jamstvo, da bodo tudi v prihodnje prejeli električno energijo brez nezaželenih zapletov ali celo prekinitvev. Po drugi strani pa pomemben dejavnik ostaja tudi dejstvo, da regionalni distributerji najbolj poznajo svoje kupce, tako z vidika karakteristik odjema, kot tudi z drugih vidikov (medsebojni odnosi, plačilne navade ...), pri tem pa ne smemo zanemariti tudi nekaterih drugih razlogov (podpora na področju urejanja meritev in podobno). Sklenemo lahko, da je bila prehojena dolga pot od nekdanjega monopola do razmer, v katerih je lojalnost kupcev postalo zelo aktualno vprašanje.

mag. Klemen Podjed

V PODJETJIH NA PRVEM MESTU ODNOS DO KAKOVOSTI

Na pobudo vidnih slovenskih podjetij je skupina svetovalnih podjetij pod okriljem Gospodarske zbornice Slovenije opravila raziskavo na področju organizacijske klime in zadovoljstva zaposlenih v slovenskih organizacijah. Na drugi letni konferenci SiOK so 15. januarja v prostorih zbornice predstavnikom sodelujočih podjetij predstavili rezultate primerjalne raziskave za leto 2002. Kot so pokazali odgovori na posredovani vprašalnik, je med zaposlenimi najvišje ocenjena kategorija odnos do kakovosti, najnižje pa kategorija nagrajevanje.

Omenjeno raziskavo so na podlagi usklajene metodologije opravile svetovalne hiše TMI Slovenija, ITEO - Svetovanje, Profil, Racio, Biro Praxis in RM PLUS. Temeljni principi delovanja so primerljivost, periodičnost in

kvantitativnost. Namera sodelujočih partnerskih organizacij je vzpostaviti priznano inštitucijo za primerjalno raziskovanje v slovenskih organizacijah, ki se lahko pozneje razširi tudi drugam. Prvo merjenje organizacijske klime v slovenskih podjetjih

so izvedli leta 2001 z enotnim vprašalnikom, drugo merjenje v letu 2002 pa so na podlagi pridobljenih izkušenj še izboljšali.

Kot je pojasnil *Bojan Erjavšek* (Biro Praxis), rezultati raziskave v letu 2002 kažejo, da med visoko ocenjene kategorije sodijo odnos do kakovosti (3,87), inovativnost in iniciativnost (3,65), motivacija in zavzetost (3,54) ter pripadnost organizaciji (3,52). Med srednje ocenjenimi kategorijami so strokovna usposobljenost in učenje (3,39), notranji odnosi (3,37), poznavanje poslanstva, vizije in ciljev (3,35), organiziranost (3,32) in vodenje (3,29). Med slabše ocenjene kategorije pa sodijo notranje komuniciranje in informiranje (3,02), razvoj kariere (2,90) in nagrajevanje (2,87). Med kategorijami, ki glede na rezultate raziskave ostajajo izziv za slovenska podjetja, zasluži večjo

Projekt raziskovanja organizacijske klime v slovenskih podjetjih (SiOK) poteka pod okriljem Gospodarske zbornice Slovenije.

Primerjalno raziskovanje (projekt SiOK) je namenjeno povečanju zavedanja oziroma osveščenosti o pomenu organizacijske klime in zadovoljstva zaposlenih v slovenskih organizacijah. Pri tem projektu je lani sodelovalo več kakor 50 slovenskih podjetij, kot so denimo Revoz, Petrol, Talum, Telekom Slovenije itd., nemajhen interes za sodelovanje pri raziskavi je pokazalo tudi več znanih hrvaških podjetij, med njimi tudi hrvaško elektrogospodarstvo (HEP). Čudimo se, da pri tem tako pomembnem projektu ni bilo opaziti nobenega slovenskega elektrogospodarskega podjetja. Upamo, da so ta podjetja vključena v kake druge podobne projekte, če pa niso, to gotovo ni dobro priporočilo za vključevanje v sodobne evropske procese.

pozornost še zlasti nagrajevanje. Kot ugotavlja raziskava, se uspešnost kar pogosto vrednoti po dogovorjenih ciljih in standardih, pa tudi za slabo opravljeno delo sledi ustrezna graja oziroma kazen. Zaposleni pa ocenjujejo, da so njihove plače le deloma primerljive s plačami na trgu delovne sile. Nagrajevanje tistih, ki so bolj obremenjeni, ne deluje ustrezno in tudi v splošnem razmerja med plačami v podjetju niso dobro ocenjena.

Po drugi strani pa se v omenjeni raziskavi visoko uvršča kategorija motivacija in zavzetost. To potrjuje, da zaposleni v slovenskih organizacijah izražajo visoko zavzetost za delo in pripravljenost dodatno se potruditi, kadar je to potrebno. Ocenjujejo tudi, da so zahteve glede uspešnosti postavljene dokaj visoko. Precej slabše pa je ocenjeno vprašanje o tem, ali vodje cenijo dobro opravljeno delo. Kot je razbrati iz raziskave, dobri delovni rezultati v slovenskih organizacijah niso hitro opaženi in niso pohvaljeni.

Poleg tega omenimo še individualno zadovoljstvo zaposlenih v slovenskih organizacijah (ocenjeno s 3,43), ki je podobno kategorijam organizacijske klime. Odgovori na vprašalnik so pokazali, da je najvišje zadovoljstvo s sodelavci, zadovoljstvo s stalnostjo

zaposlitve, zadovoljstvo z delom, zadovoljstvo z delovnim časom in zadovoljstvo z neposrednim nadrejenim. Nekoliko manjše je zadovoljstvo z možnostmi izobraževanja in napredovanja, zadovoljstvo s statusom v organizaciji, zadovoljstvo z vodstvom organizacije in zadovoljstvo z delovnimi razmerami. Najnižje je ocenjeno zadovoljstvo z možnostmi napredovanja in zadovoljstvo s plačo. Projekt SiOK se je v poslovnem življenju že tako dobro uveljavil, da ga nekatera podjetja sprejemajo kot svojo stalno metodologijo spremljanja klime in zadovoljstva za uporabo v strateškem in letnem načrtovanju dela v notranjem okolju. Povečuje pa se tudi število podjetij, ki se odločajo za izvedbo anketiranja na povečanem vzorcu ali celo na vseh zaposlenih. Ker dosednji dosežki zbuja dobre obete, so si izvajalci projekta za leto zastavili še višje cilje, tako glede števila sodelujočih organizacij kot tudi glede organiziranosti dela. Razmišljajo pa tudi o nadaljnjem razvoju metodologije, predvsem nameravajo podrobnejše obdelati področja, ki so se pokazala kot najslabše ocenjena, pa tudi o razširitvi predmeta primerjalnega raziskovanja.

Miro Jakomin

Foto Miro Jakomin

SVET

GOSPODARSKA RAST BO SPET POD PRIČAKOVANJI

Predstavniki oddelka za analize razvojnih politik pri Združenih narodih so ocenili, da bo svetovno gospodarstvo letos napredovalo za 2,75 odstotka in ne za 3,75 odstotka, kot so napovedali lani poleti. Že lani je gospodarstvo zelo počasi raslo - le z 1,7-odstotno stopnjo, šibka rast pa naj bi se nadaljevala tudi v prvi polovici tega leta. Največja ovira za napredek na tem področju je predvsem počasna rast ameriškega gospodarstva, ki jo lahko še dodatno prizadene vojna v Iraku. Sicer pa sta počasi napredovali tudi Japonska in Evropa - v prvi je znašala gospodarska rast lani le odstotek, v Evropski uniji pa za 2,1 odstotka. K temu je treba dodati tudi, da je Evropa še vedno precej odvisna od izvoza in da jo dodatno tlačijo domače povpraševanje, veliko boljše niti na Japonskem, ki se prav tako še ni izkopala iz finančne krize. STA

SLOVENIJA

DECEMBRSKÉ PODRAŽITVE DVIGNILE INFLACIJO

Kot je ocenil Urad za makroekonomske analize in razvoj (UMAR) v svoji Jesenski napovedi, se predvidevanja Evropske komisije in Mednarodnega denarnega sklada, da bo gospodarska rast v Sloveniji leta 2002 nižja od treh odstotkov, ne bodo uresničile. Po mnenju urada se bo ta najbrž gibala med tremi in 3,2 odstotka, ta izračun pa temelji na polletnih podatkih. Slednji kažejo največje odstopanje navzgor pri izvozu blaga in storitev, ki je najbolj zraslo od drugega četrletja naprej, po drugi strani pa je ravno v tem obdobju nekoliko narasla brezposelnost in se skladno s tem tudi upočasnila zasebna potrošnja. Po dejavnostih kažejo boljšo dinamiko glede na napoved za leto 2002 področja gradbeništva, rudarstva in energetike, slabšo pa kmetijstvo in ribištvo ter gostinstvo in turizem. Poleg tega je urad sporočil še, da se je bruto domači proizvod v prvih treh lanskih četrletjih glede na isto obdobje lani povečal za 2,9 odstotka, medletna rast BDP pa naj bi v tretjem četrletju dosegla celo 3,4 odstotka (v drugem 3,2 odstotka in v prvem 2,2 odstotka). Podobno se je v tem obdobju okrepil tudi izvoz, zlasti na trge tranzicijskih držav, saj je medletna realna rast izvoza blaga in storitev dosegla sedem odstotkov v drugem in 7,5 odstotka v tretjem četrletju. Hkrati pa se je v tretjem četrletju povečala tudi realna rast uvoza blaga in storitev, in sicer s 4,6 odstotka v drugem na 5,9 odstotka na medletni ravni. Urad je med drugim izračunal, da se je inflacija po 0,4-odstotnem znižanju novembra, mesec zatem ponovno vrnila na prejšnjo raven, predvsem zaradi podražitve tekočih goriv, ki so k inflaciji prispevale 0,2 odstotne točke. Skupna rast cen je leta 2002 dosegla 7,2 odstotka in je bila za 0,2 odstotka višja kot leto prej. Povprečna inflacija pa je bila decembra 7,5 odstotka, kar je za odstotek manj kot decembra predlani. STA

NOVOSTI V ICES-U

Izobraževalni center elektrogospodarstva Slovenije je s pomočjo strokovnjakov razvil program usposabljanja projektni menedžer/ka in vodja projekta. Pobuda za razvoj teh dveh programov izhaja iz potreb podjetij, ki se srečujejo z vedno večjim številom novih projektov. Za njihovo uspešno izvedbo potrebujejo ljudi, ki imajo dovolj znanja in izkušenj s področja projektnega menedžmenta.

Programa usposabljanja za projektnega menedžerja in za vodje projektov ponujata celoten sklop znanj in spretnosti, ki jih posameznik potrebuje za samostojno vodenje projektov. Namenjena sta vsem, ki se v organizacijah ukvarjajo s projekti: vodjem enostavnih projektov, vodjem kompleksnih projektov in tistim, ki sodelujejo pri kompleksnih projektih. V oba programa se lahko vpiše vsakdo, ki ima končano najmanj višješolsko izobrazbo katere koli smeri. Programa sta bila leta 2001 sprejeta na strokovnem svetu ICES-a. Kandidati ob zaključku dobijo listino, ki velja v okviru elektrogospodarskih podjetij. Letos bo izpeljana verifikacija izobraževalnega programa na nacionalni ravni. Kandidati, ki bodo uspešno končali izobraževalni program, bodo po verifikaciji programa prejeli certifikat z javno veljavo.

Cilj programa je usposobitev udeležencev za vodenje kompleksnih projektov, vodenje enostavnih projektov ali pomoč pri vodenju projektov in delo v projektnih skupinah. Program projektnega menedžerja/ke in program vodja projekta se med sabo razlikujeta po zahtevnosti vsebin, s čimer je povezana tudi dolžina trajanja posameznega programa. Vpisni pogoji za projekt-

nega menedžerja/ke je najmanj visoka izobrazba, za vodjo projekta pa najmanj višja izobrazba, pri čemer so zaželeni tudi delovne izkušnje s področja projektnega menedžmenta. V programu sodelujejo priznani strokovnjaki, ki imajo večletne izkušnje pri izvedbi različnih projektov. Nosilec programa je Rado Faleskini, nosilci modulov pa Andrej Česen, Marko Nemeč-Peč-

jak, Neda Bogdanovič-Golič in mag. Aljaž Stare. Vsebine modulov so naslednje: I. Osnove projektnega vodenja (Projektni menedžment v sodobni organizaciji, oblike organiziranosti, primerne za projektni menedžment, procesi projektnega menedžmenta, metodologija projektnega menedžmenta, projektni menedžer - celovita osebnost, standardi projektnega menedžmenta, uvajanje konceptov projektnega menedžmenta), II. Metode in tehnike (Metode in tehnike načrtovanja projekta, členjenje projektov, časovno načrtovanje projektov, načrtovanje virov projekta, načrtovanje stroškov projekta, zasledovanje in kontrola izvedbe projektov), III. Obvladovanje projektov (Metodologija projektnega vodenja, finančni načrt projekta, načrtno obvladovanje tveganj, pravni vidiki, projektni informacijski sistem), IV. Vpliv medosebnih odnosov na uspeh projekta (Razumevanje organizacijske klime in kulture, vodenje ljudi - leadership, osebno komuniciranje in prenos informacij, motiviranje in nagrajevanje, reševanje konfliktov in pogajanja, metode in tehnike timskega dela).

Dodatne informacije in prijave pri vodji programa Andreji Nardin Repenšek, tel.: 01/474 3518, e-pošta: andreja.nardin@eles.si.

Organizacija izvajanja:

- **Velikost skupine: 15 udeležencev.**
- **Kraj izvedbe: v Ljubljani, v prostorih podjetja Elektro-Slovenija, Hajdrihova 2.**
- **Trajanje: projektni menedžer/ka: 12 mesecev, vodja projekta: 6 mesecev**
- **Čas izvedbe: 2-krat na teden v popoldanskem času, z začetkom ob 15.30 in trajanjem od 4 do 6 ur.**
- **Metode in oblike dela: klasična predavanja, delavnice oziroma praktično delo in samostojno učenje.**

RAZPIS

ZA VPIS V 1. LETNIK VIŠJE STROKOVNE ŠOLE V ŠTUDIJSKEM LETU 2003/2004

ELEKTRO-SLOVENIJA, d.o.o.

Izobraževalni center elektrogospodarstva
Slovenije
Višja strokovna šola
Hajdrihova 2, 1001 Ljubljana

tel. 01/474 3516 ali 01/474 2634

(za program Elektroenergetika)

01/474 2631 ali 01/474 3517

(za program Elektronika)

faks: 01/4742 502

e-pošta: **albinca.suhadolc@eles.si**

(za program Elektroenergetika)

larisa.skaleric@eles.si

(za program Elektronika)

spletna stran: **http://www.eles.si**

- razpisuje:*
1. 80 vpisnih mest za izobraževanje odraslih po programu za pridobitev višje strokovne izobrazbe **ELEKTROENERGETIKA**
 2. 70 vpisnih mest za izobraževanje odraslih po programu za pridobitev višje strokovne izobrazbe **ELEKTRONIKA**

Izobraževanje bo organizirano v Ljubljani in Mariboru.

Vpisni pogoji: **V programa Elektroenergetika in Elektronika se lahko vpiše, kdor je:**

- končal štiriletni srednješolski program (tudi program poklicno tehniškega izobraževanja) iz elektrotehnike, gimnazijo, ustrezní poklicni tečaj ali srednješolski program po prejšnjih predpisih - o ustreznosti takega programa odloča študijska komisija;
- opravil delovodski ali mojstrski izpit na področju elektrotehnike ali končal triletno srednjo poklicno elektrotehniško šolo in ima tri leta delovnih izkušenj ter opravi preizkus znanja iz slovenskega jezika s književnostjo in matematike ali tujega jezika v obsegu, ki je določen za poklicno maturo v srednjem strokovnem izobraževanju.

*Rok za oddajo prve prijave
(obrazec DZS 1,253) - z overjenimi
fotokopijami spričeval - je najpoznejše
do 8. marca 2003. Prijavo pošljete
priporočeno ali prinesete osebno
na sedež šole.
Obrazec dobite v večjih papirnicah
in knjigarnah.*

Vse druge informacije dobite na šoli in na spletni strani.

D RŽAVNO ODLIKOVANJE TONETU ŠKARJI

V drugi polovici lanskega decembra je predsednik republike Milan Kučan slavnostno podelil deset odlikovanj častni znak svobode Republike Slovenije ljudem, ki so na različnih področjih delovanja prispevali k razvoju slovenske države in njene prepoznavnosti v svetu. Za delo v planinski organizaciji je predsednik republike odlikoval Toneta Škarjo, podpredsednika Planinske zveze in načelnika za odprave v tuja gorstva, sicer pa nekajletnega upokojenca Elektro Ljubljane.

za fotografije,« nadaljuje Škarja, ki se tudi sam pogosto pojavlja s svojimi fotografijami z motivi gora na planinskih koledarjih. Pravi, da pri izboru fotografij težijo k temu, da so komercialno zanimive, na ustrezni umetniški ravni in da predstavljajo slovenski in zamejski gorski svet. Izbrane fotografije so zatem sestavni del uporabnega in popularnega planinskega koledarja. Vsako leto koledar posvetijo aktualnemu dogodku. Letos je to 110-letnica Planinske zveze Slovenije, zveze, ki je bila ustanovljena na hitro, iz narodnostnih razlogov, ker je hotelo nemško društvo trahirati planinske poti pri nas. Prihodke od prodaje planinskih koledarjev, ki jih izdajajo že dvajset let, namenijo za sofinanciranje odprav v tuja gorstva, občā-

Tone Škarja je dobil odlikovanje prav ob izteku leta, ki je bilo posvečeno goram. Združeni narodi so jim posvetili leto, zavedajoč se dejstva, kako so gore pomembne za izvor vode, eko sistem in s tem človeštvo na sploh, in jih zato želijo ohraniti take, kakršne so. Pri nas je bil nosilec akcije Ministrstvo za kmetijstvo, ki je v ta namen izdalo brošuro in dobilo denar za promocijo in akcije ob letu gora. Planinska zveza je računala na širše zasnovano leto gora pri nas, saj je bil pokrovitelj predsednik države. Po besedah Toneta Škarje pa je minilo bolj papirnato leto gora s poudarkom na promociji in manj na izvedbi akcij.

»Pri nas Planinska zveza vsako leto naredi veliko za promocijo gora z izdajo planinskega kole-

darja. Ob vsakem novem letu jih prodamo okrog 70.000. Visijo tudi na stenah vrste elektrogospodarskih podjetij. Natisnemo dva tipa. Prvi ima poslovnejšo obliko, drugi uporabniško. Za prvega pripravi predlog Peter Janežič, za drugega objavimo razpis

Foto Minka Skubic

»Rad bi videl, da bi bilo odlikovanje predsednika države tudi priznanje politike dejavnosti, ki jo predstavljaš.«

Tone Škarja

» *Fotografije na planinskih koledarjih so komercialno zanimive, na ustrežni umetniški ravni in prikazujejo slovenski in zamejski gorski svet.* «

sno pa so pokrivali tudi izgube pri izdaji Planinskega vestnika. Delo zveze ostaja na ljubiteljski ravni, zato imajo težave pri zagotavljanju sponzorskih sredstev. Podjetja nekoliko lažje odprejo mošnjček, kadar alpinisti osvojijo pomemben vrh ali preplezajo težko smer.

Tonetu Škarji predvsem mlajši alpinisti že nekaj časa očitajo preveč avtoritativno in pretrdo vodenje komisije za odprave v tuja gorstva. »Zveza je organizirana moderno. Alpinistom pa ne daje drugega kot dobro bazo. Alpinisti, predvsem mlajši rod, pa bi radi videli, da bi bili na odpravah v tuja gorstva svobodni, povsem brez kontrole. Sodobne odprave ne želijo, da je organizacija transparentna. Alpinizem je sicer individualni šport, toda v Himalaji je nujno treba nastopiti organizirano. Tudi Tomaž Humar je uspel le na tak način. Priznati je treba, da sta bili lanska in predlanska sezona za odprave v tuja gorstva porazni. Vsak je hotel dobiti sponzorje zase, ne pa za odpravo kot celoto. Vrhunec vsega je bila odprava Janak, ki je vrgla slabo luč na alpinizem nasploh. Dobro je le, da so take odprave bolj izjema kot pravilo,« odgovarja na očitke Škarja, ki se težko sprijazni z dejstvom, da je bila odprava Janak, ki je odšla v Himalajo, organizirana v neskla-

» *Alpinisti, predvsem mlajši rod, bi radi videli, da bi bili v Himalaji popolnoma brez kontrole.* «

dju s pravili PZ in imela vodstvo, kot ga je imela, deležna take medijske promocije, ko pa se je vrnila iz Nepala skupina vrhunskih alpinistov, ki je vodila tam alpinistično šolo, pa je to ostalo v medijih neopaženo.

Konca šolanja za 35 šerp v Malangi se je udeležil tudi naš sogovornik, ki jim je v imenu PZ podelil diplome. Ob tej priložnosti si je privoščil treking okrog Anapaurne čez sedlo Torong (5400 m). Sočasno si je ogledal nov mednarodni planinski muzej v Parkri v Nepal. V ta muzej mora Slovenija prispevati material o dosežkih naših alpinistov v Himalaji in promocijski material kot alpske dežele. Škarja bo Nepal obiskal tudi letos, ko se bo udeležil proslave ob 50-letnici prvega vzpona na Everest. Nepalci so na slovesnost povabili vse alpiniste, ki so osvojili Everest. Hkrati bo slavnostno odprtje alpinističnega muzeja. Kljub upokojenskemu stažu mu plezanje še ne dela težav. Pravi sicer, da ni več tako močan, da pa četrto stopnjo še lahko prepleza. Kondicijo nabira enkrat na teden v Kamniških in osrednjih Alpah.

Za prav bližjo prihodnost, to je že marca, načrtuje razstavo svojih fotografij z naslovom Himalaja, gore, dežela in ljudje v stolpnici TR3 v Ljubljani. Pred to razstavo se je oglasil v svojem matičnem podjetju Elektro Ljubljani s prošnjo, da bi mu finančno pomagali pri organizaciji razstave. Prošnjo so mu kot vedno doslej ugodno rešili.

Za nekoliko daljšo prihodnost ima v načrtu pisanje sage o Kančezengi, gori, na kateri je ostalo kar nekaj naših alpinistov. Druga načrtovana knjiga pa bo posvečena Tibetu, saj po Škarjevem poznavanju ni veliko Slovencev, ki bi ga tolikokrat obiskali, kakor on.

In kaj poreče naš sogovornik na državno odlikovanje, ki ga je prejel decembra.

»Rad bi videl, da je odlikovanje predsednika države tudi priznanje politike dejavnosti, ki jo predstavljaš. Da bi bilo v našem primeru to tudi materialna podpora alpinizmu. V resnici pa se politiki odlikujejo sami.«

Minka Skubic

EVROPSKA UNIJA

NEMČIJI GROZIJO SANKCIJE

Finančni ministri Evropske unije so na zasedanju v Bruslju, ki je bilo 21. januarja, na predlog Evropske komisije proti Nemčiji sprožili uradni postopke zaradi previsokega proračunskega primanjkljaja. Država je imela namreč v lanskem letu primanjkljaj v višini 3,8 odstotka bruto domačega proizvoda (BDP), kot pričakujejo finančni ministri, pa ji deficita tudi v tem letu ne bo uspelo znižati pod mejo treh odstotkov, ki jo še dovoljuje pakt o stabilnosti in rasti, temeljni mehanizem za zagotavljanje trdnosti evroobmočja. Zato naj bi Berlin do 21. maja pripravil dodatne ukrepe, s katerimi bo znižal primanjkljaj pod omenjeno mejo že letos in tak trend nadaljeval tudi prihodnje leto. Če mu to ne uspe, grozijo državi sankcije, med katere sodijo tudi finančne. Glasovanja finančnih ministrov, ali naj proti Nemčiji sprožijo postopek, se je vzdržal le francoski predstavnik Francis Mer, kar je popolnoma razumljivo, saj ima tudi Francija previsok proračunski primanjkljaj, zato je dobila na omenjenem zasedanju opozorilo v obliki tako imenovanega modrega pisma. Lani je namreč država imela primanjkljaj v višini 2,8 odstotka BDP, letos pa naj bi bil po najbolj optimističnih napovedih nižji le za 0,2 odstotne točke. Pariz se je opozorilo sprva upiral, nazadnje pa le pristal na politični dogovor, čeprav še vedno zavrača dva konkretna ukrepa, povezana z odpravljanjem primanjkljaja - zahtevo po 0,5 odstotni letni stopnji zmanjševanja strukturnega primanjkljaja v letošnjem letu in zavezo po uravnoteženju proračuna do leta 2006. Francija vztraja, da bo slednje storila leto pozneje, strukturni primanjkljaj pa naj bi letos znižala za 0,2 odstotka. Sicer pa je Nemčija že druga članica evroobmočja, proti kateri je Unija uvedla postopke zaradi primanjkljaja. Lani se je to zgodilo Portugalski, ki je imela leta 2001 primanjkljaj v višini 4,1 odstotka BDP. STA

NEMČIJA

VEČ KOT ŠTIRJE MILIJONI BREZPOSELNIH

Decembra lani je ostalo v Nemčiji brez zaposlitve skoraj dvesto tisoč za delo sposobnih ljudi, število brezposelnih pa je tako naraslo na 4.225.100, kar je za 261.600 več kot leta 2001. Stopnja brezposelnosti se je zaradi tega ob koncu leta povečala na 10,1 odstotka, decembrsko odpuščanje pa je k temu deležu prispevalo 0,4 odstotka. Leto pred tem je stopnja brezposelnosti znašala 9,6 odstotka. Kot pojasnjujejo pri nemškem zavodu za delo, je za tako slab položaj na trgu dela kriva predvsem šibka gospodarska rast. Sicer pa se stopnja brezposelnosti, kot je mogoče pričakovati, znatno razlikuje med zahodnim in vzhodnim delom države - v prvem je brez službe namreč 8,2 odstotka za delo sposobnih ljudi, v drugem pa kar 18,4 odstotka. STA

P LETINTRIDESET LET NADZORNIŠTVA VISOKO

Sedemintrideset let je minilo, ko je rajon Kranj okolica prevzel Matija Kenda in mu z novo primernejšo lokacijo v osrčju nadzorništva na Visokem pri Kranju omogočil razcvet, ki je zaznamoval območje severovzhodno od Kranja do Jezerskega. Zdaj so se po dolgem času srečali vsi, ki so nekoč službovali v nadzorništvu Visoko. Mineva tudi 35 let od odprtja nove stavbe nadzorništva na Visokem, leta 1968.

Ob upokojitvi Valentina Lavtarja, ki je vodil nadzorništvo Kranj okolica, je bil na delovno mesto novega nadzornika 4. januarja 1966 razporejen elektrotehnik Matija Kenda. Prva lokacija je bila na Primskovem pri Jeršinu v sobivanju z gradbeno skupino Kranj, ki jo je vodil Martin Dolinar. Rajon je bil obsežen in razgiban severovzhodno od Kranja, od dežele ob Kokri do Jezerskega. Distributivna enota Elektro Kranj je leta 1967 odkupila brunarico Jezersko, ki so jo v spodnjem delu namenili izpostavi Jezersko pod vodstvom Andreja Zadnikarja, v zgornjem delu pa za potrebe počitniškega doma podjetja. Direktor Distributivne enote Kranj Igor Mervič je mladega nadzornika Matijo Kenda podprl pri prizadevanjih za gradnjo nove stavbe v osrčju nadzorništva. Leto 1968 pomeni mejnik v zgodovini rajona Kranj okolica: 6. julija 1968 se je ekipa elektromonterjev preselila na novo lokacijo na Visoko in dobila novo ime: nadzorništvo Visoko.

Stavba nadzorništva v težišču območja

»Cilj je bil, da bodo ljudje imeli svoj obratni dom, da bodo lažje opravljali monersko delo in da bodo bližje odjemalcem. V šestdesetih letih so bile postavljene nove stavbe v nadzorništvih Tr-

žič, Škofja Loka (v sklopu RTP), Visoko, Podbrezje, Cerklje ter centralni obrati in uprava Distributivne enote Elektra Kranj na Primskovem. Delali smo tudi udarniško, nismo gledali na ure, ali bodo plačane ali ne. Če ne bi ljudje tako složno in tudi s prostovoljnim delom sodelovali, marsikatere pridobitve ne bi bilo,« je povedal Igor Mervič.

V nadzorništvu Visoko so leta 1968 kot prvi v takratnem Elektru Kranj dobili prvo poltovorno vozilo - kombi IMV 1600. Njegov šofer je za kratek čas postal Stanislav Pravst, ki je bil tudi skladiščnik. Tako so za lastne potrebe imeli lastno vozilo in ni bilo več treba čakati v vrsti na storitve prevozov iz centralnega avtoparka. »Na kesonu kombija smo se vozili pokriti z bundami in bili ob tem veseli, da ni bilo treba več na kolo ali moped. V tistem času so bile zime zelo hude, snežene in mrzle, zato smo se nanje dobro pripravili in preverili trdnost drogov. Ko smo hodili na obhod daljnovodov, smo se podpisovali na vsak drog z datumom, vsak mesec se je vodila natančna evidenca. Pri delih smo sodelovali tudi s kmeti,« pravita Albin Arzenšek in Emil Finžgar. Ob rednem vzdrževanju je bil v šestdesetih letih poudarek na zgraditvi novih elektroenergetskih objektov, leta 1966 je bil zgrajen nov daljnovod za TP Britof južna, le-

ta 1967 daljnovod za TP Šenčur Mlakarjeva, leta 1968 pa daljnovod Bobovek - TP Hraše, daljnovod za TP Predoslje in daljnovod za TP Sp. Bela.

Družabnost in ribiška afera

Visočani so se radi družili, najrajši se spominjajo praznovanja osebnih praznikov, okroglih obletic, koncev leta in drugega. Prijateljstvo med njimi traja še danes. Ob obujanju spominov niso mogli mimo resnične anekdote, ki sega v čas pred 35 leti, na 19. avgust 1967, ko so se »zgodili« divji ribiči v reki Kokri. Ta zgodba se je k sreči po znanem scenariju, ki je zaznamoval razposajene visoške monterje, okrepljene s kranjskimi obratovalci z razvpito ribiško afero, srečno končala. Po mnogih letih so hudomušno odkrito priznali, o čemer se je potihem govorilo, kako so merili ozemljitev v reki Kokri in se »šli veleodjemalce rib«, pri čemer jih je zasačil ribiški inšpektor in jih naznanil. Stvar ni bila nič kaj prijetna in je dobila sodni epilog, ki pa se je po slabem začetku še kar srečno razpletel, le po žepu jih je »udarilo«. Pa jih je nesrečna kazen spet združila, ko so složni poprijeli za delo in zaslužili za »vzgojno« denarno kazen. Razočaranje z ribami je bila družabna izkušnja, ki ni pustila pretiranih sledi, skrbi po odkritju pa so po desetletjih postale hudomušna prigoda, ki se je akterji veselo spominjajo. Po toliko letih, ko je vsa stvar že zastarala, so takratnemu direktorju enote Igorju Merviču odkrito priznali takratni krivolovni namen, razložili dogajanje ob dogodku in po njem ter se mu opravičili za vse skrbi in sitnosti, ki jih je imel ob tem dogodku.

Številčno je skupina narasla od prvih sedem zaposlenih ob na-

Foto Drago Papler

stanku do trinajstih leta 1968, ko so bili najštevilnejši. Takrat je veljal rek »Najlepši čar električar«. Leta 1970 je imelo nadzorništvo rekordno število vajencev, mlade fante od Britofa do Jezerkega je v tistih časih pritegnil poklic elektromonterja. Izmenično so hodili v elektrogospodarsko šolo v Mariboru: Franc Kadunc, Anton Javornik, Vili Eržen in Emil Finžgar. Po šolanju je Vili Eržen okrepil izpostavo Jezerko, ki jo je vodil Andrej Zadnikar. Šolo za monterje električnih omrežij je obiskoval in končal Zoltan Čahuk.

Novi daljnovodi in omrežja

V sedemdesetih letih so bila precejšnja vlaganja v srednjenapetostno daljnovodno mrežo, leta 1970 je bil zgrajen daljnovod za TP Bašelj; leta 1971: daljnovod za TP Suho, daljnovod za TP Hotemaže, daljnovod za TP Anclovo in daljnovod za TP Potoče; leta 1972: daljnovod za TP Vikend Jezerko, daljnovod za TP Sr. Bela in daljnovod za TP Trstenik jamborska; leta 1973: daljnovod za TP Luže, daljnovod za TP Predoslje šola, daljnovod za TP Olševke severna, daljnovod za TP Tupaliče na gmajni, daljnovod za TP Žičnica Jezerko in daljnovod za TP Zg. Mlaka; leta 1974: daljnovod od RTP Primskovo-Visoko levi sistem,

daljnovod Visoko-Grad, daljnovod za TP Nova vas, daljnovod za TP Mače; leta 1975: daljnovod za TP Žablje, daljnovod za TP Povelje, daljnovod za TP Babni vrt; leta 1976: daljnovod za TP Olševke južna, daljnovod za TP Kokra vila in daljnovod za TP Zg. Tenetiše. Decembra 1976 je Vili Eržen sodeloval v okviru kranjske gradbene skupine pri popotresni obnovi nizkonapetostnega omrežja v Posočju. »Spominjam se, da smo na omrežju v Šenčurju, na Lužah in v Predvoru demontirali še železne vodnike, ker drugih takoj po vojni ni bilo, in jih nadomeščali z aluminijastimi. V sedemdesetih letih je potekala intenzivna gradnja novih stanovanjskih naselij v Tenetišah, na Mlaki in v Britofu ter posledično njihova elektrifikacija. Za leto 1977 je bila značilna gradnja zemeljskega nizkonapetostnega kabskega omrežja v urbanih naseljih. Elektrifikacijo novih naselij smo že projektantsko zasnovali s kabskim omrežjem. Položeno je bilo ogromno kablov in montiranih priključnih omaric, na leto smo priklopili tudi po 200 novih stanovanjskih hiš,« je dejal Matija Kenda. Leta 1977 je bila opravljena kompletna rekonstrukcija Luž, gradbena skupina Kranj je zgradila daljnovod in transformatorsko postajo Luže, zgrajen je bil daljnovod za TP Ježa, daljnovod za

Nekdanji elektromonterji krajevnega nadzorništva Visoko so se spomnili težavnih, a prijetnih let, ko so v snegu in mrazu odpravljali okvare na daljnovodih in omrežju.

TP Jablanica, daljnovod za TP Spodnja Kokra ter daljnovod za TP Zg. Fužine; leta 1979 daljnovod za TP Visoko jamborska in daljnovod za TP Kokra Celar.

Prelomno leto 1979

V prometni nesreči se je leta 1975 hudo ponesrečil Stane Petek in pozneje prevzel skladišče, leta 1976 je imel ponovno nesrečo, zato je skladišče prevzel začasno Janko Podboršek. Za Staneta Petka je bilo leto 1978 v znamenju bolniškega dopusta, aprila 1979 pa je tragično preminil. Pri obžaganju drevja na nizkonapetostnem omrežju Šenčur se je decembra 1977 hudo ponesrečil Zoltan Čahuk in bil do junija 1979 na bolniškem dopustu, ko je bil prerazporejen na mesto skladiščnika nadzorništva Kranj. Leto 1979 je bilo leto velikih sprememb, 26. februarja je Matija Kenda odšel na novo delovno mesto vodje nadzorništva v oddelek za obratovanje Elektra Kranj, za nadzornika pa je iz Distribucijskega centra vodenja Zlato polje prišel elektrotehnik Franc Gašperlin.

»Pravzaprav sem ves čas deloval na visokem območju. Že leta 1952, ko je bil obratovodja Elektra Kranj Jože Bešter, sem dobil delo kot KV elektromonter v rajonu Kranj mesto, ki ga je vodil Peter Bitenc. Pozneje so iz njega nastali trije rajoni - Stražišče, Kranj mesto in Kranj okolica - iz slednjega pa današnje nadzorništvo Visoko. Namestnik nadzornika sem bil 25 let, 13 let kot pomočnik Matiju Kendi in 12 let kot pomočnik Francu Gašperlinu,« je dejal dolgoletni namestnik nadzornika Franc Miklavčič.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Drago Papler

Z LAND ROVERJI PO SNEGU

Kar vse elektro distribucije, pa tudi Eles, uporabljajo pri svojem rednem delu terenska vozila različnih avtomobilskih znamk, med drugimi tudi Land Roverje. Naj povem, da modeli Land Roverjev, kot so predvsem Defender 90, 110 ali 130, niso samo »delovna vozila«, ampak jih je mogoče izrabiti na sto deset načinov. V Ljubljani namreč že peto leto obstaja Klub Land Rover Slovenije (<http://www.land-rover-klub.si>), ki združuje lastnike ali prihodnje lastnike Land Roverjev, avanturiste, navdušence in svetovne popotnike.

Eno zadnjih družinj članov in simpatizerjev kluba Land Rover Slovenija je potekalo v nedeljo, 12. januarja 2003. Bil je prečudovit sončen zimski dan, takšen kot iz pravljice. Da naj bi bila nedelja res takšna, smo predvidevali že nekaj dni prej, točneje v sredo, na rednem mesečnem sestanku članov KLRS. Po zanimivem predavanju o šesttedenskem potepanju po Afriki, nas je nekaj povzdignilo glas, da bo konec tedna treba nekam iti. Tako smo ob 23.30, pri -10 stopinj Celzija, pred restavracijo Livada vsaj modrovali Janez, Primož, Marko, Samo, Boštjan in jaz. Končno je Boštjan ponudil, da bi lahko pri njemu doma preizkusili prevoznost poti odvisno od višine snežne odeje. Dogovorjeno. V nedeljo ob 10. uri smo se dobili na Cerknškem jezeru. Sledila je še krajša korespondenca po elektronski pošti in dogovorili smo se, da kdor pride, pač pride. Končno pa je prišla tudi nedelja zjutraj. Vstal sem okrog sedmih in takoj šel na balkon pogledat nebo. Jasno in hudičevo mrzlo je bilo, termometer je kazal kar minus 15 stopinj Celzija. Vpraševal sem se, ali mi bo avto sploh vžgal? Zaradi nizkih temperatur se

namreč iz nafte lahko začne izločati parafin, ki blokira povezavo med motorjem in tankom za gorivo. Tokrat se to na srečo ni zgodilo. Avto je vžgal v prvem poizkusu, brez težave. Dobro je, sem pomislil, da sem prejšnji mesec menjal filter za gorivo, čeprav takrat nihče ni pričakoval tako nizkih, ekstremnih temperatur. Je pa pri Land Roverjih ekstrem v nečem drugem. Brez dodatnega ogrevanja potrebuješ približno 30 minut vožnje, da se vozniki prostor iz začetnih minus petnajst stopinj Celzija ogreje na človeških plus deset, seveda če prej postrgaš led z notranje strani vetrobranskega stekla. Zato so v takšnih razmerah kapa in rokavice nujne za kolikor toliko udobno vožnjo. Vsaj prvih 30 minut. Če imaš Defenderja, potem lahko med navadno vožnjo uživaš v še mnogih drugih, za navadne smrtnike ekstremnih razmerah, kot denimo, da ti pri hitrosti nad 80 kilometrov na uro kar naenkrat začne od vsepovsod pihati, pri hitrosti nad 100 kilometrov na uro pa se poleg pojavi še močan hrup, ki zlahka preglasi še tako dober in glasen radio - da preglasitve pogovora med sopotniki niti ne omenjam. Ob močnem deževju je seveda tudi priporočljivo, da si

med vožnjo oblečen v kakšen Goretex ali podobno obleko, drugače tvegaš, da boš na cilju dokaj premočen. Kljub temu sta moja sinova nad Defenderjem navdušena - še posebej, kadar moram peljati čez kakšno večjo lužo - in ga tudi ne kličeta brez razloga »džip-traktor«. Verjemite, s takšnimi vozili se med vožnjo uživa. Land Rover ima nek kult, slog, duh, ki ga uspešno ohranja že več kakor petdeset let.

Norčije blizu Cerknškega jezera

S kolegom iz kluba, ki ima tudi Defenderja, sva bila zmenjena, da se dobiva na Petrolovi črpalki na koncu Tržaške ceste. Bil je točen, le zanimalo ga je, zakaj sem sam, brez družine. »Premislili so si, je preveč mrzlo, pa tudi časa potem nimamo dovolj, moramo

Vse foto Igor Loborec

biti prej doma, « sem mu pojasnil. Nič hudega, greva pač sama. Po dobre pol ure vožnje sva se po avtocesti pripeljala do Rakeka, od tam pa do Cerknice. Vreme je bilo izjemno, le videlo se je, da veter občasno močno piha ter s tem ustvarja snežne zamete. Ceste so bile pobeljene, čeprav so bile plužene. Tako točno ob dogovorjenem času prispeva do zbornega mesta. Vreme in pokrajina sta bila čudovita: poudarjeno modro nebo, bela in lesketajoča se snežna odeja, v belo odeta drevesa, močno pripekajoče sonce. Počasi so prikapljali tudi drugi člani, tako da se je kmalu zbralo dvanajst vozil, in sicer: Range Rover, Range Rover Classic, Land Rover Forward Control, dva Defenderja 110, dva Defenderja 90, Series III 90, dva Freelanderja, Toyota RAV4 in Subaru Legacy, po številu oseb pa je to pomenilo 20 odraslih in 9 otrok.

Najprej smo se vsi malce okrepčali pri Boštjanu doma, kjer so nam postregli z odličnim pecivom in čajem z ter čajem brez. Po zaužitih dobrotah smo se, še vsi v zanosu, zapodili v sneg. Dogovorili smo se za vožnjo »prosto po Prešernu« v okolici domačije. Prvi se je optimistično zapodil po celcu Janez, ki je dokazal, da gre Range Rover »kot raketa«, do-

kler seveda ne nasede. Primož je dokazal, da gre Defender še malce dlje, ampak ko padeš v šestdesetcentimetrski zamet, se tudi ta ustavi. Nato smo bili deležni zgodovinskega dogodka. Edini klubski Land Rover Forward Control (in eden zadnjih v Sloveniji) je vžgal, se zapodil v sneg in dokazal, da se da tudi še dlje, čeprav tudi tokrat ne prav do konca, tako da so se z nekaj lopatanja in potiskanja nato le vsi skupaj izkopali in vrnili do štartne ravnine.

Po teh začetnih uspehih so se opogumili tudi drugi, ki so se zagnali, a tudi dokaj hitro zakopali. Hudega seveda ni bilo, vsi smo se uspešno vrnili. Poizkusili smo tudi »offslading« ali po domače vleko sank z Defenderjem. Šlo je do celih 30 kilometrov na uro in ob malce treninga bi šlo še hitreje, vendar ne brez zaščitne opreme. Led na Cerkniškem jezeru je bil žal debel le približno deset centimetrov, kar je bilo premalo, da bi utegnili tvegati še kakšno norijo, čeprav voda skoraj ni nikjer globlja kot meter in pol. Po dobri uri ali dveh norenja, zakopavanja, odkopavanja in raznovrstnega dokazovanja je padla odločitev, da gremo še na 1114 metrov visoko Slivnico. Cesta je bila lepo splužena, tako da ni po-

vzročala težav za nobeno vozilo, kaj šele za takšno, ki ima pogon na vsa štiri kolesa. Med vožnjo proti vrhu smo uživali v pravljicnem okolju in v zdaj že lepo ogretyh kabinah vozil. Na vrhu smo si privoščili še počitek, nekateri so se z užitkom povaljali po snegu,

nato pa smo peš zavzeli še vrh Slivnice in se odpeljali naprej proti dogovorjenemu kosilu v vas Gorenje jezero. Po dobrem okrepčilu smo se preko Cerkniškega jezera, ki je že ležalo v senči Javornikov, zapeljali še do Boštjanove domačije, ki smo jo zapustili polni zasneženih vtisov. Preživeli smo zares izjemen dan. Kdor je hotel, je užival, vsak si je našel kaj sebi primernega. Močnejši spol je izločal adrenalin s hitro vožnjo po brezpotjih, žene so se ali pridružile svojim možem ali pa so se sprehajale v prekrasni okolici in kramljale o tem in onem, otroci so se sankali, metali po snegu, delali snežake. Sicer pa se moramo za prelepo doživetje v zimski idili, prijetno druženje in avanturo tudi tokrat zahvaliti tako imenovanemu Land Rover hrošču, virusu, ki te prime, drži in nikoli ne izpusti. In kar prav je tako.

Igor Loborec

O DSLEJ BOMO ŽIVELI ZDRAVO...

Prvi dnevi novega leta so po navadi čas, ko se odločimo, da bomo v življenju kaj spremenili, izboljšali. Nemalokrat se zgodi, da se prav ob koncu leta zagrizen kadilec odloči, da po novem letu ne bo več prižgal cigarete. Velikokrat marsikdo spozna tudi, da zaužije veliko preveč alkoholnih pijač. Resda te odločitve nemalokrat v prvih dneh januarja že rahlo zbledijo, saj so posledica prenapornega veselega decembra ali morda celo nedavnih podražitev alkohola in cigaret, zato bomo tokrat v tej rubriki še enkrat opozorili na to, kaj povzročata ti razvadi.

Skodljivi učinki tobaka na telo so večidel posledica treh sestavin njegovega dima - nikotina, ogljikovega monoksida in katrana. Največji krivec za zasvojenost je nikotin, ki deluje kot pomirjevalo in prav odsotnost te snovi povzroča pri kadilcih telesne in duševne abstinencijske sindrome, ki jih opazi šele, ko neha kaditi. Po drugi strani pa ogljikov monoksid zmanjšuje v krvi količino kisika, ki prodre do tkiv, kar lahko dolgoročno privede do ateroskleroze oziroma kopičenja maščobnih oblog v arterijah. Še zadnja omenjena snov - katran - pa povzroča kronično draženje dihalnega trakta in vsebuje snovi, ki povzročajo raka.

Kot kažejo raziskave, lahko pripišemo kar 90 % smrtnih primerov zaradi pljučnega raka kajenju. Toda omenjena vrsta raka je le eden izmed malignih tumorjev, ki jih lahko bodisi povzroča bodisi poslabša tobak. Drugi tumorji, povezani s to razvado, so rak v ustni votlini, grlu, ustnici, materničnem vratu in mehurju. Tisti, ki kadijo pipo ali cigare, vdihujejo manj dima kot kadilci cigaret, zato so v nekoliko manjši nevarnosti, da dobijo pljučnega raka, so pa po drugi strani bolj dovzetni za raka v ustni votlini ali grlu.

Druge nevarnosti kajenja

Vsekakor ne smemo nevarnosti kajenja omejiti zgolj na najhujše posledice, saj so tu še številne druge tegobe in bolezni. Zaradi dražilnega učinka tobačnega dima se, denimo, v dihalnem traktu izloča večja količina slin (sluzi), kar je vzrok za značilni kadilski kašelj. Poleg tega zaradi tobačnega dima alveoli (mali mešički v pljučih, ki so polni zraka) izgubijo elastičnost in se postopoma zlijejo med sabo, zaradi česar so manj učinkoviti, na koncu pa lahko vse to pripelje do emfizema oziroma nenormalne vsebnosti zraka v podkožnih tkivih, ki je sicer pogosta po poškodbi ali operaciji. Mnogi hudi kadilci zaradi omenjene motnje celo umrejo, podobno pa se lahko zgodi tudi tistim, ki dobijo kronični bronhitis. V obeh primerih namreč dihalna povsem opešajo.

Kadilci se tako kot v opisanem primeru izpostavljajo prezgodnji smrti tudi zaradi koronarne srčne bolezni, saj so bolj dovzetni za angino pectoris, kakor imenujemo bolečino v prsih zaradi nezadostne oskrbe srčne mišice s krvjo, pa tudi za določeno vrsto srčne kapi, ki nastopi brez predhodnih sindromov. Obenem ka-

dilce veliko pogosteje kot tiste, ki ne kadijo, doleti možganska kap, bolj verjetno pa je tudi, da bodo dobili ulkus na želodcu ali dvanajsterniku.

Alkohol in bolezni

Vsekakor opozorila o nevarnostih pitja ne zadevajo samo tistih, ki naj bi bili alkoholiki, temveč mora vsak presoditi, ali je količina popitega alkohola že preseгла mejo in lahko ogrozi njegovo zdravje. Kajti tudi tisti, ki fizično niso odvisni od alkohola, lahko občutijo motnje, ki jih ta povzroča. Pri hudih pivcih so najbolj pogoste bolezni jeter, denimo, zamaščena jetra, alkoholni hepatitis, jetrna ciroza in rak na jetrih. Pri njih obstaja večja nevarnost za bolezni srca in ožilja, kot so na primer hipertenzije, koronarne srčne bolezni in možganske kapi. Prav tako imajo tisti, ki spiijejo veliko alkohola, pogosto motnje na prebavilih - med njimi je nadpovprečno veliko primerov gastritisa, pankreatitisa, ulkusov, da ne govorimo o nevarnostih raka v ustni votlini, na jeziku, v žrelu, požiralniku, grlu in želodcu. Take težave jih doletijo delno zaradi nenehnega dražčnega vpliva alkohola, delno pa tudi zato, ker po navadi ne uživajo uravnotežene prehrane.

Dolgotrajno čezmerno uživanje alkohola lahko privede med drugim še do slabjenja možganskih funkcij, kar vpliva na intelektualne sposobnosti in gibanje, poleg tega pa ne smemo pozabiti na številne socialne težave, ki lahko nastanejo zaradi alkoholizma - izostajanje na delovnem mestu, prometne nesreče, nasilje v družini, razpadli zakoni, kazniva dejanja.

Simona Bandur

Povzeto Družinski zdravstveni enciklopediji

Če ste morda že opustili novoletno obljubo, da se boste odrekli cigaretam in nekaj odvečnim kozarčkom alkohola, so zgornja svarila kajpak v ponovni premislek. Zagotovo obe razvadi škodita, toda naj še enkrat poudarimo, da v čezmernih količinah - toda to velja večidel za alkohol: kakšen kozarček zagotovo ne bo odveč, toda pri kajenju je zgodba nekoliko bolj resna, saj nikotin kaj kmalu zapelje v odvisnost.

OČAK V SNEŽNI PREOBLEKI

Prazniki so že daleč za nami, upam, da ste jih izkoristili tudi za izlete v naravo ali celo za kakšno »ta pravo« bribovsko turo. Nas je pot vodila prav na vrh Slovenije, na Triglav. Razmere so bile namreč nekaj časa naravnost idealne, kar bi bilo res škoda zamuditi.

Pa si za začetek pogledajmo, kaj bi o januarju lahko povedali s stališča vremena. Januar in februar veljata za bolj sušna meseca (letošnji se je temu sicer izneveril). Januar je zaradi celinskega (sibirskega) anticiklona in majhne količine sončnega sevanja najhladnejši mesec. Snežna odeja se utrjuje le tedaj, če se menjavajo sončni dnevi s hladnimi nočmi, takrat je nad Slovenijo velikokrat temperaturna inverzija: v dolinah je hladno in pogosto megleno, v gorah pa je jasno in čez dan sončno. To je tako imenovana zimska suša, ki lahko traja tudi več tednov. Sneg se tali in zamrzne površinsko, snežna odeja nosi pešca le zjutraj in dopoldne. Ob snežnih padavinah pa veter raznaša novi sneg in gradi zame-te, klože in opasti, ki se lahko pod dodatno obremenitvijo spe-ljejo v dolino kot plaz sprijetega snega.

O Triglavu bi težko povedali kaj novega oziroma kaj takšnega, če-

sar še nismo. Dejstvo je, da je pozimi pogosto obiskana zlasti Kredarica, v zadnjih letih pa je množično oblegan tudi očak. Poleg tega, da na vrh veliko plezajo alpinisti, ni zanemarljiv tudi obisk nealpinistov. Prav ste prebrali - plezajo. Gre namreč za to, da šteje vzpon na Triglav v snegu kot plezalni vzpon. Precej sem razmišljal o tem, kako to, da se na vrh poda toliko planincev, ki nimajo alpinističnih izkušenj. Očitno so ljudje tudi v gorah vse bolj sposobni in podjetni, problem pa vendarle vidim v tem, da se nekateri verjetno niti ne zavedajo zahtevnosti vzpona. Tu pa tiči nevarnost. Pa pustimo razglabljanje in se raje posvetimo vzponu. Kako do Kredarice?

Običajni pristop pozimi vodi do tja skozi dolino Krme, bohinjska različica pa gre mimo Velega polja. Izhodišče je parkirišče na koncu doline Krme. Do tja pride-mo iz Mojstrane (10 km) ali z Ble-da (20 km). Cesta ni pljučena. Krenemo po dolini, kjer poteka

markirana pot. Vodi nas nekaj časa dokaj vodoravno, potem pa po gozdu v rahlem vzponu čez več stopenj (pot je lahko ledena). Pri planini Malo polje zavijemo desno, gaz nas v loku po žlebu čez strmo stopnjo privede do pastirske kočice na planini Zgornja Krma pod vrh z zanimivim imenom Kurica (2028 m). V koči so štiri ležišča, možno je zasilno prespati. Od kočice nadaljujemo v loku z leve proti desni v smeri pod Arnovo glavo (1944 m). Tu sta lahko dve gazi, prva je bolj neposredna in strma, druga pa gre naokoli, obe pa nas pripeljeta na pode pod Ržjo (smerna tabla). Nadaljujemo po valoviti kraški pokrajini v severozahodni smeri. Smerokaz nam je globoki Žleb med pobočjem Rži na desni in skalnate gmote Vrha Snežne konte na levi. Po Žlebu (plazovito) se vzpnemo do uravnave in v levo na široko sleme, po katerem se brez težav vzpnemo do Triglavskega doma na Kredarici. Prostor za počitek in razgledovanje ter priprava na nadaljnji vzpon. Do sem 4 do 5 ur. Do vrha Triglava večidel sledimo markirani poti. Od Doma se kratko spustimo do kotanje, od koder se vzpnemo do male uravnave. Zdaj gre zares! Po strmem snežišču splezamo do skalne zapore, kjer prečimo v levo do izpostavljen prečke. Čez strmo »flanko« splezamo spet v desno na greben. Začetni del je strm in oster, višje pa se položi in razširi. Brez težav se vzpnemo na vrh Malega Triglava in prečimo po grebenu naprej, nekoliko sestopimo. Povezava obeh vrhov je oster izpostavljen greben. Če je snega veliko, moramo včasih greben tudi »pojaha-ti«. Do vrha nas čakata dva večja grebenska skoka. Prvega preplezamo z desne v levo, drugega pa delno obhodimo po levi. Za drugim skokom se greben uravna in razširi ter nas pripelje na vrh. Veličastno vzdušje! Stolpa niti ni videti, le vršna zastavica se po navadi obrača v vetru. Do vrha 2 do 3 ure, nazaj prav toliko. Pot nazaj je še zahtevnejša. Težavnost: najzahtevnejši je spodnji del vzpona na Mali Triglav. Tam plezamo po strmih pobočjih naklonine 45 stopinj, morda celo nekoliko več. Pa srečno pot!

Vladimir Habjan

Foto Vladimir Habjan

avtor	DUŠA POČKAJ	▽	▽	ILUSTRATORKA	TAJSKA REKA (ZAČETEK NANOSA)	BOLEČE SKRČENJE MISIČ	NAJVIŠJI VRH PI-RENEJEV (PICO D' ...)						
VINKO KORENT	MESTO V KANADI			VOGELNIK				EDINO JORDAN. PRISTANIŠČE	PETRA HOČEVAR	▽	▽	OKAMNELA SMOLA TERCIAR. IGLAVCEV	
DELAVKA NA TERENU													
TOVARNA OPEKE									KOROŠKI LJUDSKI PLES				
KRAJSI ROMAN									ASTROLOGINJA KURENT				
LENNONOVA VDOVA (YOKO)				VOJAŠKI ODDELEK NA POHODU	KEMIČNA PRVINA (ZNAK Ro)	STONE ANDERLIČ			NAGON, INSTINKT			SEBIC-NICA	
AFRIŠKA DRŽAVA						POLKOVNIK V NEMSKI VOJSKI							
IGRALKA ZELEZNIK						PISMENO POTRDILO ALI IZVID	REDKO Ž. IME						
OLIVER ANTAUER			SKAKALEC MALYSZ				RISAR ZEMLJEVIDOV	PROZORIŠČE V TEATRU					
risba KIH	PROSTOR ZA ODLAGANJE SMETI	IT. LETAL. DRUŽBA	VRAŽNI OBESEK	SL. SKLAD. (BLAŽ)				LIKALEC				GIZDAVA, PUHLI-GLAVA OSABNOST	MAJHNA STRENA
TIPKANJE										STANE SKODLAR			
NEMŠKI PISATELJ (THOMAS)						UD VERSKE LOČINE							
ELICA				UMETNA RADIOAKT. PRVINA (ZNAK Cm)	KMETIJ. VLAČILEC								
PREMETENKA						GLAVONOŽEC DESETEROLOVKAR	NEMŠKI PISATELJ (WILHELM)						
IVAN SIVEC			OTOK V KIKLADIH	ANA V DALMACIJI			KRAJ NAD VIPAVO	OCE	KOSITER				
SAMORODNA TRTA									NORDIJSKI BOGOVI				
GRUZIJSKA ETNIČNA SKUPINA, LAZI						SORODNIK V RAVNI ČRTI NAPREJ, SIN			SIBIRSKI VELETOK				
TROJAN. JUNAK, ENEAS						AMERIŠKA ZVEZNA DRŽAVA							

Rešitev nagradne križanke

Pravilna rešitev letošnje nagradne križanke se glasi: Želimo vam veliko uspehov in sreče v novem letu. Omenjeno geslo je na začetku leta 2003 največ sreče prineslo *Armandu Čotarju* iz Pivke, *Jožici Derlink* z Bleda, *Pavlu Požarju* iz Hoč, *Evi Veselinovič* iz Ljubljane in *Vinku Pejovniku* iz Šoštanja. Izzrebanci bodo nagrade prejeli po pošti, vsem drugim pa želimo več sreče prihodnjic.

ENERGETSKA LISTINA - TEMELJ SODELOVANJA MED DRŽAVAMI?

V zadnjih desetletjih postaja vse bolj jasno, da so energetske virov in nadzor nad njimi globalne svetovne politike. Na eni strani imamo gospodarsko razvite in relativno bogate države, ki so odvisne od teh virov, na drugi pa države, ki imajo dostop do njih, vendar nimajo sredstev, da bi jih popolnoma izrabila. Obe skupini poskuša v neko celoto povezati pogodba o energetske listini, ki ji bomo v naslednjih številkah namenili nekoliko več pozornosti.

Padec berlinskega zidu, simbola razkola med Vzhodno in Zahodno Evropo, ne pomeni le rušenja ideoloških meja med dvema političnima bloka, temveč je tudi začetek povezovanja držav na energetske področju. V začetku devetdesetih let so namreč dobile države, prej tako politično kot tudi gospodarsko ločene, priložnost, da uskladijo interese in si medsebojno pomagajo pri premagovanju bodisi energetske odvisnosti bodisi pomanjkanja sredstev za razvoj novih zmogljivosti za pridobivanje električne energije. Jasno je namreč, da so Rusija in njene sosede bogate z energetske viri, vendar nimajo denarja, da bi jih učinkovito izrabljale, po drugi strani pa imajo države Zahodne Evrope finančna sredstva, a za svoje potrebe veliko premalo energetske virov. Med hladno vojno so bile najrazličnejše oblike sodelovanja onemogočene ali pa vsaj zelo otežene zaradi političnih nesoglasij med Vzhodom in Zahodom, ko se je to obdobje končalo, pa sta dobili obe strani rdečo luč za sodelovanje. Predstavniki držav so spoznali, da morajo te težnje tudi zagotoviti in tako je začela nastajati zamisel o energetske povezovanju.

Začetki v Evropi

Nizozemski premier Ruud Lubbers je bil tisti, ki je Evropski energetske skupnosti na srečanju v Dublinu junija 1990 prvi predlagal, da bi težnje po sodelovanju in medsebojni pomoči med evropskimi in azijskimi državami formalizirali. Leto in pol pozneje, natančneje 17. decembra 1991, je bila kot rezultat tega v Haagu sprejeta Evropska energetske listina, tri leta pozneje, na prav tako 17. decembra, pa sta bili v Lizboni podpisani še Pogodba o energetske listini in Protokol o energetske učinkovitosti in drugih, z okoljem povezanih vidikih varstva okolja, s katerima se je sicer evropska zamisel razširila še na druge celine. Pogodbo je podpisalo 52 držav, uradno pa je začela veljati aprila 1998, ko jo je ratificiralo 30 podpisnic. Istega leta so podpisnice pripravile posebna določila, ki so pogodbo uskladila s pravili Svetovne trgovinske organizacije, predlani pa še protokol o

prenosu, ki naj bi dokončno dopolnil pogodbo o energetske listini.

Slovenija je energetske listino in omenjeni dokument ratificirala s posebnim zakonom, ki bil sprejet 26. junija 1997. Sicer pa je dokument do septembra 2002 sprejelo in ratificiralo 47 držav podpisnic. Pet jih tega še ni storilo - mednje sodijo Avstralija, Belorusija, Islandija, Norveška in Ruska federacija. Nekaj držav, denimo, Maroko, Alžirija, Tunizija, Saudova Arabija, Oman, Kitajska, Venezuela, imajo zgolj status opazovalk, Združene države Amerike in Kanada pa sta leta 1991 podpisali le evropsko energetske listino in ne tudi pogodbe in protokola iz leta 1994.

Sicer pa je uresničevanje energetske listine odprt proces - priključijo se mu lahko vse svetovne države, četudi je zamisel o povezovanju na področju energetske nastala v Evropi. Kot poudarjajo predstavniki konference energetske listine, naj bi pridobile države z vključitvijo številne prednosti, najpomembnejši med njimi sta sodelovanje z 52 evropskimi državami pri izmenjavi energetske materialov in številne možnosti za investiranje.

Vloga energetske listine

Desetletje po sprejetju pogodbe o energetske listini je čedalje bolj jasno, da je zaradi globalizacije in čedalje večje odvisnosti med izvoznici in uvoznici energetske virov sodelovanje med državami nujno. Pogodba daje tako temeljno ogrodje za izmenjavo in možnosti za sklepanje nadaljnjih sporazumov oziroma nekakšen širok multilateralni okvir, na podlagi katerega lahko države sprejemajo zakonsko obvezujoče temelje za tekmovanje na skupnem trgu in za trajnostni razvoj. Njen na-

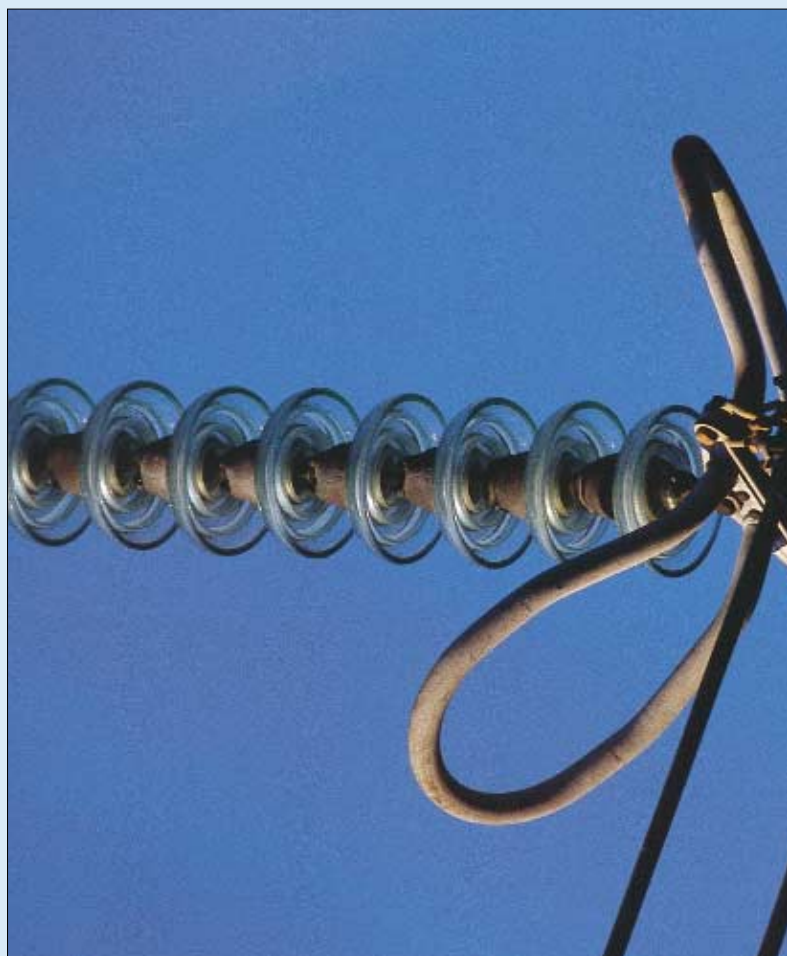

Foto Dušan Jež

Pogodba o energetske listini se osredotoča na pet širših področij:

- 1. varovanje in promocijo tujih naložb;***
- 2. svobodno trgovanje z energetskimi materiali (surovinami, izdelki in drugimi z energijo povezanimi materiali), ki temelji na pravilih Svetovne trgovinske organizacije;***
- 3. prost prenos po daljnovidih in drugem energetskem omrežju;***
- 4. zmanjševanje škodljivih vplivov proizvodnje energije na okolje, in sicer z izboljševanjem energetske učinkovitosti in***
- 5. sprejetje mehanizmov za reševanje morebitnih nesoglasij med državami oziroma investitorji in državami.***

men je okrepiti vlogo zakonodajnih predpisov na področju energetike v vseh državah podpisnicah, saj lahko le široko sodelovanje najprej zagotovi oskrbo z energijo na eni in prispeva k varovanju okolja na drugi strani. Drugače povedano: pogodba oblikuje pravni okvir za pospeševanje dolgoročnega sodelovanja v energetiki na temelju medsebojnega dopolnjevanja in skupnih koristi v skladu s cilji in načeli listine, kot je zapisano v preambuli pogodbe o energetske listini.

Nadzor nad izvajanjem načel listine

Telo, ki pazi na to, ali države res spoštujejo principe energetske listine, ki so jih sprejele, je tako imenovana konferenca energetske listine, mednarodna organizacija, ki sprejema odločitve v okviru procesa izvajanja vsebine dokumenta. Konferenca - njene članice so vse države podpisnice - se sestaja dvakrat na leto, po navadi v Bruslju, poleg tega pa imajo predstavniki posameznih področij (investicije, trgovanje, energetska učinkovitost in prenos) sestanke tudi pogosteje. Redna srečanja so namenjena predvsem preverjanju, kako poteka implementacija principov listine v posameznih državah ter kakšno je sploh sodelovanje med njimi, in razpravam o morebitnih novih instrumentih in projektih v okviru listine. Omenjena organizacija, ki jo od septembra 2002 vodi predsednik Henning Christophersen z Danske, ima še dva komiteja - eden je pristojen za proračun, drugi pa deluje kot pravno-svetovalna služba. Delo konference je razdeljeno na štiri večje skupine, in sicer naložbe, trgovanje, učinkovito rabo energije in prenos. Kot smo že podarili, se organizacija sestaja zgolj dvakrat na leto, medtem pa skrbi za nemoten potek dela manjši sekretariat, ki ima sedež v Bruslju. Sestavljajo ga strokovnjaki iz različnih držav članic konference, vodi pa ga generalni sekretar -

to funkcijo opravlja od leta 2000 naprej Ria Kemper. Naloge sekretariata so nadzor nad implementacijo pogodbe o energetske listini in zahtev protokola o energetske učinkovitosti, organizacija sestankov konference in njenih teles, priprava analiz in svetovalnih dokumentov za konferenco in njena telesa za vsa področja dela, predstavljanje načel konference in razvoj njenih odnosov z državami nečlanicami, pogajanja o novih načelih in instrumentih dela ter pomirjanje morebitnih nesoglasij med državami.

Trgovanje po načelu nediskriminacije

Kot je zapisano v preambuli pogodbe o energetske listini, so se države podpisnice zavezale k temu, da bodo uveljavljale cilje in načela tega dokumenta in čim prej vzpostavile ter razširile sodelovanje med sabo. V prvi vrsti gre za krepitev gospodarske rasti z ukrepi za liberalizacijo naložb v energetiko in trgovine z energijo. Države morajo zato največ pozornosti nameniti uresničevanju naložb ter slediti ciljem svobodnega trgovanja v mednarodnih okvirih, kar pomeni, da morajo upoštevati načelo nediskriminacije (zapisano v splošnem sporazumu o carinah in trgovini) in odpraviti tehnične, upravne in druge ovire pri trgovanju z energetskimi materiali in izdelki ter z njimi povezano opremo, tehnologijami in storitvami. Kot je zapisano v preambuli omenjenega dokumenta, je mogoče pričakovati, da bodo pogodbo podpisale tudi države, ki tega še niso storile, zato naj se zavzemajo za pripravo začasnih trgovskih dogovorov, ki bodo pogodbenicam v pomoč in jih ne bodo ovirale pri pripravah na članstvo. Kajpak morajo države članice hkrati s to listino upoštevati tudi vse druge dokumente, povezane z varovanjem okolja in gospodarskim ter trgovinskim sodelovanjem. Sodelovanje v procesu, ki ga predvideva energetska listina, namreč ni omejeno le na države podpisnice, prav tako ne predstavlja zakonodajnega okvira le zanje, temveč spodbuja vključitev vseh evrazijskih držav, saj lahko le tako njeni principi v resnici zaživijo.

Sodelovanje pri uresničevanju načel energetske listine ponuja torej številne nove zakonodajne okvire za premagovanje energetske odvisnosti in pasti, ki se lahko pojavijo z njo. Vsekakor so načela nadvse dobrodošla in dobronamerna, zlasti ker je z njimi izražena volja držav, da bi združile moči in si pomagale na omenjenem področju. Toda tudi tukaj bo celovito izvajanje vsebine zelo oteženo, če pri tem ne bodo sodelovale države, ki imajo veliko politično moč. Podobno se je, denimo, že pokazalo pri uresničevanju Kjotskega protokola.

Simona Bandur

*Uradni list RS (17. julij 1997)
in spletna stran <http://www.encharter.com>*

POPOLNO ODPRTJE TRGA JULIJA 2007

Gospodinjstva v državah članicah Evropske unije bodo lahko od prvega julija 2007 prosto izbrala svojega ponudnika električne energije in plina, vsi preostali, torej večji porabniki, pa bodo to možnost dobili že julija 2004, so se konec lanskega novembra v Bruslju odločili ministri držav članic, pristojni za energetiko.

Evropska komisija je ministrom držav članic za področje energetike najprej sicer predlagala, da bi gospodinjstva v prosti trg z električno energijo in plinom vključili že leta 2005, a so se po dolgotrajni razpravi vendarle odločili ta rok premakniti za dve leti. Več članic Evropske unije (najglasnejša med njimi je bila Francija) je želelo ta datum zastaviti še nekoliko pozneje, in sicer leta 2009. Kot so povedali njihovi predstavniki, se sicer strinjajo z odpiranjem trga, vendar pa menijo, da bi lahko prehitra liberalizacija privedla do negativnih socialnih posledic.

Francija se je skupaj z Luksemburgom postavila po robu še predlogu Evropske komisije o ločevanju funkcij proizvodnje na eni ter distribucije in transporta na drugi strani, toda nazadnje je le obveljalo mnenje večine. »Prav ločevanje med posameznimi akterji je bistveno vprašanje in prvi pogoj za učinkovito delovanje trga električne energije in plina,« je na zasedanju poudaril švedski predstavnik. Nekoliko drugačno pa je mnenje francoske ministrice za industrijo Nicole Fontaine, ki je dejala, da bo treba še preveriti, ali je strogo ločevanje med proizvodnjo, distribucijo in transportom, res nujno. To odločbo bo zaradi dvomov omenjenih dveh držav Evropska komisija proučila v posebni študiji, ki naj bi jo dokončala do leta 2006.

Poleg omenjenih določil vsebuje sklep o liberalizaciji trga električne energije in plina tudi obvezo javnega objavljanja cen z razdelano strukturo ter ustanovitev nadzornih teles za zagotavljanje implementacije dogovorjenega.

Francija na repu

Kot že rečeno, se je prehitri liberalizaciji najbolj upirala Francija, kar je razvidno tudi iz njenega delovanja v praksi - trg z električno energijo je namreč odprla le 30-odstotno, natančneje za porabnike, ki potrebujejo na leto več kot 16 GWh električne energije, prihodnje leto pa naj bi to mejo znižala na tri GWh. Podobno je tudi na trgu s plinom, ki je v tej državi za zdaj liberaliziran komaj 20-odstotno, prihodnje leto naj bi se ta delež povečal na 28 odstotkov, šele leta 2008 pa je imela država v načrtu tretjinsko liberalizacijo tega trga. Proces bo vsaj v slednjem primeru morala zelo pospešiti, kot razlog za oklevanje pa navaja pomanjkanje virov za oskrbo.

Podobno kot Francija sta na tretjini poti tudi Ni-

zozemska in Belgija. Prva je elektroenergetski trg odprla za 33 odstotkov, med letoma 2003 in 2004 pa ga namerava liberalizirati v celoti - kljub temu da ji primanjkuje uvoznih zmogljivosti, ki bi omogočile tujim ponudnikom enakopravno sodelovanje. Trg s plinom je omenjena država za zdaj odprla za dobro polovico odjemalcev, v celoti pa bodo to možnost dobili leta 2004, vendar pod pogojem recipročnosti. V Belgiji je trg z električno energijo odprt za 35 odstotkov porabnikov oziroma za tiste, ki potrebujejo na leto več kot 20 GWh te dobrine. Nekoliko dlje je do zdaj izpeljala deregulacijo trga s plinom, saj je ta prosto dostopen za skoraj šestdeset odstotkov porabnikov.

Tudi Grčija dovoli prosto izbiro ponudnika električne energije le dobri tretjini porabnikov, popolnoma neomejen dostop imajo porabniki iz te države le do ponudnikov, ki proizvajajo z do okolja prijaznimi viri energije. Na podobni stopnji je Grčija tudi pri trgu s plinom. Kot pojasnjujejo tamkajšnji strokovnjaki, je popolno liberalizacijo na tem področju za zdaj nemogoče izpeljati, saj je država odvisna le od enega vira, povrhu tega pa še geografsko izolirana od preostalega dela Evropske unije.

Irška je na področju električne energije le nekaj odstotkov pred Grčijo - njen trg je liberaliziran 40-odstotno, načrti za prihodnje korake pa še niso znani, saj si mora država zagotoviti čim več novih zmogljivosti za proizvodnjo. Veliko bolj pa je napredovala pri liberalizaciji trga s plinom, ki je prosto dostopen 80 odstotkom porabnikov, vlada pa načrtuje, da bo lahko preostalih dvajset odstotkov porabnikov na trgu sodelovalo leta 2005.

Luksemburg najbolj previden

Naslednja skupina držav je do zdaj odprla svoje trge z električno energijo za 45 odstotkov odjemalcev. Prva med njimi je Italija, kjer si lahko svojega ponudnika izbirajo tisti porabniki, ki potrebujejo več kot devet GWh električne energije na leto, trg pa naj bi se po napovedih italijanske vlade sprostil, ko bodo prodali 15.000 MW Enelovih proizvodnih zmogljivosti. To naj bi se zgodilo prihodnje leto, prav tako pa naj bi takrat Italijani popolnoma sprostili tudi trg s plinom, ki je zdaj 65-odstotno liberaliziran.

Tudi Luksemburg, ena izmed držav, ki je nasprotovala prehitri liberalizaciji trga z električno energijo, je izredno previden pri odpiranju trga, o čemer priča premišljen proces, doslej skrbno izveden po posameznih korakih. Omenjena država je namreč leta 1999 dovolila prosto izbiro ponudnika odjemalcev, ki porabijo več kot 100 GWh električne energije na leto, dve leti za tem tistim, ki porabijo več kot 20 GWh, v začetku prihodnjega leta bodo dobili to možnost porabniki, ki potrebujejo več kot 9 GWh električne energije na leto in - vsaj po načrtih, zastavljenih pred novim sklepom evropskih ministrov - šele čez dve leti tisti s porabo, višjo od ene GWh na leto. Te načrte bo morala omenjena država spremeniti, če bo želela slediti zahtevam Evropske unije, prav tako pa bo morala pospešiti liberalizacijo trga s plinom, ki je zdaj prosto dostopen za dobro polovico odjemalcev.

Tudi Portugalci so do zdaj odprli trg z električno

Razmere na področju liberalizacije trgov z električno energijo in plinom torej niso bistveno drugačne od tistih, ki smo jih predstavili pred nekaj meseci v Našem stiku, toda to se bo moralo kaj kmalu spremeniti, saj so se predstavniki držav, pristojni za energetiko, odločili, da bodo proces v celoti dokončali do leta 2007. Takrat bodo lahko svojega ponudnika izbirala tudi vsa gospodinjstva v Evropski uniji, preostali (srednji in veliki) porabniki pa bodo to možnost dobili najpozneje sredi prihodnjega leta. Vsekakor bo taka zahteva prekržala načrte marsikateri članici, ki je oklevala pri liberalizaciji in poskušala vsaj še nekaj časa obvladovati svoj trg.

energijo za 45 odstotkov porabnikov oziroma za vse tiste, ki so priklopljeni na omrežje z zmogljivostjo enega kV ali več. Nekoliko slabše napredujejo na trgu s plinom, ki je dostopen za tretjino odjemalcev. Ta trg se namreč na Portugalskem šele oblikuje, zato je infrastruktura še dokaj nerazvita.

Španci dovoljujejo prosto izbiro ponudnika električne energije odjemalcem, ki porabijo na leto več kot eno GWh električne energije, vsi pa naj bi dobili to možnost - tako kot na trgu s plinom - prihodnje leto. Toda ponudniki iz držav Evropske unije bodo le stežka sodelovali pri trgovanju v Španiji, saj so njene povezave s Francijo izredno skromne. Trg s plinom je za zdaj odprt za 78 odstotkov porabnikov, pri čemer je treba poudariti, da ima roko nad uvozom zemeljskega plina domače podjetje Gas Natural.

Skandinavske države

Dansko loči od popolne liberalizacije trga z električno energijo le še korak. Do zdaj ga je namreč odprla za 90 odstotkov porabnikov, natančneje za tiste, ki porabijo v enem letu več kot eno GWh ter dobrine, in za distributerje. Z novim letom bodo to možnost po načrtih danske vlade dobili vsi odjemalci. Drugačna pa je podoba njenega trga s plinom, na katerem lahko prosto sodeluje le slaba tretjina porabnikov, šele čez šest let pa so predstavniki države to možnost nameravali dati še dodatnim 15 odstotkom odjemalcev. Tako počasno odpiranje vsekakor ne bo izvedljivo, ker jih nov sklep Evropske unije zavezuje, da to storijo v celoti najpozneje do konca leta 2007.

Finska in Švedska sta državi, ki sta do zdaj v celoti odprli svoja trga z električno energijo, nekoliko bolj počasni pa sta pri liberalizaciji trga s plinom. Švedska ga je namreč do zdaj odprla šele slabo polovico, njena vlada pa predlaga, da naj bi to v celoti izvedla prihodnje leto, čeprav je za trden mejnik postavila leto 2007. Njena soseda Finska je liberalizirala 90 odstotkov tega trga, toda

trenutno je odvisna od zgolj enega vira, zato je tekmovanje vsaj pri prodaji praktično nemogoče.

Le tri države končale proces

Ostale so torej le še države, ki so popolnoma liberalizirale tako trg z elektriko kot tudi s plinom. Prva med njimi je bila Nemčija, čeprav vsaj na področju trgovanja s plinom v svojo zakonodajo še ni vključila vseh evropskih smernic. Sicer pa je bila omenjena država tista, ki je izvedla deregulacijo kot pilotni projekt v Evropski uniji, ter pri tem pokazala državam, ki so ji sledile, številne pasti liberalizacije. Najbolj odmevno je bilo vsekakor hitro padanje cen električne energije in boj ponudnikov za praktično vsakega odjemalca, tudi najmanjšega. Popolna usmerjenost v prodajo in konkurenčnost pa sta negativno vplivala na razvoj elektrogospodarstva, saj podjetja v teh negotovih razmerah niso bila pripravljena več vlagati v nove zmogljivosti.

Nemčiji je kmalu sledila Velika Britanija, ki se je prav tako soočila s hitrim nižanjem cen, veliko težav s sodelovanjem na trgu pa imajo še danes predvsem majhni ponudniki, saj se ne morejo primerjati z velikimi podjetji in njihovimi tržnimi prednostmi. Omenjena država je svoj trg s plinom odprla že leta 1998, vendar ne tudi za Severno Irsko.

Avstrija je trg z električno energijo v celoti odprla lani, s plinom pa letos. Toda trgovanje na slednjem je za zdaj še precej okrnjeno, saj ima OMV v rokah skoraj vso distribucijo in s tem tudi monopolni položaj.

Simona Bandur

Povzeto po EU Energy in STA

EVROPSKA UNIJA

SREDNJEVROPSKE DRŽAVE SKORAJ TAKO UČINKOVITE KOT EU

Industrijske strukture v državah Srednje Evrope postopoma dohajajo raven učinkovitosti v državah članicah Evropske unije, je pokazala primerjalna študija dunajskega Inštituta za mednarodno ekonomijo. Po letu 1995 se je namreč po njegovih ugotovitvah industrijska proizvodnja v srednjeevropskih državah povečevala za deset odstotkov, kar je za štirikrat hitreje kot v članicah Evropske unije. Tako prihaja dvanajst odstotkov uvoza industrijskih izdelkov v EU iz Srednje Evrope, ta delež pa je celo višji od uvoza iz Japonske - delež uvoza iz slednje se je namreč od leta 1995, ko je znašal dvanajst odstotkov, do leta 2001 zmanjšal na devet odstotkov. Kot ocenjuje omenjeni inštitut, so v primerjavi s petnajsterico največja prednost držav Srednje Evrope predvsem nižji stroški dela, čeprav se tudi tukaj v zadnjih letih plače izboljšujejo. STA

Z A UČENJE SI JE TREBA VZETI ČAS

»Ključno načelo upravljanja znanja je, da se učimo pred vsakim delom, med njim in po njem. Vzemite si čas za učenje, da bi imeli več časa za ukrepanje in tako dosegli boljše rezultate,« pišeta Chriss Collison in Geoff Parcell v knjigi Učimo se leteti, priročniku za upravljanje znanja.

Upravljanje znanja opredeljujeta kot zajemanje, ustvarjanje, prečiščevanje, izmenjavo in uporabo strokovnega znanja - torej: vedeti, »kako«. To pa vsebuje tudi vedeti, kaj, kdo, zakaj in kdaj. Ne gre le za modrosti o najboljši praksi, temveč za skupnosti, ki ohranjajo znanje tako, da ga izmenjujejo, nadgrajujejo in prilagajajo svojim potrebam, natančneje - za razvijajoči se sklop strokovnega znanja ljudi, ki ga redno uporabljajo, še pojasnjujeta omenjena avtorja.

Čeprav se ta model vseživljenjskega učenja zdi nekoliko zapleten, je v resnici zelo preprost, saj - preprosto povedano - ljudem svetuje le, da naj poskušajo iz svojih izkušenj in delovnega okolja sprejeti in upoštevati kar se da največ. Pri tem se avtorja naslanjata na tako imenovani holistični model, ki opisuje, kako poslovne cilje pretvoriti v rezultate tako, da se učimo, kot smo že poudarili, pred delom, med njim in po njem. Zahteva, da začnemo izrabljati znanje skupnosti in omrežja ter vanju tudi vlagati.

Kaj je upravljanje znanja?

Upravljanje znanja vključuje tri pomembne elemente: skupno in zanesljivo tehnološko strukturo, ki omogoča izmenjavo, ljudi, ki vedo, znajo vprašati in prisluhniti ter izmenjati izkušnje, in procese, ki olajšujejo izmenjavo, potrjevanje in preči-

ščevanje znanja. Vsi trije elementi so neločljivo povezani in brez katerega izmed njih se izkušnje v organizacijah ne bi izmenjavale in prenašale na nove zaposlene. A vendarle je največ odvisno od ljudi samih - če niso pripravljeni sodelovati v procesu in k njemu tudi sami kaj prispevati, je znanje, ki ga podjetje že ima, v veliki meri izgubljeno. Kot svetujeta avtorja, mora vsak delavec najprej osvežiti že osvojeno znanje, vključiti nova spoznanja in jih prilagoditi že znanim ter vse to uporabiti v dejavnosti. S tem je zaposleni ustvaril nove izkušnje, ki mu bodo v prihodnosti služile pri novih dejavnostih. Kot smo že poudarili na začetku - gre za vedeti, »kako«, oziroma za strokovno znanje, ki vključuje procese, postopke, tehnike in orodja, ki jih uporabljamo na delovnem mestu. To strokovno znanje pa je neločljivo povezano še z drugimi vprašanji, kot so kaj, zakaj, kdo, kje in kdaj. Vedeti, »zakaj«, se nanaša na strateške uvide, torej na razumevanje konteksta naše vloge in vrednosti naših dejanj ter je najpogosteje ključ do višje morale in predanosti zaposlenih.

Vedeti, »kaj«, so dejavnosti, ki so potrebne, da neko nalogo izpeljemo, vedeti, »kdo«, vključuje znanje o odnosih, stikih, mrežah, torej o ljudeh, ki nam lahko pri delu pomagajo oziroma svetujejo. Takšna znanja pridobivamo zelo pogosto kar podzavestno, pa tudi sicer je dobro vedeti, na koga se obrniti po pomoč. Prav tako pomembno je vedeti, »kje« najti prave informacije, vedeti, »kdaj«, pa pride prav predvsem pri odločanju, kdaj je čas za ukrepanje oziroma izpeljavo določenega projekta.

Združeno znanje daje rezultate

Holistični način upravljanja znanja, ki združuje učenje pred sleherno dejavnostjo, med njo in po njej, po mnenju omenjenih avtorjev zagotavlja, da bo končni rezultat večji od vsote posameznih delov, učni proces pa bo trajen. Vsekakor je najlažje najprej uporabiti znanje, ki ga že imamo, kot pa ga na novo ustvarjati, zato je prav to prvi korak omenjenega modela. Zelo verjetno je namreč, da je kdo znotraj ali zunaj podjetja podobno nalogo

Foto arhiv

Upravljanje znanja je po mnenju Collisona in Parcella podzavestna sposobnost - znanje namreč sprejemamo na vsakem koraku svojega življenja, saj se lahko iz sleherne izkušnje nekaj naučimo. Toda na delovnem mestu je treba temu nameniti nekoliko več pozornosti in zlasti v odločilnih trenutkih združiti tako svoje izkušnje kot tudi tiste, ki nam jih posredujejo sodelavci. Toda zgolj prava dejanja niso dovolj, potrebujemo tudi pravo okolje, natančneje prave okoliščine - zanesljivo organizacijo, ki je pripravljena biti podjetna.

že opravil. Ugotoviti je torej treba, kakšno znanje je že na voljo.

Ko pridobimo te informacije, se začne proces učenja med delom, pri čemer se najprej spoznamo, kako sploh izvesti določene korake naloge in se med procesom samim trudimo izboljšati učinkovitost. Učimo se torej od nas samih, obenem pa vendarle sprejemamo morebitne nasvete in pomoč drugih. Ko je naloga končana, se začne učenje po, saj običajno šele v praksi ugotovimo, kako dobro je bilo delo dejansko opravljeno in kje so bile glavne pomanjkljivosti. Prav zato je treba potem, ko je delo končano, še enkrat sklicati tim sodelavcev in skupaj poiskati ključne šibke točke. Vsaj na istem delovnem mestu se naloge pogosto ponavljajo, zato se vedno znova učimo, kako jih bolje izpeljati.

Toda na tej točki upravljanje znanja, kot poudarjata avtorja, še zdaleč ni končano, temveč sledi še »zajemanje znanja« oziroma zbiranje izkušenj in informacij, ki smo jih pridobili med delom. Ne gre le za to, da se vsak vključeni posameznik iz opravljenega le nauči, ampak je treba to zajeto znanje vključiti tudi v poslovne procese, sicer se bogate izkušnje izničijo. Vsekakor je tudi tukaj veliko odvisno od ljudi - slednji morajo namreč biti pripravljeni sprejeti to znanje in ga spremeniti v ustrezno vedenje. Pri tem igra veliko vlogo kultura podpore v podjetju, kar pomeni, da je treba zaposlenim izreči priznanje in jih nagraditi za izmenjavo znanja ter njegovo uporabo v poslovnem procesu.

Simona Bandur

*Povzeto priročniku za upravljanje znanja
Chrissa Collisona in Geoffa Parcella Učimo se leteti*

NAJPOMEMB- NEJŠE SO STRANKE

Švedi, ki so začeli odpirati svoje meje za trgovce z električno energijo iz sosednjih držav že v drugi polovici devetdesetih let, so v raziskavi o prvih posledicah liberalizacije ocenili, da so cene tiste, ki najprej bodisi spodijo bodisi privabijo odjemalce.

Čeprav se je švedski elektroenergetski trg prvič preizkusil v trgovanju z električno energijo že leta 1996, ko se je odprl skupni skandinavski trg Nordpool, se je pravo tekmovanje med elektroenergetskimi podjetji iz te skupine držav začelo dobra tri leta pozneje, ko je bil vzpostavljen sistem urnega merjenja porabe električne energije. Odjemalci električne energije so kaj hitro spoznali, da si lahko v takih razmerah izborijo nekoliko ugodnejše cene električne energije, zato so se začeli bodisi pogajati z dosedanjim ponudnikom o nižjih cenah bodisi so se odločili prestopiti k cenejšemu. A, kot je bilo mogoče zaznati vsaj v veliki večini članic Evropske unije, ki so prav tako sprostile svoje elektroenergetske trge, se je za slednji korak odločilo le malo odjemalcev. Strokovnjaki ocenjujejo, da je glavni razlog za to dejstvo, da je proizvodnja električne energije v tej državi še vedno precej zgoščena okrog treh večjih podjetij: Vattenfalla, E.ON Sydkrafta in Birka/Fortum Krafta.

Država je preslabo nadzirala tekmovanje

Švedska vlada je z namenom, da bi preverila, koliko so stranke res izrabile nove tržne razmere, naročila posebno raziskavo, ki je bila končana v začetku lanskega leta. Raziskovalci so ugotovili, da pri liberalizaciji trga ni prišlo do večjih zapletov, prav tako niso zasledili kakšnih napak - tako oblikovanje cen kot tudi tekmovanje sta dosegla zadovoljivo raven. Kot je bilo mogoče pričakovati, je deregulacija privedla do nižanja cen, vendar pa se na trgu ni pojavilo več novih podjetij. Ravno nasprotno, podjetja so se začela povezovati, da so lažje ugodila zahtevam odjemalcev po nižjih cenah.

Kajpak je poročilo izpostavilo tudi nekaj pomanjkljivosti. Vladi je, denimo, predlagalo, naj kaznuje lastnike distribucijskih omrežij, ki so zavlačevali z menjavami strank ter obenem svetovalo, naj bolj dejavno nadzoruje izvajanje deregulacije na elektroenergetskem trgu. Prav tako naj bi bila bolj dejavna švedska agencija za energijo, ki bi morala bolj natančno spremljati gibanje cen in tekmovanje na švedskem trgu, še predlagajo pripravljavci poročila.

Nekaj kritike je bil deležen tudi operater švedskega omrežja, saj bi si moral po mnenju raziskovalcev bolj prizadevati, da bi ugotovil, pod kakšnimi pogoji trg optimalno deluje, torej - kakšen model

je za državo najbolj primeren in ustreza kar se da velikemu številu odjemalcev ter hkrati spodbuja proizvodnjo.

Pogajanja za nižje cene

V skladu z liberalizacijo trga se je na Švedskem število dejavnih odjemalcev električne energije izredno povečalo, in to predvsem zaradi slabega vodostaja. Pomanjkanje vode v rekah je namreč dvignilo cene energije, proizvedene v hidroelektrarnah, zato se je veliko porabnikov odločilo poiskati bolj ugodnega ponudnika. Po podatkih Svensk Energi je kar 37 odstotkov porabnikov bodisi zamenjalo oskrbovalca z električno energijo bodisi začelo pogajanja za nižje cene z obstoječim. Slednjih je bila večina in kot so pokazale raziskave, so odjemalci, ki so si spogajali nižje cene, tudi bolj zadovoljni kot tisti, ki so ga zamenjali.

A kljub temu ostaja še vedno najbolj pomemben dejavnik pri odločanju strank, kje naj kupujejo energijo, cene, ne pa zanesljivost ponudbe. Zlasti nihanje cen pa je po drugi strani na obeh straneh nekoliko zmanjšalo navdušenje nad deregulacijo trga z električno energijo. Prav kakovost in učinkovitost bi namreč morali biti ključna dejavnika tako pri zagotavljanju oskrbe kot tudi pri izbiri ponudnika. Toda pomanjkanje slednjih je po mnenju strokovnjakov posledica še dokaj nerazvite komunikacije in sodelovanja med silami, vključenimi v skupni nordijski trg. Razlog za to pa najbrž tiči v tem, da obstajajo še številne pasti, denimo, nezanesljivost pri proizvodnji iz hidroelektrarn in obenem težnje po zapiranju jedrskih elektrarn.

Zalog ni skoraj več

Prav načrti o zapiranju nukleark so trenutno največji trn v peti švedski vladi, ki mora poskrbeti za to, da odjemalci zaradi tega ne bodo ostali brez zanesljive oskrbe z električno energijo. To pomeni, da morajo do takrat, ko bodo zaprli zadnji jedrski blok, poskrbeti za nadomestne vire. Kajpak je za to najbolj primerna proizvodnja energije v hidroelektrarnah, ki naj bi v prihodnjih letih naraščala za odstotek na leto. Toda to kljub vsemu ne bo dovolj, še zlasti če upoštevamo dejstvo, da je Švedska zaradi deregulacije ostala skorajda brez rezervnih zmogljivosti, natančneje: zmanjšale so se s 23 na 10 odstotkov. Podjetja so jih namreč po večini zaradi padanja cen električne energije zaprla. Podobno se je zgodilo na Norveškem, nekoliko bolje pa kaže Finski in Danski. Če združimo celoten nordijski sistem, je rezervnih zmogljivosti sicer dovolj, toda le v primeru, če so vremenske razmere primerne.

Naslednja morebitna težava so povezave med državami. Nordijski trg je namreč tesno povezan s preostalim delom Evrope, toda odkar so začele cene električne energije nihati, so podjetja nehala vlagati v ta omrežja, zato so zlasti tista z Nemčijo in Poljsko premalo zmogljiva.

Pika na i k vsemu temu pa so omenjeni načrti za zapiranje nukleark. Prvi blok jedrske elektrarne Barsebäck je švedska vlada zaprla leta 1999, primanjkljaja energije pa ji še ni uspelo nadomestiti

z drugimi viri, temveč je povečala uvoz - lani je ta znašal 11 TWh, do leta 2005 pa naj bi se povečal na kar 16 TWh.

Potek zapiranja

Kot že rečeno, je švedska elektroenergetska politika trenutno usmerjena v zapiranje jedrskih elektrarn, kar pa je pogojeno z zagotavljanjem energetskih zalog in konkurenčnostjo na skupnem evropskem trgu. Proces se je začel pred tremi leti, ko je moral ustaviti proizvodnjo Barsebäck 1, Barsebäck 2 - prav tako 600 MW jedrski blok - pa naj bi to storil še letos.

Kot predvideva *Björn Rosengren*, švedski minister za industrijo, bo trajalo od 30 do 40 let, da bo državi uspelo zapreti vseh 12 reaktorjev. Razlogi za tako dolgo obdobje so predvsem v tem, da imajo te elektrarne vendarle do šestdeset let dolgo življenjsko dobo, zato bi bilo zlasti tiste novejšje nesmotrno ustavljati prezgodaj, poleg tega pa mora država podjetjem, ki so dolžna zapreti svoje nukleark, zagotoviti kompenzacijska plačila zaradi izgube dobička. Da pri tem na pozabimo že ničkolikokrat omenjenega dejstva, da je treba jedrske elektrarne nadomestiti z drugimi viri energije. Proizvajalci morajo zato skleniti z vlado še pose-

Foto arhiv

Največ električne energije so lani na Švedskem proizvedle hidroelektrarne, in sicer 78,3 TWh, sledi pa jim 11 jedrskih reaktorjev z zmogljivostjo 9800 MW, ki so pridobili 69,2 TWh elektrike. Sicer pa so od skupnih 157,6 TWh šest odstotkov pridobile elektrarne na obnovljive vire, med katerimi zasedajo 40-odstotni delež naprave na biomaso. Največ električne energije na Švedskem proizvede podjetje Vattenfall, sledita pa mu Sydkraft (EON) in Birka Energi (Fortum). Vsa tri podjetja, ki imajo med drugim tudi jedrske elektrarne, so leta 2000 pridobila skoraj 118 od skupno 140 TWh na Švedskem proizvedene električne energije, Graninge, naslednji največji proizvajalec, pa zgolj 3,6 TWh, ki jih je proizvedel z vetrnicami in hidroelektrarnami.

ben sporazum, v katerem je določeno, kako bodo dosegli. Kajpak so zato najbolj primerni obnovljivi viri energije, zlasti naprave, ki delujejo na biološka goriva in majhne hidroelektrarne. Vlada zato subvencionira gradnjo in obnovo obojih, predvsem pa podpira razvoj večjih polj vetrnic. Če bo šlo vse po načrtih, naj bi švedska podjetja do leta 2015 zgradila vetrne elektrarne s skupno zmogljivostjo 10 TWh.

Breme tudi na ramenih porabnikov

Vlada spodbuja k rabi okolju prijazne energije tudi porabnike z zahtevo, da kupujejo določen delež te dobrine iz obnovljivih virov - letos bo znašal ta 6,4 odstotka, do leta 2010 pa se bo postopoma povečal na 15,3 odstotka. Prav v času tega prehodnega obdobja bo vlada poskušala znižati cene te energije, ki je praviloma dražja od tiste iz nuklearne ali tradicionalnih virov. Tukaj pa je kajpak zadela ob oviro, saj daje višja cena tudi možnosti za razvoj proizvodnje in nova vlaganja. Lastniki vetrnic in malih hidroelektrarn tako menijo, da je sistem nepravičen, saj imajo prednost naprave, ki lahko le spremenijo način proizvodnje, denimo, z zamenjavo tradicionalnega goriva z biološkim. Sami pa imajo veliko večje stroške, zato je višja cena nujna, če želijo ohraniti vlaganja v nove naprave. Primer za to je podjetje Eurowind, ki gradi v bližini Lillgrunda polje z 48 vetrnicami s skupno močjo 120 MW, ki naj bi proizvedle 300 GWh električne energije na leto. V načrtu ima še večje polje - skupna moč teh vetrnic naj bi bila kar 1000 MW - toda, kot kaže, bo podjetje projekt za nekaj časa odložilo, saj se boji, da bodo cene energije prehitro padle.

Švedska vlada si je torej zastavila program, ki ji dopušča le malo manevrskega prostora. Vsekakor so načrti dobri, vendar pa so zahteve tako stroge, da jih bo vsaj v primeru spodbujanja razvoja energije z vetrnimi elektrarnami težko izpeljati. Pri tem je treba upoštevati čedalje glasnejše zahteve okoljevarstvenikov, ki se bojijo prevelike ekspanzije hidroelektrarn na rekah in premnožičnih polj vetrnic, ki bi kazile naravo in ogrožale življenje v njej. Tako sta še najbolj primerna biomasa in zemeljski plin, toda infrastrukture še zdaleč ni dovolj. Medtem pa bodo morale nuklearke ustaviti proizvodnjo ...

Simona Bandur

Povzeto po Power in Europe Special Edition - West European Electricity Review 2002

EVROPSKA UNIJA

NAJVEČJA PODPORA NA MADŽARSKEM

Države kandidatke za vstop v Evropsko unijo v teh dneh na veliko prepričujejo državljane, naj na referendumih, ki jih bodo razpisale v prihodnjih mesecih, podprejo priključitev v omenjeno zvezo držav. Kot poroča britanski časnik Financial Times, najbolj podpirajo vključitev v Unijo Madžari - tam je namreč za 77 odstotkov državljanov, sledijo pa jim Slovaki (69 odstotkov) in Slovenci, kjer podpira vključitev 62 odstotkov državljanov. Najmanj so temu koraku naklonjeni Estonci, saj je za le 39 odstotkov ljudi, podobno je v Latviji in Malti - v prvi podpira vključitev 45 odstotkov državljanov, v drugi pa 47 odstotkov. Kljub temu da je podpora relativno velika, se pripravljavci referendumov vendarle bojijo, da ne bodo uspeli, saj je v nekaterih državah pogoj za uspešnost vsaj 50-odstotna udeležba volilnih upravičencev. Poleg tega pa razpoloženje volivcev iz dneva v dan niha - precej je namreč odvisno od dogodkov v notranji in mednarodni politiki, denimo od brezposelnosti ali morebitne vojne v Iraku. Slovenci se bomo o vstopu v Unijo predvidoma odločali 23. marca, Madžari 12. aprila, 11. maja bo referendum v Litvi, 8. junija na Poljskem, 15. junija na Češkem, 14. septembra v Estoniji, teden dni pozneje v Latviji, Ciper in Malta pa o datumu še nista odločala. STA

RAST BDP BO NIŽJA OD NAČRTOVANE

Rast bruto domačega proizvoda (BDP) v evroobmočju je po ocenah evropskega statističnega urada Evrostat v tretjem četrtletju leta 2002 znašala 0,3 odstotka, v celotni petnajsterici pa 0,4 odstotka. Kolikšna je bila rast v zadnjem četrtletju, Evrostat sicer še ni izračunal, vendar pa Evropska komisija predvideva, da bo znašala od 0,1 do 0,4 odstotka. S tem je omenjena institucija znižala napovedi za desetinko odstotka. STA